శ్రీహనుమద్వ్రత విధానము

సమర్పణ

సాహిత్యవిద్యాప్రవీణ,
వైద్యవిద్వాన్, భాషాప్రవీణ, హిందీవిశారద :

శ్రీ అన్నదానం చిదంబరశాస్త్రి,
M. A. & M. A., P. O. L.

ప్రకాశకులు :

శ్రీ హనుమత్సేవా సమితి
సత్యనారాయణపురం :: విజయవాడ-11.

శ్రీ హనుమద్వ్రత ప్రశంసా

"మాసానాం మార్గశీర్షోఽహం" అని భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ తానే మార్గశీర్ష మాసమని చెప్పారంటే ఆ మాసంయొక్క విశిష్టత ఎట్టిదో అర్థమౌతుంది. విశేషించి హనుమంతుని విషయంలో ఈ మాసం చాల ముఖ్యమైనది. హనుమంతుని సీతాన్వేషణ జరిగినది ఈ మాసంలోనే. అరటితోటలో హనుమంతునకు పూజచేస్తే తప్పక ఆ స్వామి అనుగ్రహం చేకూరుతుంది. అందునా మార్గశిర మాసంలో శని వారమునాడు హనుమంతుని కదళీవనమున ఆరాధించి అందే శ్రోత్రియులకు అన్న సమారాధన మొనర్చిన తప్పక ఆతని ననుగ్రహించి సర్వ కామ్యము లీడేర్చునని పరాశరులవారు చెప్పినారు.

ఆ మాసమునందును శుద్ధత్రయోదశి ప్రధానమైనది.
మార్గశీర్షే త్రయోదశ్యాం - శుక్లాయాం జనకాత్మజా
దృష్టా దేవీ జగన్మాతా - మహావీరేణ ధీమతా

అని చెప్పబడుటచే ఆ దినముననే హనుమంతుడు సీతాదేవిని చూచినాడు. కావుననే ఆ రోజు హనుమంతుని పూజించిన వాని కోరిక లీడేరి దుఃఖ నివృత్తి యగునని సీతామతల్లి వరమొసగినది. మృగశిరా నక్షత్రము హనుమంతున కిష్టమైనది. ఆ నక్షత్రము కల ఆదివారమున భీముడు, ఆ నక్షత్రము కల ఆశ్వయుజ మాసమున ద్రౌపదియు హనుమంతు నారాధించి వరమునందుటవలననే అవి హనుమత్పర్వ దినములైనవి. అటువంటి మృగశిర నక్షత్రము పౌర్ణమినాడుండు మాసమే మార్గశిర మాసము; కావున ఆ మాసము హనుమత్ప్రీతికరము.

మార్గశిరమాసమున శుద్ధత్రయోదశి హనుమద్వ్రతము. అట్టి వ్రత మాచరించి స్వామియనుగ్రహమునకు పాత్రులైన సోమదత్త నీలాదు

లెందరో కలరు. వారివలెనే హనుమద్భక్తులెల్లరు హనుమద్వ్రత మాచరించి ఐహిక పారమార్థిక ప్రయోజనములందిధన్యులు గావచ్చును.

వ్రత విధానము

ఈ వ్రతమునకు ముఖ్యమయిన రోజు మార్గశిర శుద్ధ త్రయోదశి. ఆరోజు కుదరని పక్షమున ఏదో యొక మృగశిర నక్షత్రమునాడుకాని, వైశాఖ బహుళ దశమి యనగా హనుమజ్జయంతి రోజునకాని, వైశాఖ బహుళ అమావాస్యనాడు కాని, మాఘ, ఫాల్గుణ, చైత్ర, వైశాఖ, జ్యేష్ఠ మాసములందు శుక్ల పక్షమున గల శనివారములందుకాని శ్రావణ పౌర్ణమి నాడుకాని, కార్తీక శుద్ధ ద్వాదశియందు కాని ఆచరింపవచ్చును.

క్రిందటి దినమునుండే వ్రతయత్నములు గావించుకొనుచు శుచియై గడిపి. బ్రాహ్మీముహూర్తముననే లేచి గురుధ్యానముతోబాటు యథోచిత కృత్యములొనర్చి సంధ్యావందన మాచరించిన పిదప వ్రతమునకు సంకల్పింపవలెను.

హనుమంతుడు పంపా తీరమున విహరించువాడు కాన ఈ వ్రతమును పంపాతీరముననే కావింపవలెను.అది యందఱకు అసాధ్యము కాన పంపాతీరమునకు బదులు పంపా కలశము నేర్పాటుచేసి దాని నారాధించి దాని ప్రక్కనే హనుమద్వ్రతమాచరించినచో హనుమంతుడు పంపాతీరమున వ్రతమాచరించినట్లు సంతసించి యనుగ్రహించును. పంపాతీరమున వ్రతమాచరింపజాలనివారు గంగా, గోదావరీ, కృష్ణానదీత్యాది పుణ్యనదుల తీరముననగాని, గోశాల, తులసివనము, పర్వతాగ్రము, అశ్వత్థాది పుణ్యవృక్షముల సమీపముననగాని, అదియు సమకూడని వారు స్వగృహ, దేవాలయ, వసతి గృహాదులందైనను వ్రతమాచరింపనగును.

వ్రతారంభమునకు ముందుగనే అవసర ద్రవ్యములను సమకూర్చుకొనవలెను. పీఠము, పట్టువస్త్రములు, వలయు కలశములు కొబ్బరికాయలు

పూలు, పండ్లు షోడశోపచార ద్రవ్యములు, హనుమత్ప్రతిమ, లేదా యంత్రం పదుమూడు ముళ్ళగలతోరము వంటి వానినన్నిటిని సిద్ధము చేసికొని బంధుమిత్రాదులందఱనాహ్వానించి శుచియై స్నానసంధ్యాదు లాచరించి వ్రతమునకు సంకల్పింపవలెను.

పూజా ప్రారంభః

స్వామి నర్చించుటకు కావలసిన వస్తువులనన్నిటిని సిద్ధము చేసుకొని ముందుగా దీపారాధన చేయవలెను. దీపము వెలిగించగనే నూనెవేసి, కుంకుమతో అలంకారముచేసి, అక్షతలు సమర్పించి నమస్కరించవలెను.

అచమనము:- ఓం కేశవాయస్వాహా
ఓం నారాయణాయస్వాహా
ఓం మాధవాయస్వాహా—అనుచు మూడుమార్లు ఉదకమును పుచ్చుకొనవలెను. పిదప ఈ నామము లుచ్చరింపవలెను. గోవిందాయనమః, విష్ణవేనమః, మధుసూదనాయనమః, త్రివిక్రమాయనమః, వామనాయనమః, శ్రీధరాయనమః, హృషీకేశాయనమః పద్మనాభాయనమః, దామోదరాయనమః సంకర్షణాయనమః వాసుదేవాయనమః, ప్రద్యుమ్నాయనమః అనిరుద్ధాయనమః, పురుషోత్తమాయనమః, అధోక్షజాయనమః, నారసింహాయనమః, అచ్యుతాయనమః, జనార్దనాయనమః, ఉపేంద్రాయ నమః, హరయేనమః, శ్రీకృష్ణాయనమః॥

ఉత్తిష్ఠంతు భూతపిశాచాః । యేతే భూమి భారకాః ।
ఏతేషా మవిరోధేన । బ్రహ్మకర్మసమారభే॥

ఓం భూః । ఓం భువః । ఓగ్ం సువః । ఓం మహః । ఓం జనః । ఓం తపః । ఓగ్ం సత్యం । ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవసధీ

మహి ధియో యోనః ప్రచోద యాత్। ఓ మాపోజ్యోతీ రసో౽మృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్।

[ముక్కు పట్టుకొని ప్రాణాయామము చేయవలెను.]

మమోపాత్త సమస్త దురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థ్యం, శుభే శోభనే ముహూర్తే, శ్రీ మహావిష్ణో రాజ్ఞయా ప్రవర్తమానస్య అద్యబ్రహ్మణ, ద్వితీయ పరార్థే, శ్వేతవరాహ కల్పే, వైవస్వతమన్వంతరే కలియుగే, ప్రధమపాదే. జంబూద్వీపే, భారతవర్షే, భరతఖండే, మేరోర్దక్షిణ దిగ్భాగే, శ్రీశైలస్య ఈశాన్య ప్రదేశే, కృష్ణా గోదావర్యోర్మధ్యదేశే, శోభనగృహే సమస్త దేవతా బ్రాహ్మణ హరిహర సన్నిధౌ అస్మిన్ వర్తమానేన వ్యావహారిక చాంద్ర మానేన....నామ సంవత్సరే....అయనే....ఋతౌ....మాసే....పక్షే తిధౌ వాసరే శుభనక్షత్రే శుభయోగే శుభకరణే ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ అస్మాకం (వ్యక్తిగతమైనచో) సహకుటుంబానాం (సామూహిక మైనచో) సహ సమాజానాం, క్షేమ స్థైర్య విజయ అభయ ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థ కామ మోక్ష చతుర్విధ ఫల పురుషార్థ సిద్ధ్యర్థం మిత్రపౌత్రాభివృద్ధ్యర్థం, ఇష్టకామ్యార్థసిద్ధ్యర్థం। సమస్త భూత ప్రేత పిశాచాది సర్వబాధా నివృత్త్యర్థం, సమస్త శత్రుపీడా నివారణార్థం దుష్టగ్రహదోష పరిహారార్థం, సమస్త సన్మంగళ ఫలప్రాప్త్యర్థం. యథా జ్ఞానం, యథామిళితోపచారైః, సువర్చలాసమేత హనుమద్దేవతా పూజాం కరిష్యే, తదాదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాం కరిష్యే, తదంగ కలశారాధనం కరిష్యే (నీరు తాకవలెను)

కలశస్యముఖే విష్ణుః కంఠే రుద్రః సమాశ్రితః॥ మూలేతత్రస్థితో బ్రహ్మ మధ్యే మాతృగణాస్స్మృతాః కుక్షౌతు సాగరాస్సర్వే సప్తద్వీపా వసుంధరా। ఋగ్వేదో౽థ యజుర్వేద స్సామవేదో హ్యథర్వణః।

అంగైశ్చ సహితాః సర్వే కలశాంబు సమాశ్రితాః। గంగేచ యమునే కృష్ణే గోదావరి సరస్వతి। నర్మదే సింధు కావేర్యౌ జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు ॥

ఆయాంతు శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజార్థం మమ దురితక్షయ కారకాః కలశోదకేన దేవం ఆత్మానం చ పూజాద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య॥ (నీటిని దేవునిపై, తనపై, పూజాద్రవ్యములపై చల్లుకొనవలెను)

శ్రీ మహాగణాధిపతే స్థిరోభవ, వరదోభవ. సుముఖోభవ స్థిరాసనం కురు ॥శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యావత్పూజావసానకం। తావత్త్వం ప్రీతిభావేన బింబేఽస్మిన్ సన్నిధింకురు॥ శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః ధ్యాయామి, ఆవాహయామి, రత్నసింహాసనం సమర్పయామి, పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి, హస్తయోః అర్ఘ్యం సమర్పయామి, ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి, స్నానం సమర్పయామి, వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి, యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి, శ్రీ గంధం సమర్పయామి, అక్షతాన్ సమర్పయామి పుష్పైఃపూజయామి– సుముఖాయనమః। ఏకదంతాయనమః। కపిలాయనమః। గజకర్ణాయనమః। లంబోదరాయనమః। వికటాయనమః। విఘ్నరాజాయనమః। గణాధిపాయ నమః ధూమకేతవేనమః। గణాధ్యక్షాయనమః। ఫాలచంద్రాయనమః, గజాననాయనమః వక్రతుండాయనమః। శూర్పకర్ణాయనమః। హేరంబాయ నమః। స్కందపూర్వజాయనమః। శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః

నానావిధ పరిమళ పత్ర పుష్పాణి సమర్పయామి.

శ్లో॥ వనస్పత్యుద్భవైర్దివ్యై ర్నానాగంధైః సుసంయుతం
ఆఘ్రేయ స్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్.
శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః ధూపమాఘ్రాపయామి.

శ్లో॥ సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం ప్రియం
గృహాణ మంగళం దీపం - త్రైలోక్యతిమిరాపహం
భక్త్యా దీపం ప్రయచ్ఛామి - దేవాయ పరమాత్మనే
త్రాహి మాం నరకాద్ఘోరా - ద్దివ్యజ్యోతి ర్నమోఽస్తు తే॥
శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః దీపం దర్శయామి.
ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.
నైవేద్యం- 'ఓం భూర్భువస్సువః ఓం తత్సవితు
ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యోనః
ప్రచోదయాత్. సత్యం త్వర్తేన పరిషించామి.
శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః గుడోపహారం నివేదయామి. అమృత
మస్తు అమృతోప స్తరణమసి
ఓం ప్రాణాయస్వాహా; ఓం అపానాయస్వాహా; ఓం వ్యానాయ
స్వాహా; ఓం ఉదానాయస్వాహా; ఓం సమానాయస్వాహా.
మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి.
అమృతాపిధానమసి-ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి. హస్తౌప్రక్షాళ
యామి. పాదౌ ప్రక్షాళయామి. శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో॥ పూగీఫలై స్సకర్పూరై ర్నాగవల్లీదళై ర్యుతం
ముక్తాచూర్ణ సమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్.
శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః తాంబూలం సమర్పయామి.
"ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే
కవిం కవీనా ముపమశ్రవస్తమం జ్యేష్ఠరాజం
బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వ న్నూతిభి స్సీదసాదనం
శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః సువర్ణమంత్రపుష్పం సమర్పయామి.

శ్లో॥ మంత్రహీనం క్రియాహీనం - భక్తిహీనం గణాధిప।
య త్పూజితం మయా దేవ పరిపూర్ణం త దస్తు తే॥

అనయాధ్యానా వాహనాది షోడశోపచారయా భగవాన్ సర్వాత్మకః
శ్రీమహాగణపతి స్సుప్రీతోసుప్రసన్నో వరదో భూత్వా
ఉత్తరే కర్మణ్య విఘ్నమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు.
ఉత్తరేకర్మణ్య విఘ్నమస్తు గణాధిపతి ప్రసాదం శిరసాగృహ్ణామి.
గణపతికడ అక్షతలు శిరస్సున ధరించవలెను.

శ్లో॥ సహస్ర పరమాదేవీ శతమూలా శతాంకురా
సర్వగ్ం హరతు మే పాపం దుర్వా దుస్స్వప్ననాశనీ।
గణపతిం యథాస్థానముద్వాసయామి.

యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవా స్తాని ధర్మాణి ప్రథమా న్యాసన్ తేహనాకం మహిమాన స్సంచతే యత్ర పూర్వే సాధ్యా స్సంతి దేవాః.
గణపతిని కొద్దిగా కదల్చవలెను.

ఆచమ్య:- పూర్వోక్త ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభ తిథౌ శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమద్వ్రతాంగ గణపత్యాది పంచలోక పాలక పూజాం, ఆదిత్యాది నవగ్రహ పూజాం, ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలక పూజాంచ కరిష్యే (నీరు తాకవలెను).

అక్షతలు చల్లుచు ఆయా దేవతల భావించి పూజింపవలెను.

పంచలోక పాలకపూజా:— ఓం గణపతయేనమః, ఓం బ్రహ్మణేనమః, ఓం విష్ణవేనమః, ఓం రుద్రాయనమః, ఓం గౌర్యైనమః, పంచలోకపాలదేవతా ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం. గణపత్యాది పంచలోకపాలాన్ ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి.

నవగ్రహపూజా:—ఓం సూర్యాయనమః, ఓం చంద్రాయనమః, ఓం అంగారకాయనమః, ఓం బుధాయనమః, ఓం బృహస్పతయేనమః. ఓ శుక్రాయనమః ఓం శనైశ్చరాయనమః, ఓం రాహవేనమః, ఓం కేతవేనమః,

అధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత ఆదిత్యాది నవగ్రహదేవతా ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం ఆదిత్యాది నవగ్రహా నావాహయామి స్థాపయామి, పూజాయామి.

దిక్పాలపూజా:.... ఓం ఇంద్రాయనమః, ఓం అగ్నయేనమః, ఓం యమాయనమః, ఓం నైరుతయేనమః, ఓం వరుణాయనమః ఓం వాయవేనమః, ఓ కుబేరాయనమః, ఓం ఈశానాయనమః

ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలక దేవతా ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం, అష్టదిక్పాలకాన్ ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి-

గణపత్యాది పంచలోకపాల ఆదిత్యాది నవగ్రహ ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు.

పంపా కలశ ప్రతిష్ఠా

ఆచమ్య... ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమద్వ్రత పూజాంగత్వేన పంపా పూజాం కరిష్యే. (నీటిని తాకవలెను.)

ముందుగా పంపాకలశ ప్రతిష్ఠాపన మొనర్చి షోడశోపచారములతో పంపాపూజ గావింపవలెను. పీఠముపై యథాశక్తిగ బియ్యముపోసి పట్టుగుడ్డపరచి హనుమంతుని పటమును చక్కని మాలతో అలంకరించి దానిముందు ఐదు తమలపాకుల నొకేరీతిగా పరచియుంచి దానిపై వెండి, రాగి, లేదా కంచు పాత్రనుంచవలెను. 'ఇమం మేవరుణ మంత్రముతో ఆ పాత్రను జలముతో (పంపానదీ జలముతో) పూరింపవలెను.

మం। ఇమం మే వరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచ మృడయ
త్వామ వస్యురాచకే। తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా
వందమాన స్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః।
అహేడమానో వరుణే హబోధ్యురుశగ్ం సమానః

"ఇమం మేగంగా" అను మంత్రముతో ఆ కలశస్థ జలము నభి మంత్రింపవలెను.

మం। ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి శతుద్రి స్తోమగ్ం సచతాపరుష్ణియా। అసిక్నియా మరుద్వృధేవితస్థ యార్జికీయే శృణుహ్యా సుషోమయా।

పిమ్మట ఆ పంపాకలశమున సువర్ణమౌక్తికములనుంచి గంధ పుష్పాక్షతలను, అష్టగంధ కర్పూరాదులుంచి

హ్రాం హ్రీం హ్రూం హ్రైం హ్రౌం హ్రః తటిన్యా ద్వాదశదినే కళా ఇహాగచ్ఛ తా గచ్ఛత॥

ఓం హం సూర్యమండలాయ ద్వాదశ కళాత్మనే తద్దేవతా కల శాయనమః॥

అని ఆ కలశమును నమస్కరించి నూతన వస్త్రముచుట్టి కలశము నకు 'బృహత్సామ' మంత్రముతో రక్షాబంధన చేయవలెను.

మం॥ బృహత్సామక్షత్ర భృద్వృద్ధ వృష్ణియంత్రిష్టు భౌ జశ్శు భితముగ్రవీరం। ఇంద్రస్తోమేన పంచదశేన మధ్యమిదం వాతేన సగ రేణ రక్ష॥

పుష్పాక్షతలు గ్రహించి

ఐం హ్రీం శ్రీం ఓం నమోభగవతి అశేష తీర్థాలవాలే శివ జటాధిరూఢే గంగేగంగాం బికేస్వాహా॥

శ్లో॥ సర్వానందకరీ మశేషదురితధ్వంసీం మృగాంకప్రభాం
త్ర్యక్షా మూర్ధ్వ కరద్వయేన దధతీం పాశం సృణీం చ క్రమాత్
దోర్భ్యాం చామృత పూర్ణకుంభ మపరే ముక్తాక్షమాలా ధరాం
గంగా సింధు సరి ద్వరాది రచితాం శ్రీతీర్థశక్తిం భజే॥

అని చేతనున్న పుష్పాక్షతలను కలశమందలి నీటిలో వేసి నమ స్కరింపవలెను.

అనంతరము పంపా కలశమునకు ప్రాణప్రతిష్ట చేయవలెను.
మం॥ ఓం అసునీ తే పునరస్మా సుచక్షుః ప్రాణమిహనో ధేహి భోగం జ్యోక్పశ్యేమ సూర్యముచ్చరంత మనుమతే మృడయాన స్వస్తి। అమృతం వై ప్రాణా అమృతమాపః ప్రాణానేవ యథాస్థానముపహ్వాయతే పంపా కలశ స్థిత శ్రీ గంగా మహాదేవీ ఇహప్రాణ ఇహప్రాణ ఇహాజీవ ఇహ జీవఇహాగచ్ఛ సర్వేంద్రియాణి సుఖంచిరం తిష్ఠంతు స్వాహా॥

స్థిరాభవ। వరదాభవ। సుముఖీభవ। సుప్రసన్నాభవ।
ప్రసీద ప్రసీద ప్రసీద॥

అని ప్రాణ ప్రతిష్ఠచేసిన పిదప పంపా కలశ పూజ చేయవలెను.

అథపంపాకలశపూజా

ధ్యానమ్ - శ్లో॥ గంగా గోదావరీ చైవ తుంగభద్రా సరస్వతీ।
నర్మదా యమునా చైవ కృష్ణవేణీ కుముద్వతీ।
మలాపహారి కావేరీ -చంద్రభాగా పరూషికా।
పయోష్ణీ ఫల్గుణీ చైవ, నద్యాం భీమరథీ శుభా।
అర్జునా మంగళా దేవీ - యాశ్చాన్య స్సింధుగా శ్శుభాః।
ఏతాః పుణ్యా మహానద్యః — ఏవం కలశ మాశ్రితాః।
శుభాని మమ కుర్వంతు - దురితక్షయ కారకాః।

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః ధ్యాయామి. ధ్యానం సమర్పయామి.

శ్లో॥ హేమకూట గిరిప్రాంత - వనేషు గిరిసానుగాం
పంపా మావాహయా మ్యస్యాం - నద్యాం హృద్యాం ప్రయత్నతః॥
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః ఆవాహనం సమర్పయామి,

శ్లో॥ తరంగశత కల్లోలే - రంగ త్తామర సోజ్జ్వలే
పంపానది నమ స్తుభ్యం - గృహా ణాసన ముత్త మమ్
శ్రీపంపానదీ దేవ్యైనమః నవరత్న ఖచిత సింహాసనం సమర్పయామి.

శ్లో॥ హృద్యం సుగంధ సంపన్నం – శుద్ధం శుద్ధాంబు సత్కృతం
పాద్యం గృహాణ పంపాఖ్యే – మహానది నమోఽస్తు తే।
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి
శ్లో॥ భాగీరథి నమ స్తుభ్యం – సలిలేన సుశోభనే।
అనర్ఘ మర్ఘ్య మనఘే – గృహ్యాతా మిద ముత్తమమ్
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః హస్తయోః అర్ఘ్యం సమర్పయామి
శ్లో॥ పంపానది మహాపుణ్యే – సంపాదిత సుశోభనే।
గోదావరీ జలే నాద్య – గృహాణాచమనీయకమ్॥
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో॥ దుగ్ధాజ్యేక్షురసైః పుణ్యైః– దధ్నా చ మధునా తథా
పంచామృతై స్స్నాపయిష్యే – పాపహంత్రి నమోఽస్తు తే
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః పంచామృత స్నానం సమర్పయామి
శ్లో॥ శుద్ధనీరై శ్శుద్ధజలైః – నారికేళాంబుభి స్తథా
పుణ్యైః కృష్ణాసరి త్తోయై – స్స్నంచామి త్వాం సరిద్వరే
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః శుద్ధోదకై స్స్నాపయామి
శ్లో॥ మహామూల్యం చ కౌశేయం – దివ్యవస్త్ర మనుత్తమం
పంపానది మహాపుణ్యే – ధారయా మ్యతిశోభనే
శ్రీపంపానదీ దేవ్యైనమః వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి
శ్లో॥ శ్రౌతస్మార్తాది సత్కర్మ – ఫలదం పావనం శుభం
యజ్ఞోపవీత మధునా – కల్పయే సరి దుత్తమే॥
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః యజ్ఞోపవీతమ్ సమర్పయామి.
శ్లో.॥ కర్పూరగుటికా మిశ్రం – కస్తూర్యా చ విమర్దితం
యత్నేన కల్పితం గంధం – లేపయే ఽంగే సరిద్వరే
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః శ్రీ గంధం సమర్పయామి

శ్లో॥ లక్షణోక్తాన్ హరిద్రాక్తాన్ - అక్షతాం శ్చోత్తమాన్ శుభాన్
పంపానది గృహాణేమాన్ - శుభశోభాతి వృద్ధయే॥
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః అక్షతాన్ సమర్పయామి
శ్లో॥ హరిద్రాం హేమవర్ణాభాం - మయాదత్తాం సరిద్వరే।
శరీరే లేపయా మ్యద్య - స్వీకురుష్వ దయాన్వితే॥
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః సుగంధ హరిద్రాం సమర్పయామి
శ్లో॥ అతసీ కుసుమోపేతం - పంకేరుహ దళోజ్జ్వలం
కుంకుమం శంకరజటా - సంభూతం సరి దర్పయే॥
శ్రీపంపానదీదేవ్యైనమః కుంకుమాం ధారయామి
శ్లో॥ కజ్జలం త్రిజగద్వంద్యే - మహాపుణ్య తరంగిణి।
నేత్రపంకేరుహ ద్వంద్వే - గృహ్యతాం సరితాం వరే॥
శ్రీపంపానదీదేవ్యైనమః నేత్రాంజనం సమర్పయామి
శ్లో॥ శతపత్రై శ్చ కల్హారైః - కుముదై ర్వకులై రపి
మల్లికా జాతి పున్నాగైః - కేతకై శ్చాపి చంపకైః
తులసీదామభి శ్చాఽపి - తథా బిల్వదళై రపి
పూజయామి మహాపుణ్యే - పంపానది నమోస్తు తే॥
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః పుష్పాణి సమర్పయామి.

అథఅంగ పూజా

గోదావర్యై నమః పాదౌ పూజయామి
కృష్ణాయై నమః గుల్ఫౌ పూజయామి
పాపహారిణ్యై నమః జంఘే పూజయామి
సుభ్రువే నమః జానునీ పూజయామి
ఉరుతరంగిణ్యై నమః ఊరూ పూజయామి
తటిదుజ్జ్వల జలాయై నమః కటిం పూజయామి

అంబుశోభిన్యై నమః నితంబం పూజయామి
అణుమధ్యాయై నమః మధ్యం పూజయామి
నిమ్నావర్తాయై నమః నాభిం పూజయామి
సు-స్తన్యై నమః స్తనౌ పూజయామి
కంబుగళాయై నమః కంఠం పూజయామి
లలిత బాహుతరంగిణ్యై నమః బాహూ పూజయామి
దీర్ఘ వేణ్యై నమః వేణీం పూజయామి
సువక్త్రాయై నమః వక్త్రం పూజయామి
కమలనేత్ర్యై నమః నేత్రే పూజయామి
దుర్వారవారి పూరాయై నమః శిరః పూజయామి
సహస్రముఖాయై నమః సర్వాణ్యంగాని పూజయామి
శ్రీపంపానదీదేవ్యై నమః సర్వాణ్యంగాని పూజయామి

పంపా ష్టోత్తరశతనామపూజా

ఓం ఓంకార రూపిణ్యైనమః
,, అజరాయైనమః
,, అమృత స్రవాయైనమః
,, అత్యుదారాయైనమః
,, అమృతాయైనమః
,, అమలాయైనమః
,, అనాధ వత్సలాయైనమః
,, అభీష్టార్థసిద్ధిదాయైనమః
,, ఆనంద వర్ధన్యైనమః
,, అణిమాది గుణాధారాయైనమః ౧౦

ఓం అనంత తీర్థాయైనమః
,, అమృతోదకాయైనమః
,, అనంత మహిమాయైనమః
,, ఆనందామృతదాయిన్యైనమః
,, ఇష్టదాత్ర్యైనమః
,, ఇష్టాపూర్తఫలప్రదాయైనమః
,, ఋషిబృందస్తుతాయైనమః
,, ఋతంభరాయైనమః
,, ఋక్షమార్గ వహాయైనమః
,, ఐశ్వర్య రూపాయైనమః ౨౦

ఓం ఓషధిక్షేత్రాయైనమః
,, కమలిన్యైనమః
,, కాంత్యైనమః
,, కామధేనవేనమః
,, కర్మబంధవిభేదిన్యైనమః
,, కరుణార్ద్రాయైనమః
,, కల్యాణ్యైనమః
,, కలికల్మష నాశిన్యైనమః
,, కాంతాయైనమః
,, కమనీయ జ్వాలాయైనమః ౩౦
,, కదంబ కుసుమప్రియాయైనమః
,, గంగాయైనమః
,, గంధవత్యైనమః
,, గుణమయ్యైనమః
,, చంద్రికాయైనమః
,, చంచలాయైనమః
,, చారుచంపకమాలాఢ్యాయైనమః
,, జగద్ధితాయైనమః
,, జగదానంద జనన్యైనమః
,, జలజాయైనమః ౪౦
,, జలజేక్షణాయైనమః
,, జయంత్యైనమః
,, తుష్టిదాయైనమః
,, తుష్టిరూపిణ్యైనమః

ఓం తీర్థమాత్రేనమః
,, తపోమయ్యైనమః
,, తపోరూపాయైనమః
,, దుగ్ధాంబువాహిన్యైనమః
,, దానశీలాయైనమః
,, పుణ్యప్రదాయైనమః ౫౦
,, పద్మాలయాయైనమః
,, పావన్యైనమః
,, పరమానందనిష్యందాయైనమః
,, పూతాయైనమః
,, పద్మమాలిన్యైనమః
,, బ్రహ్మవిద్యాయైనమః
,, బుద్ధివైభవవర్ధిన్యైనమః
,, వృషాయైనమః
,, మహానందాయైనమః
,, మహాపుణ్యాయైనమః ౬౦
,, మునిస్తుతాయైనమః
,, మోహహంత్ర్యైనమః
,, మాన్యాయైనమః
,, మహాభాగ్యజనాశ్రితాయైనమః
,, మణిమాణిక్యభూషణాయైనమః
,, ముక్తాయైనమః
, మహామంగళమంగళాయైనమః
,, యోగసిద్ధిప్రదాయైనమః

ఓం రమణీయతరంగిణ్యైనమః
,, రుచిరాయైనమః ౭౦
, రాజహంసాయైనమః
,, రమణీయరేఖాయైనమః
,, రూపలావణ్యశేవధయేనమః
,,లోలత్కల్లోలమాలికాయైనమః
,, లోకలోచనచంద్రికాయైనమః
,, లఘుగావేయైనమః
,, లలితాయైనమః
,, శీతలాయైనమః
,, అమృతవాహిన్యైనమః
,, శోభావత్యైనమః ౮౦
,, శివదాయైనమః
,, శివాయైనమః
,, శుభావర్తాయైనమః
,, శాంతాయైనమః
,, శాలిశోభాఢ్యాయైనమః
,, షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నాయైనమః
,, సుప్రభాయైనమః
,, సర్వదుఃఖఘ్న్యైనమః
ఓం సర్వవ్యాధి మహౌషధయేనమః
,, సంపదే నమః
,, తరంగిణ్యైనమః
,, స్తుత్యాయైనమః
,, సుభగాయై నమః
,, సౌఖ్యాయై నమః
,, సుధాజలాయై నమః
,, సీతాయై నమః
,, సౌభాగ్యాయైనమః
,, సుందర్యైనమః
,, సంధ్యాయై నమః
,, సర్వసారసమన్వితాయైనమః 100
,, సూక్ష్మాయైనమః
,, స్వధాయైనమః
,, స్వాహాయైనమః
,, సిద్ధయేనమః
, హేలాయైనమః
,, క్షేమదాయైనమః
,, క్షుద్రవిద్రావిణ్యైనమః
,, క్షమాయైనమః ౧౦౮

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యై నమఃఅష్టోత్తరశతనామావళీ పూజాం సమర్పయామి

శ్లో॥ సదశాంగం శుభం దివ్యం గగ్గులం చాధికోత్తమం
సాజ్యం పరిమళోద్భూతం ధూపం స్వీకరు పావని॥

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః ధూపమాఘ్రాపయామి

శ్లో॥ సాజ్య మగ్నిప్రకాశోద్య - తోకోటిసూర్యసమ ప్రభం
పశ్య దీపం ప్రసన్నాంగి - పంపానది నమోస్తు తే॥

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యై నమః దీపం దర్శయామి

ధూపదీపానంతరం శుద్ధఆచమనీయం సమర్పయామి

శ్లో॥ శాల్యన్నం స్వర్ణపాత్రస్థం - శాకాపూప సమన్వితం
దధ్యాజ్య పాయసోపేతం - నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతామ్॥

"ఓం భూర్భువస్సువ.... " ఇత్యాది మంత్రముతో ప్రోక్షణచేసి శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః నైవేద్యం సమర్పయామి.

"ఓం ప్రాణాయస్వాహా....ఇత్యాది పంచవ్యాహృతులతో నివేదన చేయవలెను.

మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి

అమృతాపిధానమసి - ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి

హస్తౌప్రక్షాళయామి పాదౌప్రక్షాళయామి శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో॥ పూగైశ్చశోభనైశ్చాపి -నాగవల్లీదళైర్యుతం
తాంబూలం గృహ్యతాం దేవి - పంపానది నమోస్తు తే

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః తాంబూలం సమర్పయామి

శ్లో॥ కర్పూరవర్తి సంయుక్తం - కర్పూరశకలైస్తథా
ఆరార్తిక్యం గృహాణేద - మర్పయేఽహం సంద్వరే॥

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యై నమః కర్పూర నీరాజనం సమర్పయామి

నీరాజనానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి

శ్లో॥ వ్రతపూర్తి మహాకీర్తి - దివ్యస్ఫూర్తి ప్రకీర్తితం
కర్తుకామో వ్రత మిదం - సౌవర్ణం పుష్పమర్పయే॥

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః సువర్ణ మంత్ర పుష్పం సమర్పయామి

శ్లో॥ ప్రదక్షిణ త్రయం దేవి - ప్రయత్నేన ప్రకల్పితం
గృహాణ పావనే దేవి పంపానది నమోఽస్తు తే।
శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః ప్రదక్షిణం సమర్పయామి

శ్లో॥ నమస్తే నమస్తే విశాలోజ్జ్వలాంగే
నమస్తే నమస్తే సురమ్యాంతరంగే
నమస్తే నమస్తే గిరిప్రాంతరంగే
నమస్తే నమస్తే ప్రభావాంతరంగే॥

శ్రీ పంపానదీ దేవ్యైనమః నమస్కారాన్ సమర్పయామి
శ్లో॥ అపరాధశతం దేవి - మత్కృతం చ దినే దినే
క్షమ్యతాం పావనే దేవి - పంపానది నమోఽస్తు తే॥
శ్రీ పంపానది దేవ్యైనమః క్షమాపణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి

శ్లో॥ పంపానది! మహాపుణ్య తరంగిణి! నమోఽస్తు తే
త్వ త్తీరే హనుమ త్పూజా - కృతా రామేణ ధీమతా॥
మనోరథ ఫలప్రాప్త స్త స్యాభూ న్నైవ సంశయః
సుగ్రీవేణ చ తీరేఽస్మి న్కపియూధపతే వ్రతం
సత్కృతం చ మనోవాంఛా సద్య స్తస్య బభూవహ
అత స్త్వ త్తీరపులినే కృతో హనుమతో వ్రతే
శ్రేయాంసి మమ సర్వాణి న విఘ్నాని భవం త్విహ
ఇతి సంప్రార్థ్య పంపాఖ్యాం నదీం శుభతరంగిణీం
కలశోదకపాణి శ్చ గచ్ఛే త్స్వ గృహ మాదరాత్॥
అని పంపానదీ కలశమునకు నమస్కరించవలెను.

ఇతిపంపా పూజాసమాప్తా

పీఠార్చనము

ఆచమన మొనర్చి....

ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ శ్రీహనుమ త్ప్రాజాధి కార సిద్ధ్యర్థం శ్రీహనుమత్ప్రీత్యర్థం హనుమద్యంత్ర (విగ్రహ) కలశ ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే. అని నీరు తాకవలెను. పంచాకలశమునకు దక్షిణ భాగమున బియ్యముపై యంత్రము లేదా విగ్రహమును పెట్టుటకొఱకై పండ్రెండు తమలపాకులను ఒకేరీతిగా పెట్టి వానికి ముందు కలశ ప్రతి ష్ఠాపనమునకుగాను ఐదు తమలపాకులను ఒకేరీతిగా పెట్టియుంచవలెను. అట్టి ఐదు తమలపాకులపై శ్రీగంధముతో పదుమూడు రేకులుగల పద్మము గీచి మధ్యలో ప్రణవముంచి పదుమూడు రేకులందు "నమో భగవతే వాయునందనాయ"అని వ్రాసి యుంచవలెను. పిదప ఇట్లు పీఠా ర్చన కావించవలెను. అక్షతలతో పూజించవలెను.

నాగవల్లీ దళమధ్యమున:—

అతలాయనమః । వితలాయనమః। సుతలాయనమః తలాతలాయ నమః రసాతలాయనమః మహాతలాయనమః పాతాళాయనమః మండూ కాయనమః: కాలాగ్ని రుద్రాయనమః। మూల ప్రకృతయేనమః। ఆధార శక్త్యైనమః। అనంతాయనమః। వరాహాయనమః। పృథివ్యైనమః। సుధార్ణవాయనమః। నవరత్న ద్వీపాయనమః। స్వర్ణశైలాయనమః, నందన వనాయనమః। కల్పవృక్షాయనమః। రత్నభూమికాయైనమః। స్వర్ణప్రాకారాయనమః। రత్నమండపాయనమః। స్వర్ణ వేదికాయైనమః। రత్నసింహాసనాయనమః।

తూర్పు మొదలుగా దిక్కులకు పూజించుచు ధర్మాయనమః। జ్ఞానాయనమః। వైరాగ్యాయనమః। ఐశ్వర్యాయనమః।

ఆగ్నేయాది విదిశల పూజించుచు-అధర్మాయనమః। అజ్ఞానాయ నమః। అవైరాగ్యాయనమః। అనైశ్వర్యాయనమః॥

మంటప మధ్యమున—మాయాతత్త్వాయనమః। అవిద్యాతత్త్వాయ నమః। అనంత తత్త్వాయనమః। ఆనంద కందాయనమః। సంవిన్నాళాయ నమః। అష్ట ప్రకృతిమయ పత్రేభ్యోనమః। వికారమయ కేసరేభ్యో నమః। మాతృకామయ కర్ణికాయైనమః। అణిమాయైనమః। మహిమాయై నమః। గరిమాయైనమః। లఘిమాయైనమః। ప్రాప్త్యైనమః। ప్రాకామ్యాయైనమః: ఈశిత్వాయనమః। వశిత్వాయనమః। సూర్యమండలాయ నమః। సోమ మండలాయనమః। వహ్నిమండలాయనమః, సత్త్వాయ నమః। రజసేనమః। తమసేనమః। బ్రహ్మణేనమః। విష్ణవేనమః। మహేశ్వరాయనమః। జ్ఞానతత్త్వాయనమః। మాయాతత్త్వాయనమః। కళాతత్త్వాయనమః। విద్యాతత్త్వాయనమః। పరతత్త్వాయనమః। సుధార్ణావాసనాయనమః। ప్రేమాంబుజాసనాయనమః। దివ్యచక్రాసనాయనమః। సర్వమంత్రాసనాయనమః। సాధ్యాసనాయనమః। సిద్ధాసనాయనమః॥

ప్రాగ్ద్వారే-ద్వారశ్రియైనమః। ధాత్రేనమః। విధాత్రేనమః। దక్షిణ ద్వారే-ద్వారశ్రియైనమః। చండాయనమః। ప్రచండాయనమః। పశ్చిమ ద్వారే-ద్వారశ్రియైనమః। జయాయనమః। విజయాయనమః। ఉత్తర ద్వారే-ద్వారశ్రియైనమః। బలాయనమః। ప్రబలాయనమః। మధ్యే— చిచ్ఛక్త్యైనమః। మహాశక్త్యైనమః। సత్త్వాయనమః। రజసేనమః। తమసేనమః। పత్రేభ్యోనమః। పుష్పేభ్యోనమః। దళేభ్యోనమః। కేసరేభ్యోనమః। తన్మధ్యేకర్ణికాయైనమః। తన్మధ్యేదశగళాత్మనే వహ్నిమండలాయనమః। వహ్నిమండలాధిపతయే బ్రహ్మణేనమః, తన్మధ్యే ద్వాదశ కళాత్మనే సూర్యమండలాయనమః। సూర్యమండాలాధిపతయే విష్ణవేనమః। తన్మధ్యేషోడశ కళాత్మనే రుద్రాయనమః। షోడశ కళాత్మనే చంద్ర

మండలాధిపతయే సర్వేశ్వరాయనమః। తన్మధ్యే సౌవర్ణ మంటపాయ నమః। తన్మధ్యే సహస్రదళ పద్మాయనమః। తన్మధ్యే సువర్ణ వేదికాయైనమః। వేదికాయాం వృక్షస్య పూర్వ భాగే నవరత్న ఖచిత హేమ పీఠాయనమః। ఓం అం హ్రీం క్రోం సకల గుణాత్మకశక్తి యుక్తాయ యోగపీఠాయనమః॥

అని పీఠార్చనచేసి పిదప సువర్ణయంత్రముకాని, రజతయంత్రము కాని, తామ్రయంత్రముకాని లేదా హనుమంతుని విగ్రహమును కాని స్వీకరించి రజతపాత్రయందుంచి అగ్నితప్త శాడన దోష పరిహారార్థము అగ్ని సూక్తపూర్వకముగాను పంచామృతములతోను యంత్రము లేదా విగ్రహ శోధన గావింపవలెను.

మంత్రములు

౧. అగ్ని స్సప్తిం వాజం భరం దదా త్యగ్ని ర్వీరం శృత్యం కర్మనిష్ఠాం
అగ్నీ రోదసీ విచర త్సమజ న్నగ్ని ర్నారిం వీరకుక్షిం పురంధిమ్॥
౨. అగ్నే రప్నస స్సమిథ స్తు భద్రా ఽ గ్ని ర్మహీ రోదసీ అవివేశ।
అగ్ని రేకం చోదయ త్సమ త్స్వగ్ని వృత్రాణి దయతే పురూణి॥
౩. అగ్ని ర్హత్యం జరత్యం జరతః కర్ణమావాగ్ని నిరదహ జ్జరూథం
అగ్ని రత్రిం ఘర్మ ఉరుష్య దంత రగ్ని ర్నృమేధం ప్రజయా ఽ సృజత్సమ్
౪. అగ్ని ర్దాద్రవిణం వీరపేశా అగ్నిర్ ఋషిం య స్సహస్రాసనోతి
అగ్ని ర్దివి హవ్య మాతతా నాగ్నే ర్థామానివిభృతాపురత్రా।
౫. అగ్నిముక్థైర్ ఋషయో విహ్వాయంతేఽగ్నిం నరో యామని బాధితాసః
అగ్నిం పయో అంతరిక్షే పతంతోఽగ్ని స్సహస్రా పరియాతి గోనామ్॥

౬. అగ్నిం విశ ఈళతే మానుషీ ర్యా అగ్నిం మానుషో నహుషో విజాతాః
అగ్ని ర్గాంధర్వీం పథ్యా౽మృత స్యాగ్నే ర్గవ్యూతి ర్ఘృత ఆనిష త్తా
౭. అగ్నయే బ్రహ్మ ఋభవ స్తతక్షు రగ్నిం మహామవోచాయా సువృక్తిం
అగ్నే ప్రావజరితారం యవిష్ఠాగ్నే మహి ద్రవిణ మాయజస్వ॥

పంచామృత సంశోధనం

౧. ఆప్యాయస్వేతిక్షీరం. అప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వత స్సోమ
వృష్ణియం. భవా వాజస్య సంగథే.

౨, దధిక్రావుణ్ణ ఇతి దధి. దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం. జిష్ణోరశ్వస్య
వాజినః సురభినో ముఖాకర త్ప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్.

౩. శుక్రమసీత్యాద్యాజ్యం. శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోసి దేవోవ స్సవితో
త్పునా త్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసో స్సూర్యస్య రశ్మిభిః.

౪, మధువాతాఋతాయేతిమధు. మధువాతా ఋతాయతే
మధుక్షరంతి సింధవః మాధ్వీ ర్న స్సంత్వోషధీః.
మధు న క్త ముతోషసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః.
మధు ద్యౌ రస్తు నః పితా, మధు మానో్న వనస్పతి
ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః, మాధ్వీ ర్గావో భవంతునః.

౫. స్వాదుః పవస్వేతి శుద్ధోదకం, స్వాదుః పవస్య దివ్యాయ
జన్మనే స్వాదు రింద్రాయ సుహవేతు నామ్నే,
స్వాదు ర్మిత్రాయ వరుణాయ వాయవే బృహ
స్పతయే మధుమాగ్ం అదాభ్యః
ఆపోహిష్ఠేతి శుద్ధోదకస్నానం. ఆపోహిష్ఠామయో
భువ స్తాన ఊర్జే దధాతన, మహేరణాయ చక్షసే
యోవశ్శివతమోరస స్తస్య భాజయతేహనః,

ఉశతీరివ మాతరః, తస్మా అరంగ మామవో
యస్య క్షయాయ జిన్వథః అపోజనయథాచ నః.

ఈ రీతిగా పంచామృత శుద్ధోదకములతో సంశోధితమైన యంత్ర (విగ్రహ)మును తెల్లని వస్త్రములతో తుడిచి సుపరిమళ సుగంధ కుంకుమతో నలంకరించి పూర్వం పూజించిన పండ్రెండు తములపాకుల పైనుంచి పుష్పాక్షతలతో అలంకరించి నమస్కరించి—

హనుమద్యంత్ర (విగ్రహ) ప్రతిష్ఠా

పది దిక్కుల అధిపతులనావాహన మొనర్చుచు-పది దిక్కులందు

౧. ఓం అం హ్రీం క్రోం లం ఇంద్రాయ స్వర్గాధిపతయే వజ్రహస్తాయ ఐరావత వాహనాయ శ్రీ హనుమత్పరి వారాయ సపరివారాయ నమః

౨. ఓం అం హ్రీం క్రోం రం అగ్నయే తేజోవత్య ధిపతయే శక్తివ్యజన హస్తాయ మేషవాహనాయ శ్రీహనుమత్పరివారాయ సపరివారాయనమః

౩. ఓం అం హ్రీం క్రోం మం యమాయ సంయమ న్యధిపతయే దండ హస్తాయ
మహిషవాహనాయ శ్రీ హనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః॥

౪. ఓం అం హ్రీం క్రోం షం నిర్ఋుతయే కృష్ణాంగనాపతయే ఖడహస్తాయః॥
నరవాహనాయ శ్రీ హనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః॥

౫. ఓం అం హ్రీం క్రోం వం వరుణాయ శ్రద్ధావత్యధిపతయే పాశ హస్తాయ॥
మకర వాహనాయ శ్రీ హనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః॥

౬. ఓం అం హ్రీం క్రోంయం వాయవే గంధవత్యధిపతయేధ్వజహ్తాసాయ।
సారంగ వాహనాయ శ్రీహనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః

౭. ఓం అం హ్రీం క్రోం సం కుబేరాయ అలకాధిపతయే ఖడ్గహస్తాయ।
హయవాహనాయ శ్రీ హనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః॥
౮. ఓం అం హ్రీం క్రోంశం ఈశానాయ యశోవత్యధిపతయే శూల
హస్తాయ।
వృషభ వాహనాయ శ్రీహనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః॥
౯. ఓం అం హ్రీం క్రోం ఓం బ్రహ్మణే సత్యలోకాధిపతయే కమండలు
హస్తాయ।
హంస వాహనాయ శ్రీ హనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః॥
౧౦. ఓం అం హ్రీం క్రోం విష్ణవే పాతాళాధిపతయే చక్రహస్తాయ గరుడ
వాహనాయ శ్రీ హనుమత్పరివారాయ సపరివారాయ నమః॥

హనుమత్కలశ ప్రతిష్ఠా

హనుమత్కలశము కొఱకై వెండి, రాగి లేదా ఇత్తడిదయిన మంచి కలశమును తీసికొని సుగంధము అలంకరించి మంచి వస్త్రములు రెంటిని కలశమునకు చుట్టి కలశ కంఠభాగమున రక్షాబంధన మొనర్చి ఆ కలశమును యంత్రవిగ్రహమునకు ముందున్న ఐదు తమలపాకులపైన కల యంత్రలిఖిత పీతాంబరముపై నుంచి ఆ కలశమునుపంపాకలశము యొక్క నీటితో నింపి పంపా కలశమున పంచపల్లవములుంచి (అనగా నేరేడు, జువ్వి, మఱ్ఱి, రావి, మామిడిఆకులు, ఆ పల్లవముల మధ్యలో అలంకరింపబడిన కొబ్బరికాయనుంచి ఆ కొబ్బరికాయపై పట్టురెవికల గుడ్డతో కిరీటమేర్పరచి యుంచి ఇక అంజనేయ కలశమున పంచరత్న ములనుంచి

గంధ ద్వారాం .... యేశ్రియం అను మంత్రముతో హనుమత్కలశజలమున గంధము చల్లవలెను. కాండాత్కాండా త్ప్రరో హంతీ పరుషః పరుషః పరి ఏవానో దూర్వే ప్రతనుసహస్రేణశతేనచ యా శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ హవిషావయమ్॥

అని ఆ జలమున గరిక నుంఛవలెను।

సహి రత్నాని దాశుషే సువాతి సవితాభగః తం భాగం చిత్రమీ మహే॥

అని రత్నములనుంచవలెను.

తథ్సు వర్ణగ్ం హిరణ్య మభవత్ తత్సువర్ణస్య హిరణ్యస్యజన్మ। య ఏవగ్ం సువర్ణస్య హిరణ్యస్య జన్మవేద। సువర్ణ ఆత్మనా భవతి॥

అని బంగారము నందుంచవలెను. మూడు ముత్యములు రెండు పగడములనుంచి

ఆయనే తే పరాయణే .... ఇమే। అని పుష్పములనుంచవలెను.

అభివస్త్రా సువసనా ....దేవసోమ। అని ఆ కలశమును ఆకుపచ్చని వస్త్రద్వయమును చుట్టవలెను.

బృహత్సామ క్షత్ర భృద్వృద్ధ .... రక్ష। అను మంత్రముతో పదుమూడుపోగులు కల రక్షతో కలశముయొక్క కంఠమునందు కట్టవలెను.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం అం హ్రీం క్రోం క్లీం సౌః శ్రీ సువర్చలా దేవ్యైనమః శ్రీసువర్చలా దేవీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

అని హనుమత్కలశమునకు వామభాగమున అష్టసంఖ్యాక నాగవల్లీ దళములపై సువర్ణసహిత పుష్పాక్షతల నుంచవలెను. పూజింపవలెను, నమస్కరింపవలెను.

'ప్రవో యజ్ఞేషు....వనినోనశాఖాః'—అని కలశమున పంచపల్లవములుంచి 'యాః ఫలీర్యా....హసః' అని పంచపల్లవముల మధ్య ఊర్ధ్వపుండ్రము లలంకరించిన నారికేళఫలము నుంచవలెను. దానికి పుష్పమాలిక లలంకరించి సుగంధద్రవ్యముల చల్లవలెను.

ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపనా

అస్య శ్రీ యంత్ర (విగ్రహ) సహిత హనుమత్ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపన మహామంత్రస్య బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరా ఋషయః। ఋగ్యజుస్సామాధర్వణాని ఛందాంసి। క్రియా మయ వపుః చైతన్య స్వరూపిణీ ప్రాణశక్తిః పరాదేవతా। ఆంబీజం హ్రీంశక్తిః క్రోం కీలకం శ్రీయంత్ర (విగ్రహ) సాంగావరణ సహిత శ్రీ హనుమత్ప్రాణ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థే జపే విని యోగః

ఓం అం కం ఖం గం ఘం ఙం పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశాత్మనే హ్రాం ఆం అంగుష్ఠాభ్యాంనమః

ఓం ఇం చం ఛం జం ఝం ఞం శబ్దస్పర్శరూప రసగంధాత్మనే హ్రీం ఈం తర్జనీభ్యాంనమః॥

ఓం ఉం టం ఠం డం ఢం ణం త్వక్చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణాత్మనే హ్రూం ఊం మధ్యమాభ్యాంనమః।

ఓం ఏం తం థం దం ధం నం వాక్పాణి పాదపాయూపస్థాత్మనే హ్రైం ఐం అనామికాభ్యాంనమః।

ఓం ఓం పం ఫం బం భం మం వచనాదాన విసర్గానందాత్మనే హ్రౌం ఔం కనిష్ఠికాభ్యాంనమః

ఓం అం యం రం లం వం మనోబుద్ధి చిత్తాహంకార జ్ఞానాత్మనే హ్రః అః కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః

ఓం అం కం ఖం గం ఘం ఙం పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశాత్మనే హ్రాం అం హృదయాయ నమః।

ఓం ఇం చం ఛం జం ఝం ఞం శబ్ద స్పర్శ రూపరస గంధాత్మనే హ్రీం ఈం శిరసేస్వాహా।

ఓం ఉం టం ఠం డం ఢం ణం త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వా ఘ్రాణాత్మనే హ్రూం ఊం శిఖాయై వషట్।

ఓం ఏం తం థం దం ధం నం వాక్పాణి పాదపాయూప స్థాత్మనే హ్రైం ఐం కవచాయహుం।

ఓం ఓం పం ఫం బం భం మం వచనాదాన విసర్గానందాత్మనే హ్రౌం ఔం నేత్రత్రయాయ వౌషట్।

ఓం అం యం రం లం వం మనో బుద్ధి చిత్తాహంకార జ్ఞానాత్మనే హ్రః అః అస్త్రాయఫట్।

భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః।

ధ్యానం॥

శ్లో॥ రక్తాంభోధిస్థ పోతోల్లస దరుణ సరోజాధిరూఢా కరాబ్జైః
పాశం కోదండ మిక్షూద్భవ మణి గణమప్యంకుశం పంచబాణాన్
బిభ్రాణాసృక్కపాలం త్రినయన విలస త్పీన వక్షోరుహాఢ్యా
దేవీ బాలార్కవర్ణా భవతు సుఖకరీ ప్రాణశక్తిః పరానః॥

ఓం ఆం హ్రీం క్రోం యం రం లం వం శంషం సంహం ళం క్షం
ఓం అం హ్రీం హం సస్సోహం సోహం హంసః శ్రీ యంత్ర
సాంగా వరణ సహిత శ్రీ హనుమత్ప్రాణా ఇహప్రాణాః।

ఓం ఆం హ్రీం క్రోం యం రం లం వం శం షం సం హం ళం క్షం
ఓం ఆం హ్రీం హం సస్సోహం సోహం హంసః శ్రీ యంత్రసాంగా
వరణ సహిత శ్రీహనుమత్ జీవ ఇహ స్థితః।

ఓం ఆం హ్రీం క్రోం యం రం లం వం శం షం సం హం ళం క్షం
ఓం ఆం హ్రీం హం సస్సోహం సోహం హంసః శ్రీయంత్ర సాంగా

వరణ సహిత శ్రీ హనుమత్స్వామినః వాఙ్మనశ్చక్షు శ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణా దీని సర్వేంద్రియాణీ హైవాగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠంతు స్వాహా॥

ఓం అసునీతే పునరస్మాసు చక్షుః పునః ప్రాణ మిహనో దేహి భోగం జ్యోక్పశ్యేమ సూర్య ముచ్చరం త మనుమతే మృడయాన స్వస్తి అమృతం వై ప్రాణా అమృత మాపః ప్రాణానేవయథా స్థానముపహ్వా యతే। వాఙ్మన ఆసన్నసో ప్రాణోఽక్ష్యోశ్చక్షుః కర్ణయో శ్శ్రోత్రం బాహ్వోర్బలమూరు వోరోజోఽరిష్టా విశ్వావ్యం గాని తనూః। తను వామే సహ నమస్తే అస్తు మా మాహిగ్ంసీః॥ స్థిరో భవ॥

ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపన ముహూర్త స్సుముహూర్తోఽస్తు॥ పిదపయత్కించిన్నివేదన మొనర్చ వలెను।

శ్రీ హనుమత్ షోడశోపచార పూజా

శ్లో॥ అథధ్యాయే త్కపిశ్రేష్ఠం-చతురావరణాన్వి తం
వామభాగస్థితాం పత్నీం-సూర్యపుత్రీం సువర్చలామ్।
పశ్యన్తం స్నిగ్ధయా దృష్ట్యా-స్మితవక్త్ర ముఖాంబుజం
చత్రత చామర సంయుక్తం-వినతాద్యై స్సుసేవితమ్॥
ముక్తాహార గణోపేతం-రత్నకుండల భూషితం
గ్రైవేయ భూషిత గ్రీవం కనంకాగద ధారిణమ్।
నానామణి సముత్కీర్ణ-కిరీటోజ్జ్వల శేఖరం
మేఖలాదామ సంవీతం-మణినూపుర శోభితమ్।
రత్నకంకణ విద్యోతి-పాణి రక్తాంబుజ ద్వయం
కథిత స్వర్ణ వర్ణాంగ-ముష్ట్రిధ్వజ సమన్వితమ్॥
పద్మాసనే సమాసీనం-పీతాంబర సమన్వితం
చతుర్భుజధరం శాంతం-సర్వవ్యాపిన మీశ్వరమ్॥

సర్వదేవ పరీవారం-సర్వాభీష్ట ఫలప్రదం
ఆవాహయామి సర్వేశం-సూర్య పుత్రీప్రియం విభుమ్
అంజనాతనయం దేవం-మాయాతీతం జగద్గురుం
ఏవం ధ్యాత్వా హనూమంతం-పూజయే చ్ఛ్రుద్ధమానసః।
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః ధ్యాయామి।
ధ్యానం సమర్పయామి॥

శ్లో ॥ ఆగచ్ఛ హనుమద్దేవః త్వం సువర్చలయా సహ
పూజా సమాప్తి పర్యంతం- భవ సన్నిహితో ముదా॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః ఆవాహయామి,
ఆవాహనం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ దేవదేవ జగన్నాధ- కేసరి ప్రియనందనః
రత్నసింహాసనం తుభ్యం- దాస్యామి హనుమత్ప్రభో ॥॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః నవరత్న ఖచిత
స్వర్ణ సింహాసనం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ భీమాగ్రజః మహాప్రాజ్ఞః త్వం మమాభిముఖో భవ
శ్రీరామ సేవక శ్రీమన్- ప్రసీద జగతాం పతే॥
హేస్వామిన్। స్థిరోభవ, వరదోభవ సుముఖోభవ. సుప్రసన్నోభవ,
స్థిరాసనం కురు॥

శ్లో ॥ యోగిధ్యే యాంఘ్రి పద్మాయ- జగతాం పతయేనమః
పాద్యం మయార్పితం దేవ। గృహాణ పురుషోత్తమ॥
శ్రీ సువర్చలాసమేత హనుమతేనమః పాదయోః పాద్యం
సమర్పయామి ॥

శ్లో ॥ లక్ష్మణ ప్రాణసంరక్ష। సీతాశోక వినాశన।
గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం- అంజనా ప్రియనందన॥

శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః హస్తయోః అర్ఘ్యం
సమర్పయామి॥

శ్లో॥ వాలాగ్ర సేతుబంధాయ- శతానన వధాయ చ
తుభ్య మాచమనం దత్తం- ప్రతిగృహ్ణీష్వ మారుతే॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః ముఖే అచమనీయం
సమర్పయామి॥

యత్పురుషేణ హవిషా"....ఇతి పంచామృత స్నానం
సమర్పయామి॥

శ్లో॥ అర్జునధ్వజ సంవాస- దశానన మదాపహః
మధుపర్కం ప్రదాస్యామి- హనుమ న్ప్రతి గృహ్యతామ్॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః మధుపర్కం సమర్పయామి.

శ్లో॥ గంగాది సర్వతీర్థేభ్యః సమానీతై ర్నవోదకైః
భవంతం స్నాపయిష్యామి- కపినాయకః గృహ్యతామ్॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః శుద్ధోదక స్నానం
సమర్పయామి॥

శ్లో॥ నవరత్నమయీ దివ్యాం మేఖలాం హేమనిర్మితాం
దదామి తుభ్యం గృహ్ణీష్వ- శ్రీరామప్రియ మారుతే॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః కటిసూత్రం సమర్పయామి॥

శ్లో॥ పీతకౌశేయ కౌపీనం- ధార్యం చ బ్రహ్మచారిభిః
అర్పయామి మహాభాహో- గృహాణ పవనాత్మజ॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః కౌపీనం సమర్పయామి॥

శ్లో॥ పీతాంబర మిదం తుభ్యం- తప్తహాటక సన్నిభం
దాస్యామి వానరశ్రేష్ఠః సంగృహాణ నమోస్తుతే॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి॥

శ్లో॥ ఉత్తరీయం తు దాస్యామి- సంసారోత్తారకారణ
గృహాణ వరమప్రీత్యా- నతోస్మి తవ పాదయోః॥
శ్రీ సువర్చలాసమేత హనుమతేనమః ఉత్తరీయం సమర్పయామి॥

శ్లో॥ బ్రహ్మసూత్ర మిదం దివ్యం- ముక్తాదా మోపశోభితం
స్వీకురు ష్వాంజనాపుత్రః భక్తరక్షణ తత్పర॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి॥

శ్లో॥ భూషణాని మహార్హాణి- కిరీటప్రముఖా న్యహం
తుభ్యం దాస్యామి సర్వేశః గృహాణ కపినాయక॥
శ్రీ సువర్చలాసమేత హనుమతేనమః ఆభరణాని సమర్పయామి॥

శ్లో॥ కస్తూరీ కుంకుమోన్మిశ్రం- కర్పూరాగరు వాసితం
శ్రీ చందనం తు దాస్యామి- గృహ్యతాం హనుమత్ప్రభో॥
శ్రీ సువర్చలాసమేత హనుమతేనమః దివ్య శ్రీచందనం
సమర్పయామి ॥

శ్లో॥ శాలీయా నక్షతాన్ రమ్యాన్- పద్మరాగ సమప్రభాన్
అఖండాన్ ఖండితధ్వాంతః స్వీకురుష్వ దయానిధేః।
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః అక్షతాన్ సమర్పయామి.

శ్లో॥ సుగంధీని సురూపాణి- వన్యాని వివిధాని చ
చంపకాదీని పుష్పాణి- కమలా న్యుత్పలాని చ
తులసీదళ బిల్వాని- మనసా కల్పితాని చ
గృహాణ హనుమద్దేవః ప్రణతోస్మి పదాంబుజేః॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః పుష్పాణి సమర్పయామి॥

అథ దోరగ్రంథి పూజా

1. ఓం అంజనాసూనవే నమః ప్రథమ గ్రంథిం పూజయామి
2. ఓం హనుమతే నమః ద్వితీయగ్రంథిం పూజయామి

3. ఓం వాయుపుత్రాయ నమః తృతీయగ్రంథిం పూజయామి
4. ఓం మహావాలాయ నమః చతుర్థగ్రంథిం పూజయామి
5. ఓం రామేష్టాయ నమః పంచమగ్రంథిం పూజయామి
6. ఓం ఫల్గునసఖాయ నమః షష్టగ్రంథిం పూజయామి
7. ఓం పింగళాక్షాయ నమః సప్తమగ్రంథిం పూజయామి
8. ఓం అమిత విక్రమాయ నమః అష్టమగ్రంథిం పూజయామి
9 ఓం కపీశ్వరాయ నమః నవమగ్రంథిం పూజయామి!
10. ఓం సీతా శోకవినాశకాయ నమః దశమగ్రంథింపూజయామి
11. ఓం లక్ష్మణప్రాణదాత్రే నమః ఏకాదశగ్రంథిం పూజయామి
12. ఓం దశగ్రీవదర్పఘ్నే నమః ద్వాదశగ్రంథిం పూజయామి
13. ఓం భవిష్యద్బ్రహ్మణే నమః త్రయోదశగ్రంథిం పూజయామి.

అథ అంగపూజా

మారుతయే నమః – పాదౌ పూజయామి
సుగ్రీవసఖాయ నమః – గుల్ఫౌ పూజయామి
అంగదమిత్రాయ నమః – జంఘే పూజయామి
రామదాసాయ నమః ఊరూ పూజయామి
అక్షఘ్నాయ నమః – కటిం పూజయామి
లంకాదహనాయ నమః – వాలం పూజయామి
సంజీవనగాహర్త్రే నమః – స్కంధౌ పూజయామి
సౌమిత్రిప్రాణదాయ నమః – వక్షఃస్థలం పూజయామి
కుంఠితదశకంఠాయ నమః – కంఠం పూజయామి
రామాభిషేకకారిణే నమః హస్తౌ పూజయామి
మంత్రరచితరామాయణాయనమః – వక్త్రం పూజయామి

ప్రసన్నవదనాయ నమః - వదనం పూజయామి
పింగళనేత్రాయ నమః - నేత్రే పూజయామి
శ్రుతిపారాయణాయ నమః - శ్రోత్రే పూజయామి
ఊర్ధ్వపుండ్రధారిణే నమః కపోలౌ పూజయామి
మణికంఠమాలికాయ నమః - శిరః పూజయామి
సర్వాభీష్టప్రదాయ నమః సర్వాణ్యంగాని పూజయామి

అథ అష్టోత్తరశతనామపూజా

ఓం ఆంజనేయాయనమః
,, కేసరి ప్రియనందనాయనమః
,, వాయుకుమారాయనమః
,, అనహాయాయనమః
,, ఈశ్వరపుత్రాయనమః
,, పారతీగర్భసంభూతాయనమః
,, వానరనాయకాయనమః
,, సకలవేదశాస్త్రపారగాయనమః
,, సంజీవపర్వతోత్పాటనాయనమః
,, లక్ష్మణప్రాణరక్షకాయనమః
,, భీమప్రాణరక్షకాయనమః
,, సీతాదుఃఖ నివారణాయనమః
,, దుర్దండి బంధమోచనాయనమః
,, నీలమేఘరాజ్యదాయకాయనమః
,, సుగ్రీవరాజ్య కారణాయనమః
,, భీమసేనాగ్రజాయనమః
,, ధనంజయ ధ్వజవాహనాయనమః

ఓం కాలనేమి సంహారకాయనమః
,, మైరావణమర్దనాయనమః
,, వృత్రాసుర భంజనాయనమః
,, సప్తమంత్రిసుతధ్వంసనాయనమః
,, ఇంద్రజిద్వధకారణాయనమః
,, అక్షకుమారసంహారకాయ నమః
,, లంకిణీ భంజనాయమః
,, రావణమర్దనాయనమః
,, కుంభకర్ణవధపరాయణాయనమః
,, జంబుమాలినిషూదనాయనమః
,, ఏకవీరాయనమః
,, రాక్షసకులదహనాయనమః
,, అశోకవన విదారకాయనమః
,, లంకాదహనాయనమః
,, శతముఖవధకారణాయనమః
,, సప్తసాగరవాలాయనమః
,, సేతుబంధనవాలాయనమః

ఓం నిరాహారాయనమః
,, నిర్గుణాయనమః
,, సగుణ స్వరూపాయనమః
,, హేమవర్ణాయనమః
,, పీతాంబరధరాయనమః
,, సువర్చలాప్రాణనాయకాయనమః
,, త్రయస్త్రింశత్కోట్యర్బుద రుద్రగణ పోషకాయనమః
,, భక్త పాలన చతురాయనమః
,, నవకనకకుండలా భరణాయ నమః
,, రత్నకిరీటహార నూపురశోభితాయనమః
,, శ్రీరామభక్తి తత్పరాయనమః
,, హేమరంభావన విహారాయ నమః
,, వజ్రజక్షతాంకితాయనమః
,, మేఘవాహనాయనమః
,, నీలమేఘశ్యామాయనమః
,, సూక్ష్మకాయాయనమః 50
,, మహాకాయాయనమః
,, బాలసూర్యగ్రసనాయనమః
,, ఋష్యమూకగిరి నివాసకాయ నమః
,, మేరుపీఠార్చనాయనమః

ఓం ద్వాంత్రింశదాయుధ ధరాయనమః
,, చిత్రవర్ణాయనమః
,, విచిత్రసృష్టి నిర్మాణ కర్త్రే నమః
,, అనంతనామ్నేనమః
,, దశావతారాయనమః
,, అఘటనఘటనా సమర్థాయనమః
,, అనేక బ్రహ్మాండ నాయకాయ నమః
,, దుర్జన సంహారకాయనమః
,, సజ్జన సంరక్షకాయనమః
,, దేవేంద్రవందితాయనమః
,, సకల లోకారాధ్యాయనమః
,, సత్య సంకల్పాయ నమః
,, భక్త సంకల్ప పూరకాయనమః
,, అతిసుకుమార దేహాయనమః
,, యక్షకర్దమ విలేపనాయనమః
,, కోటిమన్మథా కారాయనమః
,, రణకేళి మర్దనాయనమః
,, విజృంభమాణాయనమః
,, సకలలోక కుక్షింభరాయ నమః
,, సప్తమహామంత్ర తంత్ర స్వరూపాయనమః

ఓం భూతప్రేత పిశాచ శాకినీ ఢాకినీ విధ్వంస నాయనమః 71
,, శివలింగ ప్రతిష్టాపన కారణాయనమః
,, దుష్కార్య విమోచనాయనమః
,, దౌర్భాగ్య నాశనాయనమః
,, జ్వరాది సకలరోగ నివారణాయనమః
,, భుక్తిముక్తి దాయకాయ నమః
,, కపటనాటక సూత్రధారిణేనమః
,, లీలావినోదాయనమః
,, అగణిత కళ్యాణగుణ పరిపూర్ణాయనమః
,, మంగళప్రదాయనమః
,, గానలోలాయనమః
,, గాన ప్రియాయనమః
,, అష్టాంగయోగ నిపుణాయనమః
,, సకల విద్యాపారీణాయనమః
,, ఆదిమధ్యాంతరహితాయ నమః
,, యజ్ఞకర్త్రేనమః
,, యజ్ఞభోక్త్రేనమః

ఓం షణ్మత వైభవానుభూతి చతురాయనమః
,, సకల లోకాతీతాయనమః
,, విశ్వంభరాయనమః
,, విశ్వమూర్తయే నమః
,, విశ్వాకారాయ నమః
,, దయాస్వరూపాయనమః
,, దాసజన హృదయకమల విహారాయనమః
,, మనోవేగినేనమః
,, మనోభావజ్ఞనిపుణాయనమః 100
,, ఋషిగణగేయాయనమః
,, భక్తజన మనోరథదాయకాయనమః
,, భక్తరక్షకాయ నమః
,, దీనపోషకాయనమః
,, దీనమందారాయనమః
,, సర్వస్వతంత్రాయనమః
,, శరణాగత రక్షకాయ నమః
,, ఆర్తత్రాణ పరాయణాయ నమః 108

శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః నానావిధ పరిమళ పత్ర పుష్పాక్షతాన్ సమర్పయామి॥

శక్తశ్చేత్సహస్ర నామభిః పూజయేత్

శ్రీ మందాంజనేయ సహస్రనామావళిః

ప్రతినామమునకు మొదట ఓం. చివర నమః పలుకవలెను.

ఓం హనుమతే నమః
శ్రీ ప్రదాయ
వాయుపుత్రాయ
రుద్రాయ
అనఘాయ
అజరాయ
అమృత్యవే
వీరవీరాయ
గ్రామవాసాయ
జనాశ్రయాయ
ధనదాయ
నిర్గుణాయ
శూరాయ
వీరాయ
నిధిపతయే
మునయే
పింగాక్షాయ
వరదాయ
వాగ్మినే
సీతాశోక వినాశకాయ
శివాయ
పింగరోమ్ణే

శ్రుతిగమ్యాయ
సనాతనాయ
అనాదయే
భగవతే
దేవాయ
విశ్వహేతవే
జనాశ్రయాయ
ఆరోగ్యకర్త్రే
విశ్వేశాయ
విశ్వనాథాయ
హరీశ్వరాయ
భర్గాయ
రామాయ
రామభక్తాయ
కల్యాణాయ
ప్రకృతి స్థిరాయ
విశ్వంభరాయ
విశ్వమూర్తయే
విశ్వాకారాయ
విశ్వపాయ
శర్వాయ
పరస్మై

అవ్యక్తాయ
వ్యక్తావ్యక్తాయ
ధరాధరాయ
పింగకేశాయ
విశ్వగమ్యాయ
విశ్వధ్యేయాయ
కలాధరాయ
ప్లవంగమాయ
కపిశ్రేష్ఠాయ
జ్యేష్ఠాయ
విద్యావనేచరాయ
బాలాయ
వృద్ధాయ
యూనే
తత్త్వాయ
తత్త్వగమ్యాయ
సుఖాయ
అజాయ
అంజనాసూనవే
అవ్యగ్రాయ
విశ్వాత్మనే
విశ్వసేవ్యాయ
విశ్వాయ
విశ్వహరాయ
రవయే

విశ్వచేష్టాయ
అమలాయ
శివాయ
ధర్మప్రతిష్ఠాత్రే
రామేష్టాయ
ఫల్గునప్రియాయ
గోష్పదీకృతవారాశయే
పూర్ణకామాయ
ధరాపతయే
రక్షోఘ్నాయ
పుండరీకాక్షాయ
శరణాగతవత్సలాయ
జానకీప్రాణదాత్రే
రక్షఃప్రాణాపహారకాయ
పూర్ణసత్త్వాయ
పీతవాససే
గ్రామశాంతాయ
ధరాధరాయ
భూర్భువస్స్వర్లోకాయ
మహర్లోకాయ
జనోలోకాయ
తపసే
అవ్యయాయ
సత్యాయ
ఓంకారగమ్యాయ

ప్రణవాయ
వ్యాపకాయ
పర్వతభేదనాయ
హేతుమతే
ప్రాంసుబీజాయ
విశ్వభర్త్రే
జగద్గురవే
జగత్త్రాత్రే
జగన్నాథాయ
జగదీశాయ
జనేశ్వరాయ
జగత్పిత్రే
దివాకరసమప్రభాయ
ద్రోణహర్త్రే
శక్తినేత్రే
శక్త్యై
రాక్షసమారకాయ
రక్షోఘ్నాయ
రామదూతాయ
శాకినీజీవహారకాయ
భుభుక్కారహతారాతి గర్వాయ
ప్రసన్నాయ
సదాశివాయ
సన్నతయే
సద్గతయే
భుక్తిముక్తిదాయ
కీర్తిదాయకాయ
కీర్త్యై
కీర్తిప్రదాయ
సముద్రాయ
హరయే
శ్రీశాయ
గరుడస్మయభంజనాయ
పార్థధ్వజాయ
వాయుపుత్రాయ
అమితపుచ్ఛాయ
అమితప్రభాయ
బ్రహ్మపుచ్ఛాయ
పరబ్రహ్మణే
పుచ్ఛాయ
రామేష్టాయ
సుగ్రీవాదియుతాయ
జ్ఞానినే
వానరాయ
వానరేశ్వరాయ
కల్పనస్థాయినే
చిరంజీవినే
లంకాప్రాసాదభంజకాయ
కృష్ణాయ

కృష్ణస్తుతాయ
శాంతాయ
శ్రీప్రదాయ
శివాయ
ఉదధిక్రమణాయ
దేవాయ
సంసారభయనాశనాయ
వార్ధిబంధనకృతే
విశ్వజేత్రే
విశ్వప్రతిష్ఠితాయ
లంకారయే
కాలపురుషాయ
లంకేశగృహభంజనాయ
భూతావాసాయ
వాసుదేవాయ
వసవే
త్రిభువనేశ్వరాయ
శ్రీరామదూతాయ
కృష్ణాయ
రామభక్తివిధాయకాయ
ధాత్రే
ధ్యేయాయ
భగాయ
శాంతిదాయ
విశ్వపావనాయ

విశ్వభోక్త్రే
మారీఘ్నాయ
బ్రహ్మచారిణే
జితేంద్రియాయ
ఊర్ధ్వగాయ
లాంగులినే
మాలినే
లాంగూలహతరాక్షసాయ
సమీరతనుజాయ
వీరాయ
వీరమారాయ
జయప్రదాయ
జగన్మంగళదాయ
పుణ్యాయ
పుణ్యశ్రవణకీర్తనాయ
పుణ్యకీర్తయే
పుణ్యగతయే
జగత్పావనపావనాయ
దేవేశాయ
జితరోధాయ
సాక్షిణే
చేతస్తే
చైతన్యవిగ్రహాయ
జ్ఞానదాయ
ప్రాణదాయ

ప్రాణాయ
జగత్ప్రాణాయ
సమీరణాయ
విభీషణప్రియాయ
శూరాయ
పిప్పలాశ్రయసిద్ధిదాయ
సుహృదే
సిద్ధాశ్రయాయ
కాలాయ
కాలభక్షకభర్జితాయ
లంకేశనిధనాయ
స్థాయినే
లంకాదాహకాయ
ఈశ్వరాయ
చంద్రసూర్యాగ్ని నేత్రాయ
కాలాగ్నయే
జితరోధాయ
కపిలాయ
కపిశాయ
పుణ్యరాశియ
ద్వాదశరాశిగాయ
సర్వాశ్రయాయ
అప్రమేయాత్మనే
రేవత్యాదినివారకాయ
లక్ష్మణప్రాణదాత్రే
సీతాజీవనహేతుకాయ
రామధ్యేయాయ
హృషీకేశాయ
విష్ణుభక్తాయ
జటినే
బలినే
దేవారిదర్పఘ్నే
హోత్రే
కర్త్రే
హర్త్రే
జగత్ప్రభవే
నగరగ్రామపాలాయ
ప్రళయాంతకాయ
భయంకరాయ
హనుమతే
దురారాధ్యాయ
తపస్సాధ్యాయ
అమరేశ్వరాయ
జానకీఘనకోష్ఠోతాపహర్త్రే
పరాత్పరాయ
వాఙ్మయాయ
సదసద్రూపాయ
కారణాయ
ప్రకృతేఃపరాయ
భాగ్యదాయ

నిర్మలాయ
నేత్రే
పుచ్ఛలంకాదాహకాయ
పుచ్ఛబద్ధయాతుధానాయ
యాతుధానరిపు ప్రియాయ
ఛాయాపహారిణే
భూతేశాయ
లోకేశాయ
శుద్ధాయ
బుద్ధాయ
నిరంతరాయ
నిరంజనాయ
నిర్వికల్పాయ
గుణాతీతాయ
భక్తాభయ వరప్రదాయ
భక్తానుకంపినే
విశ్వేశాయ
పురుహూతాయ
పురందరాయ
అగ్నయే
విభావసవే
భాస్వతే
యమాయ
నిరృతయే
వరుణాయ
వాయుగతిమతే
వాయవే
కౌబేరాయ
ఈశ్వరాయ
సద్గతిప్రదాయ
ప్లవంగమేశ్వరాయ
క్రోధాయ
క్రోధసంరక్తలోచనాయ
క్రోధహర్త్రే
తాపహర్త్రే
హర్త్రే
సమీరజాయ
మశకీకృతదేవారయే
దైత్యారయే
మధుసూదనాయ
కామాయ
కవయే
కామపాలాయ
కపిలాయ
విశ్వజీవనాయ
భాగీరథపదాంభోజాయ
సేతుబంధవిశారదాయ
స్వాహాయై
స్వధాయై
హవిషే

రవయే
చంద్రాయ
కుజాయ
సౌమ్యాయ
గురవే
కావ్యాయ
శనైశ్చరాయ
రాహవే
కేతవే
మరుతే
హోత్రే
ధాత్రే
అనంతకాయ
విపాప్మనే
విష్కళంకాయ
మహతే
మహదహంకృతయే
ఖాయవే
వాయవే
పృధివ్యై
అద్భ్యో
కవ్యాయ
హవ్యకవ్యప్రకాశాయ
స్వప్రకాశాయ
[6]

మహావీరాయ
ఓం లఘవే
అమితవిక్రమాయ
ప్రడీనోడ్డీనగతిమతే
సద్గతయే
పురుషోత్తమాయ
జగదాత్మనే
జగద్యోనయే
జగదంతాయ
సాధ్యాయ
స్ఫూర్తిదాత్రే
గుణాకరాయ
నక్షత్రమాలినే
భూతాత్మనే
సురభయే
కల్పపాదపాయ
చింతామణయే
గుణవిధయే
వహ్నయే
దిక్పాలాయ
క్షేత్రజ్ఞాయ
క్షేత్రపాలాయ
పల్వలీకృతసాగరాయ
హిరణ్మయాయ

పురాణాయ
ఖేచరాయ
భూచరాయ
మనవే
హిరణ్యగర్భాయ
సూత్రాత్మనే
రాజరాజాయ
విశాంపతయే
వేదాంత వేద్యాయ
ఉద్గీథాయ
వేదవేదాంగ పారగాయ
ప్రతిగ్రామస్థితాయ
మనవే
స్వర్గద్వారాయ
ప్రజాద్వారాయ
పరబ్రహ్మణే
బ్రహ్మబ్రహ్మణే
పురాతనాయ
ఏకాయ
నైకాయ
జనాయ
ప్రజాపతయే
అనుత్తమాయ
పుణ్యశ్లోకాయ
పురారాతయే
జ్యోతిష్మతే
శార్వరీపతయే
కిలికిల్యారవత్రస్తభూతప్రేత-
పిశాచకాయ
ఋణత్రయహరాయ
సూక్ష్మాయ
స్థూలాయ
సర్వగతయే
పుంసే
అపస్మారహరాయ
స్మర్త్రే
శ్రుతయే
గాథాయై
స్మృతయే
మోక్షద్వారాయ
కపీశ్వరాయ
నాచరూపాయ
బృహన్నాసాయ
బృహన్నేత్రాయ
బృహద్గళాయ
బృహచ్చేష్టాయ
బృహత్పుచ్ఛాయ
బృహత్కరాయ

శుక్లాయ
స్వయంజ్యోతిషే
అనాకులాయ
జ్యోతిర్జ్యోతిషే
అనాదయే
సాత్త్వికాయ
రాజసాయ
తమసే
తమోహర్త్రే
నిరాలంబాయ
నిరాకారాయ
గుణకరాయ
గుణాశ్రయాయ
గుణమయాయ
బృహత్కాయాయ
బృహద్యశసే
బృహద్ధనవే
బృహత్పాదాయ
బృహన్మూర్ధ్నే
బృహత్స్వనాయ
బృహత్కర్ణాయ
శాఖామృగాయ
కపీంద్రాయ
పురాణాయ
శ్రుతిపంజరాయ
చతురాయ
బ్రాహ్మణాయ
యోగినే
బృహద్గతయే
బృహత్సౌఖ్యాయ
బృహల్లోక ఫలప్రదాయ
బృహచ్ఛక్తయే
బృహద్వాంఛాఫలదాయ
బృహదీశ్వరాయ
బృహల్లోకనుతాయ
ద్రష్ట్రే
విద్యాదాత్రే
జగద్గురవే
దేవాచార్యాయ
సత్యవాదినే
బ్రహ్మవాదినే
కళాధరాయ
సప్తపాతాళగామినే
మలయాచలసంశ్రయాయ
ఉత్తరాశాస్థితాయ
శ్రీదాయ
దివ్యౌషధవశాయ

ఖగాయ
తత్త్వదాత్రే
తత్త్వజ్ఞాయ
తత్త్వాయ
తత్త్వప్రకాశాయ
శుద్ధాయ
బుద్ధాయ
నిత్యముక్తాయ
యోగగమ్యాయ
పరాత్పరాయ
అనాదినిధనాయ
వ్యాసాయ
వైకుంఠాయ
పృధివీపతయే
పరాజితాయ
జితారాతయే
సదానందాయ
ఈశిత్రే
గోపాలాయ
గోపతయే
గోప్త్రే
కలయే
కాలాయ
పరాత్పరాయ
మనోవేగినే
సదాయోగినే
సంసారభయనాశనాయ
రసాయ
రసజ్ఞాయ
భైరవాయ
గంధాయ
స్పర్శనాయ
స్పర్శాయ
అహంకారాయ
యుక్తాకారాయ
జయప్రదాయ
ప్రళయాయ
అమితమాయాయ
మాయాతీతాయ
విమత్సరాయ
మాయానిర్జితరక్షసే
మాయానిర్మితవిష్టపాయ
మాయాశ్రయాయ
నిర్లేపాయ
మాయానిర్వంచకాయ

సుఖాయ
సుఖినేనమః
సుఖప్రదాయ
నాగాయ
మహేశకృతసంస్తవాయ
మహేశ్వరాయ
సత్యసంధాయ
శరభాయ
కలిపావనాయ
సమ్మానాయ
తపశ్చక్షుషే
భైరవాయ
ఘ్రూణాయ
బుద్ధ్యై
క్షమాయై
తంద్రాయై
మంత్రాయ
మానదాయ
నేతి నేతిగమ్యాయ
వైకుంఠభజనప్రియాయ
గిరిజాయ
గిరిజాకాంతాయ
దుర్వాసనే
కవయే

అంగీరసే
భృగవే
వసిష్టాయ
చ్యవనాయ
తుంబురవే
నారదాయ
అమలాయ
విశ్వక్షేత్రాయ
విశ్వబీజాయ
విశ్వనేత్రాయ
యాజకాయ
యజమానాయ
పావకాయ
పితృభ్యో
శ్రద్ధాయై
కామదహనాయ
కామాయ
కామ్యఫలప్రదాయ
ముద్రాపహారిణే
రక్షోఘ్నాయ
మంత్రయుతాయ
సురాయ
రాజేంద్రాయ
భూపతయే

కంఠమాలినే
సంసారసారధయే
నిత్యాయ
సంపూర్ణకామాయ
భక్తకామదుహే
ఉత్తమాయ
గణపాయ
కీశపాయ
భ్రాత్రే
పిత్రే
మాత్రే
మారుతయే
సహస్రశీర్ష్ణే
పురుషాయ
సహస్రాక్షాయ
సహస్రపదే
కామజితే
మహామతయే
మహాశయాయ
మహోదారాయ
మహాదేవాత్మకాయ
విభవే
క్షితిభారహరాయ

బిలాయ
నఖదంష్ట్రాయుధాయ
విష్ణుభక్తాయ
అభయవరప్రదాయ
దర్పఘ్నే
దర్పదాయ
దృప్తాయ
శతమూర్తయే
అమూర్తిమతే
మహానిధయే
మహాభోగాయ
మహాభాగాయ
మహార్థదాయ
మహాకారాయ
మహాయోగినే
మహాతేజసే
మహాద్యుతయే
మహాకర్మణే
మహానాదాయ
మహామంత్రాయ
సిద్ధిహేతుకాయ
సప్తపాతాళభరణాయ
సప్తర్షిగణవందితాయ
సప్తాబ్ధిలంఘనాయ

వీరాయ
సప్తద్వీపోరుమండలాయ
రుద్రకర్మణే
క్రూరకర్మణే
రత్ననాభాయ
కృతాగమాయ
అంభోధిలంఘనాయ
సింహాయ
నిత్యాయ
ధర్మాయ
ప్రమోదనాయ
జితామిత్రాయ
జయాయ
సామాయ
విజయాయ
వాయువాహనాయ
జీవదాత్రే
సహస్రాంశవే
ముకుందాయ
భూరిదక్షిణాయ
సిద్ధార్థాయ
సిద్ధిదాయ
సిద్ధిసంకల్పాయ
పరాభిచారశమనాయ

దుఃఖఘ్నాయ
బంధమోక్షదాయ
నవద్వారపురాధారాయ
మహేశ్వరాయ
మేఖలినే
సప్తాంగరాజ్యసుఖదాయ
సప్తమాతృనిషేవితాయ
సప్తలోకైకమకుటాయ
సప్తహోత్రే
స్వరాశ్రయాయ
సప్తచ్ఛందోనిధయే
సప్తచ్ఛందసే
సప్తజనాశ్రయాయ
సప్తసామోపగీతాయ
సప్తపాతాళసంశ్రయాయ
మేధావినే
కీర్తిదాయ
శోకహారిణే
దౌర్భాగ్యనాశనాయ
సర్వవశ్యకరాయ
భర్గాయ
దోషఘ్నాయ
పుత్రపౌత్రదాయ
ప్రతివాదిముఖస్తంభాయ

దుష్టచిత్తప్రసాదనాయ
స్తోత్రే
మహాబలాయ
సమగ్రగుణశాలినే
వ్యగ్రాయ
రక్షోవినాశకాయ
రక్షోఘ్నహస్తాయ
బ్రహ్మేశాయ
కవచినే
ఖడ్గినే
భ్రాజిష్ణవే
విష్ణుసారథయే
బహుయోజనవిస్తీర్ణ యచ్ఛాపు॥
పుచ్ఛహతాసురాయ
దుష్టగ్రహనిహంత్రే
పిశాచగ్రహఘాతుకాయ
బాలగ్రహవినాశినే
ధర్మాయ
నేత్రే
కృపాకరాయ
ఉగ్రకృత్యాయ
ఉగ్రవేగాయ
ఉగ్రనేత్రాయ

శతక్రతవే
శతమన్యవే
స్తుతాయ
స్తుత్యాయ
స్తుతయే
అర్థినే
ధన్యాయ
అసురారాతయే
పుండరీకాక్షాయ
ఆత్మభువే
సంకర్షణాయ
విశుద్ధాత్మనే
శ్రీధరాయ
భక్తవత్సలాయ
మేఘనాదాయ
మేఘరూపాయ
మేఘవృష్టినివారకాయ
మేఘజీవనహేతవే
మేఘశ్యామాయ
పరాత్మకాయ
సమీరతనయాయ
బోద్ధ్రేనమః
తత్వవిద్యావిశారదాయ

అమోఘాయ
అమోఘవృద్ధయే
ఇష్టదాయ
అనిష్టనాశకాయ
అర్థాయ
అనర్థాపహారిణే
సమర్థాయ
రామసేవకాయ
కర్మాధ్యక్షాయ
సురాధ్యక్షాయ
విశ్రమాయ
జగతాంపతయే
జగన్నాథాయ
కపిశ్రేష్ఠాయ
సర్వావాసాయ
సదాశ్రయాయ
సుగ్రీవాదిస్తుతాయ
విద్యారాశయే
సురేశ్వరాయ
అచలోద్ధారకాయ
నిత్యాయ
సేతుకృతే
రామసారథయే
ఆనందాయ
పరమానందాయ
మత్స్యాయ
కూర్మాయ
నిధయే
శమాయ
రామాశ్రయాయ
హరాయ
నందినే
భృంగినే
చండినే
గణేశాయ
గణసేవితాయ
పన్నగాయ
గురవే
కిల్యారావహతారాతి గర్వాయ
పర్వతభేదనాయ
ఓం వజ్రాంగాయ నమః
వజ్రవేగాయ
భక్తాయ
వజ్రనివారకాయ
శాంతాయ
సర్వకర్మణే
ప్లవంగమాయ
నఖదారితరక్షసే

నఖాయుథవిశారదాయ
కుశలాయ
సుధనాయ
శేషాయ
వాసుకయే
తక్షకాయ
స్వరాయ
స్వర్ణవర్ణాయ
బలఢ్యాయ
రామపూజ్యాయ
అఘనాననాయ
కైవల్యదీపాయ
గరుడాయ
నఖాయుథాయ
మణిగ్రీవాయ
జ్వాలామాలినే
భాస్కరాయ
ప్రౌఢప్రతాపాయ
తపనాయ
భక్తతాపనివారకాయ
శరణాయ
జీవనాయ
భోక్త్రే
నానాచేష్టాయ
అచంచలాయ
సుస్వస్థాయ
అష్టాస్యఘ్నే
దుఃఖశమనాయ
పవనాత్మజాయ
పావనాయ
పవనాయ
కాంతాయ
భక్తాగస్సహనాయ
బలాయ
మేఘనాదరిపవే
మేఘనాదసంహృతరాక్షసాయ
క్షరాయ
అక్షరాయ
వినీతాత్మనే
వానరేశాయ
సతాంగతయే
శ్రీకంఠాయ
శితికంఠాయ
సహాయాయ
సహనాయకాయ
అస్థూలాయ
ఓం అణవే నమః
భర్గాయ
దేవాయ
సంస్కృతినాశనాయ

అధ్యాత్మవిద్యాసారాయ
అధ్యాత్మకుశలాయ
సుధియే
అకల్మషాయ
సత్యహేతవే
సత్యగాయ
సత్యగోచరాయ
సత్యగర్భాయ
సత్యరూపాయ
సత్యాయ
సత్యపరాక్రమాయ
అంజనాప్రాణలింగాయ
వాయువంశోద్భవాయ
సుధియే
భద్రరూపాయ
రుద్రరూపాయ
సురూపాయ
చిత్రరూపధృతే
మైనాకవందితాయ
సూక్ష్మదర్శనాయ
విజయాయ
జయాయ
క్రాంతదిఙ్మండలాయ
రుద్రాయ
ప్రకటీకృతవిక్రమాయ
కంబుకంఠాయనమః
శ్లిష్టపాణయే
ప్రసన్నాత్మనే
హ్రస్వనాసాయ
వృకోదరాయ
లంబోష్ఠాయ
కుండలినే
చిత్రమాలినే
యోగవిదాంవరాయ
విపశ్చితే
కవయే
ఆనందవిగ్రహాయ
అనన్యశాసనాయ
ఫల్గునీసూనవే
అవ్యగ్రాయ
యోగాత్మనే
యోగతత్పరాయ
యోగవేద్యాయ
యోగకర్త్రే
యోగయోనయే
దిగంబరాయ
అకారాదిక్షకారాంతవర్ణ-
నిర్మితవిగ్రహాయ
ఉలూఖలముఖాయ

సింహాయ
సంస్తుతాయ
పరమేశ్వరాయ
శ్లిష్టజంఘాయ
శ్లిష్టజానవే
లోకనాథాయ
శిఖాధరాయ
సుశర్మణే
అమితశర్మణే
నారాయణపరాయణాయ
జిష్ణవే
ప్రభవిష్ణవే
రోచిష్ణవే
గ్రసిష్ణవే
స్థాణవే
హరయే నమః
రుద్రానుకృతే
వృక్షకంపనాయ
భూమికంపనాయ
గుణప్రవాహాయ
సూత్రాత్మనే
వీతరాగాయ
స్తుతిప్రియాయ
నాగకన్యాభయధ్వంసినే
రుక్మవర్ణాయనమః

కపాలభృతే
ఓం వృద్ధాయనమః
ప్రమోదాయ
ఆనందాయ
సప్తజిహ్వాపతయే
ధరాయ
నవద్వారపురాధారాయ
నవధ్వారపురాధారాయ
ప్రత్యగ్రాయ
సామగాయకాయ
షట్చక్రధామ్నే
రక్షఃప్రభవే
దృఢాయ
అష్టాంగయోగఫలభుజే
సత్యసంధాయ
పురుష్టుతాయ
శ్మశానస్థాననిలయాయ
ప్రేతవిద్రావణక్షమాయ
పంచాక్షరపరాయ
పంచమాతృకాయ
రంజనధ్వజాయ
యోగినీబృందవంద్యాయ
శత్రుఘ్నాయ
అనంతవిక్రమాయ
బ్రహ్మచారిణే

ఇంద్రియరిపవే
ధృతదండాయ
దశాత్మకాయ
అప్రపంచాయ
సదాచారాయ
శూరసేనవిదారకాయ
అనాకులాయ
భయహృతే
మానదాయ
అమదాయ
సర్వకర్మఫలప్రదాయ
జయపరీవారాయ
సహస్రవదనాయ
కవయే
శాకినీఢాకినీయక్షరక్షోభూ-
-తౌఘభంజనాయ
స్వర్ణోకాయనమః
సర్వ వశ్యకరాయ
శక్త్యై
నేత్రే
అనంతమంగళాయ
అష్టమూర్తిధరాయ
నేత్రే
విరూపాయ
సర్వసుందరాయ
ధూమకేతవే
మహాకేతవే
సత్యకేతవే
మహారథాయ
నందిప్రియాయ
స్వతంత్రాయ
మేఖలినే
సమరప్రియాయ
లోహాంగాయ
సర్వవిదే
ధన్వినే
షట్కాలాయ
శర్వాయ
ఈశ్వరాయ
ఫలభుజే
ఫలహస్తాయ
భవోపాయాయ
అనపాయాయ
వేదపారగాయ
సద్యోజాతాయ
ధర్మాధ్యక్షాయ నమః
ధర్మఫలాయ
ధర్మాయ
ధర్మప్రదాయ
అర్థదాయ

పంచవింశతితత్త్వజ్ఞాయ
తారకబ్రహ్మతత్పరాయ
త్రిమార్గగతయే
భీమాయ
సర్వదుఃఖనిబర్హణాయ
ఊర్జస్వతే
నిర్గళాయ
శూలినే
మాలినే
గర్వాయ
నిశాచరాయ
రక్తాంబరధరాయ
రక్తాయ
రక్తమాలావిభూషణాయ
వనమాలినే
శుభాంగాయ
శ్వేతాయ
శ్వేతాంబరాయ
యూనే
జయాయ
అక్షరాయ
పురుషాయ
కామగతయే
జ్ఞానమూర్తయే
యశస్కరాయ
శంభుతేజసే
సార్వభౌమాయ
విష్ణుభక్తాయ
ప్లవంగమాయ
చతుర్నవతిమంత్రజ్ఞాయ
పౌలస్త్యబలదర్పఘ్నే
సర్వలక్ష్మీప్రదాయ
శ్రీమతే
అంగదప్రియాయ
ఈడితాయ
స్మృతైశ
బీజాయ
సురేశానాయ
సంసారభయనాశనాయ
ఉత్తమాయ
శ్రీపరీవారాయ
శ్రీభూదుర్గాయై
కామదృశే
సదాగతయే
మాతరిశ్వనే
రామపాదాబ్జషట్పదాయ
నీలగప్రియాయ
నీలవర్ణాయ
నీలవర్ణప్రియాయ
సుహృదే

రామదూతాయ
లోకబంధవే
అంతరాత్మనే
మనోరమాయ
శ్రీరామధ్యానకృతే
వీరాయ
సదాకింపురుషస్తుతాయ
రామకార్యాంతరంగాయ
శుద్ధ్యై
గత్యై
అనామయాయ
పుణ్యశ్లోకాయ
పరానందాయ
పరేశాయ
ప్రియసారథయే
లోకస్వామినే
ముక్తిదాత్రే
సర్వకారణాయ
మహాబలాయ
మహావీరాయ
పారావారగతయే
గురవే నమః
సమస్తలోకసాక్షిణే
సమస్తసురవందితాయ
సీతాసమేత శ్రీరామపాదసే- [వా
ధురంధరాయ నమః

శ్రీ సువర్చలా అష్టోత్తరము

ప్రతి నామమునకు మొదట ఓం, చివర నమః పలుకవలెను

ఓం సువర్చలాయైనమః
అంజనేయసత్యై
లక్ష్మ్యై
సూర్యపుత్ర్యై
విష్కళంకాయై
అనంతాయై
శక్త్యై
నిత్యాయై
నిర్మలాయై
స్థిరసాయై
సరస్వత్యై
నిరంజనాయై
శాశ్వతాయై
నిర్మలహృదయాయై

సకలవిద్యాప్రదాయై
అమృతప్రదాయై
కిష్కింధాపురవాసిన్యై
ఆంజనేయవక్షస్థలాయై
సకలమనోరథవాంచితాయై
అంజనప్రియాయై
పతిసేవానిరంతరాయై
రత్న కిరీటాయై
జరామరణ వర్జితాయై
కామదాయై
సర్వశక్తి ముక్తిఫలదాయై
భక్తాభీష్టదాత్ర్యై
సకలవిద్యా ప్రాపిణ్యై
మహానందాయై
సంసార భయనాశనాయై
పరమ కలాయై
నిత్య కళ్యాణాయై
శ్వేతవాహన పుత్రికాయై
ధనధాన్య అక్షయాయై
వంశవృద్ధి కరాయై
దివ్య పీతాంబరాయై
మృత్యుభయ నాశిన్యై
నిత్యానందదాయై
ఛాయాపుత్రికాయై

కనక సువర్చలాయై
శ్రీరామ భక్తాగ్రగణ్యాయై
నిర్మలహృదయాయై
సర్వకార్యసాధనాయై
పతిసేవా దురంధరాయై
త్రైలోక్య సుందర్యై
వంశవృద్ధి కరాయై
సకలపాపహరాయై
కామరూపిణ్యై
వంశోద్ధారకాయై
శంఖచక్రహస్తాయై
పద్మశోభితాయై
పద్మగర్భాయై
సర్వదుష్టగ్రహనాశిన్యై
ఆనందదాయై
విచిత్రరత్న మకుటాయై
ఆదిత్యవర్ణాయై
దుస్స్వప్న దోషహరాయై
కళాతీతాయై
శోకనాశిన్యై
పుత్రపౌత్రదాయికాయై
సంకల్ప సిద్ధిదాయై
మహాజ్వాలాయై
ధర్మార్థ మోక్షదాయిన్యై

నిర్మల హృదయాయై
సర్వభూత వశీకరాయై
నిత్యాయై
ధర్మాధర్మ పరిపాలనాయై
వాయునందన సత్యై
మహాబలశాలిన్యై
సత్యసంధాయై
సత్యవ్రతాయై
శివజ్ఞాన స్వరూపిణ్యై
లలితాయై
శాంతిదాయిన్యై
శాంతస్వరూపిణ్యై
లక్ష్మీశక్తి వరదాయై
అకాలమృత్యు హరాయై
సత్యదేవతాయై
ఐశ్వర్యప్రదాయై
హేమభూషణభూషితాయై
సకలమనో వాంఛితాయై
కనకవర్ణాయై
ధర్మపరివర్తనాయై
మోక్షప్రదాయిన్యై
కామరూపిణ్యై
ధర్మశీలాయై
గానవిశారదాయై
వీణావాదనసంసేవితాయై
వంశోద్ధారకాయై
శ్రీ ఆంజనేయ ప్రియాయై
విశాల నేత్రాయై
వజ్రవిగ్రహాయై
విశాల వక్షస్థలాయై
ధర్మపరిపాలనాయై
ప్రత్యక్షదేవతాయై
జనానందకరాయై
సంసారార్ణవతారిణ్యై
హంసతూలికాయై
గంధమాదనవాసిన్యై
నిత్యాయై
బ్రహ్మచారిణ్యై
భూతాంతరాత్మనే
కామరూపిణ్యై
కామచారిణ్యై
సర్వకార్య సాధనాయై
రామభక్తాయై
శక్తిరూపిణ్యై
భక్తిముక్తిఫలదాయై
శ్రీరామపాదసేవాదురంధరాయై

శ్రీ సువర్చలా అష్టోత్తర శతనామావళి సమాప్తః

శ్లో॥ కపిలాఘృత సంయుక్తః- కృష్ణాగురు సముద్భవః
మయా సమర్పితో ధూపో- హనుమ న్ప్రతిగృహ్యతామ్॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః ధూపమాఘ్రాపయామి,

శ్లో॥ నిర స్తాజ్ఞాన తిమిర- తేజోరాశే! జగత్పతే!
దీపం గృహాణ దేవేశ! గోఘృతాక్తం దశాన్వితమ్॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః దీపం దర్శయామి.

శ్లో॥ ఇదం దివ్యాన్న మమృతం- సూప శాక ఫలాన్వితం
సాజ్యం సదధి సక్షీరం- శర్కరా మధు సంయుతమ్॥
భక్ష్యం భోజ్యం చ లేహ్యం చ- చోష్యం చాపి చతుర్విధం
గృహాణ హనుమ న్భక్త్యా- స్వర్ణపాత్రే నివేదితమ్॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః మహానైవేద్యం
సమర్పయామి,

శ్లో॥ సమర్పయామి పానీయం- మధ్యే మధ్యే సుధోపమం
సచ్చిదానంద రూపాయ- సృష్టి స్థిత్యంత హేతవే॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః మధ్యే మధ్యే పానీయం
సమర్పయామి.

శ్లో॥ పూగీఫలై స్సమాయుక్తం- కర్పూరాది సమన్వితం
స్వర్ణవర్ణ దళోపేతం- తాంబూలం గృహ్యతాం హరే!
శ్రీ సువర్చలాసమేత హనుమతేనమః తాంబూలం సమర్పయామి.

శ్లో॥ నీరాజన మిదం దివ్యం- మంగళార్థం కపిప్రభో!
మయా సమర్పితం తాత! గృహాణ వరదో భవ॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః ఆనంద కర్పూర
నీరాజనం సమర్పయామి.

శ్లో॥ నృత్యం గీతం చ వాద్యం చ- కృతం గంధర్వసత్తమైః
ప్రకల్పయామి మనసా- రామదూతాయ తే నమః॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః నృత్యగీతవాద్యాని
సమర్పయామి.

శ్లో॥ రాజోపచారై స్సతతం- పురాణపఠనాదిభిః
సంతుష్టో భవ సర్వాత్మన్- సర్వలింగమయాత్మక॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః రాజోపచారాన్
దేవోపచారాన్ సమర్పయామి

శ్లో॥ మైరావణ మహాదైత్య- ప్రాణవాయుబిలే శయ
పున రర్ఘ్యం ప్రదాస్యామి- పవనాత్మజ గృహ్యతామ్॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః పునరర్ఘ్యం సమర్పయామి.

మంత్రపుష్పము

ఓం ధాతా పురాస్తాద్య ముదాజహార శక్రః ప్రవిద్వాన్ ప్రదిశశ్చ తస్రః తమేవం విద్వా నమృత ఇహ భవతి నాన్యః పంథా అయనాయ విద్యతే సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువం విశ్వం నారాయణం దేవ మక్షరం పరమం పదమ్॥ విశ్వతః పరమాన్నిత్యం విశ్వం నారాయణగ్ం హరిః విశ్వమేవేదం పురుష స్తద్విశ్వముపజీవతి పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ం శివమచ్యుతమ్ నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్ నారాయణ. పరోజ్యోతి రాత్మా నారాయణః పరః నారాయణ పరం బ్రహ్మ తత్వం నారాయణః పరః నారాయణ పరోధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః॥ యచ్చకించి జ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపివా అన్తర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణ స్థితః॥ అనన్తమవ్యయం కవిగ్ం సముద్రేన్తం విశ్వశంభువం పద్మకోశ ప్రతీకాశగ్ం హృదయం చాప్యధోముఖమ్॥ అథోనిష్ట్యా వితస్త్యాన్తే నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి జ్వాలా

మాలా కులంభాతి విశ్వాస్యాఽఽయతనం మహత్॥ సన్తతగ్ం శిలాభిస్తు లంబత్యా కోశసన్నిభం తస్యాన్తేసుషిరగ్ం సూక్ష్మం తస్మిన్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ తస్యమధ్యే మహానగ్ని రిశ్వార్చి ర్విశ్వతోముఖః సోఽగ్రభుగ్విభజన్తిష్ఠ న్నాహారమజరః కవిః తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రశ్మయ స్తస్య సంతతా సన్తాపయతి స్వం దేహ మాపాదతల మస్తకః తస్య మధ్యే వహ్ని శిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితః నీలతోయద మధ్యస్థా దిద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా నీవార శూక వత్తన్వీ పీతాభాస్వ త్యణూపమా తస్యా శ్శిఖాయామ ధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః సబ్రహ్మ సశివ స్సహరి స్సేంద్రస్సోఽక్షరః పరమస్వరాట్. రాజాధిరాజాయ ప్రసహ్యసాహినే నమోవయం వైశ్రవణాయ కుర్మహే సమేకామాన్ కామకామాయ మహ్యం కామేశ్వరోవై శ్రవణో దదాతు కుబేరాయ వైశ్రవణాయ మహారాజాయనమః ఓం తద్బ్రహ్మ ఓం తద్వాయుః ఓం తదాత్మా ఓం తత్సత్యం ఓంతత్సర్వం ఓం తత్పురోర్నమః అన్తశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కార స్త్వ మింద్రస్త్వగ్ం రుద్రస్త్వం బ్రహ్మ త్వం ప్రజాపతిః॥ త్వం తదాపోజ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువ స్సువరోమ్॥ అథైతం విష్ణవే చరుర్నిర్వపతి యజ్ఞో వై విష్ణుః యజ్ఞ ఏవాన్ తతః ప్రతితిష్ఠతిసోఽత్రజు హోతి_ విష్ణవేస్వాహా యజ్ఞాయస్వాహా ప్రతిష్ఠాయైస్వాహేతి వక్రతుండాయవిద్మహే శూర్పకర్ణాయధీమహి తన్నో గణపతిః ప్రచోదయాత్ నారాయణాయవిద్మహే వాసుదేవాయధీమహి తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్ తన్మహేశాయవిద్మహే వాగ్విశుద్ధాయధీమహి తన్నశ్శివః ప్రచోదయాత్ దాశరథాయవిద్మహే సీతావల్లభాయ ధీమహి తన్నో రామచంద్రః ప్రచోదయాత్ అంజనేయాయవిద్మహే వాయుపుత్రాయధీమహి తన్నో హనుమాన్ ప్రచోదయాత్ ఈశాన సర్వవిద్యానా మీశ్వర స్సర్వభూతానాం బ్రహ్మధిపతి ర్బ్రహ్మణోధిపతి ర్బ్రహ్మ శివోమే అస్తు సదాశివోమ్।

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీ రామచంద్ర పాదసేవా ధురంధరాయనమః
సువర్ణ దివ్యమంత్ర పుష్పం సమర్పయామి

(చేతిలో నుంచుకొనిన అక్షతలు పుష్పములు శ్రీ హనుమంతుని పాదములం దుంచవలెను)

యానికానిచ పాపాని-జన్మాంతర కృతానిచ తాని తాని ప్రణశ్యన్తి ప్రదక్షిణ పదే పదే॥

(అనుచు తనచుట్టు తాను ముమ్మారు తిరుగవలెను)

పాపోఽహం పాపకర్మాఽహం- పాపాత్మా పాపసంభవః
త్రాహిమాం కృపయాదేవ!- శరణాగతవత్సల। అన్యథా శరణం నాస్తి- త్వమేవ శరణం మమ తస్మాత్కారుణ్యభావేన- రక్షరక్షాంజనాసుత॥

శ్లో॥ మందార పారిజాతాది- పుష్పాంజలి మిమం ప్రభో।
స్వర్ణపుష్ప సమాకీర్ణం- ఉష్ట్రధ్వజ గృహాణవై॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః సువర్ణదివ్యమంత్ర పుష్పం సమర్పయామి.

శ్లో॥ ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్- సాష్టాంగాన్ పంచసంఖ్యయా।
దాస్యామి కపినాథాయ- గృహాణాభీష్టదాయక॥
శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమతేనమః ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి.

శ్లో॥ దేవదేవ జగన్నాథ- పురాణపురుషోత్తమ।
అనేన పూజావిధినా-సుప్రీతో భవ సర్వదా॥
సువర్చలాసమేతస్త్వం- చతురావరణాన్వితం

హంసతూలికయోపేతే- మమ హృత్పంకజే వస॥
అనయాధ్యానా వాహనాది షోడశోపచారపూజయా భగవాన్సర్వాత్మకః
శ్రీ సువర్చలా హనుమాన్ సుప్రీతో సుప్రసన్నో వరదోభవతు.

శ్లో॥ నమస్తేఽస్తు మహావీర!- నమస్తే వాయునందన!
విలోక్య కృపయా నిత్యం-త్రాహి మాం భక్తవత్సల!
ఐదుమార్లు నమస్కారము చేయవలయును.

తోర గ్రహణమ్

శ్లో॥ యే పుత్ర పౌత్రాది సమస్త భాగ్యం
వాంఛంతి వాయో స్తనయం ప్రపూజ్య
త్రయోదశ గ్రంథియుతం తదంకం
బధ్నంతి హస్తే వర తోరసూత్రమ్॥

ధారణము: అంజనాగర్భ సంభూత- రామకార్యార్థ సంభవ!
వర తోరకృతాభాసః రక్ష మాం ప్రతివత్సరమ్॥
అని మంత్రము జపించుచు ధర్మపత్నితోబాటు తోరము ధరింపవలెను.
వెనుకటి తోరమును విప్పి జనులు త్రొక్కనిచోట వేయవలెను.

శ్రీ హనుమద్వ్రత కథా

ప్రథమోఽధ్యాయః

శ్లో॥ మునయో జాహ్నవీతీరే- శౌనకాద్యా ద్విజోత్తమాః
ప్రణమ్య జగతాం నాథం- రమానాథం ముహుర్ముహుః॥
సూతం పురాణవక్తారం- మహాభాగవతోత్తమం
దృష్ట్వా ప్రాంజలయ స్సర్వే- ప్రోచు ర్వ్రతపరాయణాః

తా॥ పూర్వము శౌనకాది మహామునులు గంగాతీరమందున్నవారై జగన్నాథుడు,లక్ష్మీపతియైన విష్ణువునకు నమస్కరించి పరమ భాగవతోత్తముడు, పురాణ ప్రవచన మొనర్చువాడు అగు సూతుని చూచి అందఱు నమస్కరించి వ్రతపరాయణులై ఇట్లు పల్కిరి.

శ్లో॥ వాసుదేవ కథాప్రశ్నే – వ్రతాని బహుశ స్త్వయా
ప్రోక్తాని కృపయా ఒస్మాకం –వ్రత మన్య ద్వదస్వ నః

తా॥ ఓ సూతమహామునీ ! విష్ణుగాథను వివరించుచు నీవు మాకనేక వ్రతములను చెప్పితివి. అట్లే మాకిప్పుడు మఱొక్క వ్రతమును గూర్చి చెప్పవలసినది.

సూత ఉవాచ

శ్లో॥ శృణుధ్వ మృషయ స్సర్వే – మత్తః పరతరం వ్రతం
చతుర్ణా మపి వర్ణానాం –కర్తవ్యం పావనోత్తమం
గృహ్యా ద్గుహ్యతమం లోకే మంగళానాం చ మంగళం
ఆయురారోగ్య ఫలదం – పుత్ర పౌత్ర ఫలప్రదమ్॥
సంపత్కరం ప్రతిదినం విద్యాప్రద మనుత్తమమ్॥

తా॥ సూతమహాముని ఇట్లనిరి: ఓ మునులారా! పరమ పవిత్రమైనది నాల్గు వర్ణములవారు అనుష్ఠింపదగినది, అతి రహస్యమైనది లోకమందు గొప్పమంగళ ప్రదమైనది ఆయురారోగ్య భోగభాగ్యములను, పుత్రపౌత్రులను కల్గించునది విద్యాప్రదానమైనదియగు శ్రేష్ఠమైన వ్రతమును చెప్పెదను వినుడు.

శ్లో॥ కదాచి ద్భగవాన్ వ్యాసః – సహశిష్యై ర్దయానిధిః
యుధిష్ఠిరం ద్వైతవనే – ద్రష్టు మభ్యాగతో హఠాత్॥

తా॥ ఒకప్పుడు దయాపూర్ణుడగు వ్యాసభగవానుడు తన శిష్యులతో కూడి ద్వైతవనమునకు ధర్మరాజును చూచుటకై హఠాత్తుగా వచ్చెను.

శ్లో॥ సపంచమ పికాకీర్ణం – సషడ్జ శిఖిసంకులం
శ్రుతాధ్యయన సంపన్నైః – యజ్వాభిః బహువేదిభిః॥
పుత్రపౌత్రైః పరివృతైః – కలితం లలితం తతం
శాస్త్రవ్యాఖ్యాన చతురైః – వేదఘోషోపశోభితమ్॥
మహాభాగవతోద్గీత – లీలా హరికథాశ్రయం
నిత్యాన్నదాన నిలయం – ప్రశస్త్యం సర్వాశ్రమేషు చ॥

తా॥ ఆద్వైతవనము పంచమస్వరంకల కోకిలలతోను, షడ్జ స్వరము పలుకు నెమళ్ళతోను మిక్కిలి కూడియున్నది. బాగుగ తెలిసి వేదముల నధ్యయన మొనర్చెడి అనేకమంది వేదజ్ఞులతోను, వారి పుత్ర పౌత్ర గణముతోను కూడి మనోహరమైనది. శాస్త్ర వ్యాఖ్యానముల తోను, వేద ఘోషతోను కూడియున్నది. మహాభాగవత గానముచే హరి కథా నిలయమైనది . నిత్యము అన్నదానము జరుగునట్టిది, ఆశ్రమము లన్నిటియందు శ్రేష్ఠమైనదియును.

శ్లో॥ సానుజం సకళత్రం చ – తత్రాపశ్య ద్యుధిష్ఠిరమ్

తా॥ తమ్ములతోను భార్యతోను కూడియున్న ధర్మరాజు నటచూచెను

శ్లో॥ కృష్ణద్వైపాయనం సోఽపి – శ్రుత్వా ఽ భ్యాగత మాదరాత్
అతిదూరం చ నిష్క్రమ్య – పురస్కృత్య సహానుజైః
ఏకాన్త సదనం నీత్వా – నివిష్టం పర్యపూజయత్

తా॥ ఆ ధర్మరాజుకూడ వ్యాసభగవానుడు వచ్చుచున్నాడని విన్న వెంటనే చాలదూరము సోదరులతోబాటు ఎదురేగి తోడ్కొనివచ్చి ప్రశాంతమగు గృహమున కూర్చుండబెట్టి సేవలొనర్చెను.

శ్లో॥ ద్రౌపదీరచితాం పూజా – మురరీకృత్య సద్విజైః
సాదరం కుశలం ధర్మం – పప్రచ్ఛేంద్రం యథా గురుః॥

తా॥ ఆ వేదవ్యాసుడు ద్రౌపదిచేసిన సేవలకు సంతసించి బృహస్పతి దేవేంద్రుని క్షేమవిచారముచేసినట్లు ధర్మరాజుయొక్క యోగక్షేమము లడిగెను.

వేదవ్యాస ఉవాచ -

శ్లో॥ భద్రం ఖలు మహారాజ ! కుశలం ఖలు పార్థివ !
అస్తే ఖలు మహావీర స్సుఖమేవ వృకోదరః॥
ధనంజయ స్సుఖీ చైవ – యమౌ చ సుఖినా వుభౌ
సంపాదితం పాశుపతం – దివ మస్త్రం కిరీటినా

తా॥ వేదవ్యాస మహాముని ఇట్లడిగెను. ఓ మహారాజా ! ధర్మజా క్షేమముకదా , మహావీరుడైన భీముడు సుఖముగా నున్నాడుకదా ! అర్జునుడు, నకుల సహదేవులును క్షేమముకదా ? అర్జునుడు పాశుపత మహాస్త్రమును సంపాదించెనుకదా ! అని యడిగి యనంతరము

శ్లో॥ అన్య ద్గుహ్య ద్గుహ్యతమం – వదత శ్శృణు త న్మమ
అస్తి వ్రతం మహారాజ – కేవలం సాంప్రదాయికమ్
కృతే తస్మి న్వ్రతే శీఘ్రం – భవ ద్రాజ్యగమో భవేత్॥

తా॥ ఓ ధర్మరాజా! సంప్రదాయబద్ధమై మిక్కిలి రహస్యమైన వ్రత మొక్కటి కలదు చెప్పెదను వినుము. ఆ వ్రతము నాచరించినచో నీకు త్వరగా మరల నీ రాజ్యము లభించును.

ధర్మపుత్ర ఉవాచ :

శ్లో॥ కిన్నామ వ్రత మాహాత్మ్య – మైశ్వర్యం తస్య కీదృశం
దేవతా తత్ర కా ప్రోక్తా – కో విధిః పూజనం కథం?
కస్మి న్మాసే చ కైః పూర్వం – వ్రత మాచరితం ప్రభో!

తా॥ అనగా ధర్మరాజిట్లడిగెను. ఓ మహామునీ! ఆ వ్రతము పేరేమి? ఆ వ్రతమాహాత్మ్య వైభవము లెట్టివి? ఆ వ్రతమునకు దేవత

ఎవ్వరు? ఏ మాసమునందు దాని నాచరింప నగును? పూర్వ మెవ్వరా వ్రత మాచరించిరి? చెప్పవలసినది.

శ్లో॥ ఇదానీ మేవ త త్కార్యం- యది శీఘ్రఫలప్రదం
ఇత్థం త వాతిదుఃఖార్తే- కృపా చే న్మయి సానుజే॥
భవాదృశానాం మహతాం- బాన్ధవో మమ నాపరః
యుధిష్ఠిరేణ స ముని- స్సవిశ్వాస ముదీరితః॥

తా॥ ఆ వ్రతము వెంటనే ఫలితమిచ్చునదైనచో ఇప్పుడే ఆచరింతును. ఓ మహానుభావా! సహోదరులతో కూడి దుఃఖితుడనై యున్న నా యందిట్టి ఆదరముకల మీకంటె నాకు వేరు బంధువులు లేరు. అని ఈ రీతిగా ధర్మరాజు వ్యాసునియందు గౌరవముతో పల్కెను.

శ్లో॥ ప్రత్యువాచ స్మరన్ చిత్తే- హనుమంతం ముహుర్ముహుః

తా॥ అంతట వ్యాసుడు హనుమంతుని మనస్సున పలుమార్లు స్మరించుచు ఇట్లు చెప్పదొడగెను.

వేదవ్యాస ఉవాచ :

శ్లో॥ శ్రుణు రాజేంద్ర! తన్నామ- హనుమద్వ్రత మద్భుతం
ఉచ్చారణాదేవ తస్య- కార్యసిద్ధి ర్న సంశయః॥

తా॥ ఓ రాజశ్రేష్ఠా! అద్భుతమగు ఆ వ్రతము హనుమద్వ్రతము. దాని నుచ్చరించుటచేతనే నిస్సందేహముగా కార్యసిద్ధి యగును.

శ్లో॥ దుష్టగ్రహోచ్చాటనం చ- మహాజ్వర నివారణం
అలం హి బహుభి ర్వాక్యై- రభీష్టద మితి స్మృతమ్॥

తా॥ ఆ వ్రతము దుష్టగ్రహములను పారద్రోలునది, మహా జ్వరములను కూడ పోగొట్టునది. పెక్కు మాటలేల? కోరిన కోర్కెలన్నిటి నిచ్చునదిగా తెలియబడుచున్నది.

శ్లో॥ పురా హి భగవాన్ కృష్ణః- పాంచాల్యా ప్రార్థితో భృశం
అచచక్షే వ్రత మిదం- సవిశేషం హనూమతః
తత్ప్రభావాదేవ లబ్ధా స్త్వయా పరమసంపదః॥

తా॥ పూర్వము శ్రీకృష్ణభగవానుని ద్రౌపది ప్రార్థించుటవలన ఈ విశిష్టమగు హనుమద్వ్రతము నామెకు తెల్పెను. దాని ప్రభావముననే మున్ను మీకు సర్వసంపదలు లభించినవి.

శ్లో॥ కదాచి దపి పాంచాల్యాః- కంఠస్థం వ్రతతోరకం
దృష్ట్వా ధనంజయః ప్రాహ- కి మేత ద్ధృత మిత్యలమ్॥

తా॥ ఒకప్పుడు ఆ ద్రౌపది కంఠమునందు ఉన్న హనుమద్వ్రత తోరమును చూచి అర్జునుడు ఏమిటి దీనిని ధరించితివని యడిగెను.

శ్లో॥ సాచచక్షే సువుధురం- వ్రతాగమన ముత్తమం
శ్రు త్వైత ద్దైవవశగః- పార్థః క్రోధసమన్వితః
ప్రాహ వై పౌరుషం వాక్యం- ముచ్చైశ్వ ర్యాతిగర్వితః॥

తా॥ ద్రౌపది సుమధురము ఉత్తమముఅయిన హనుమద్వ్రతమును గూర్చి తెల్పెను. ఆమాట విని విధివశమున కోపపూర్ణుడై ఐశ్వర్య గర్వమున పౌరుషముగ నిట్లు పల్కెను.

శ్లో ధ్వజే మమ నిబద్ధోఽ యం- వానరో నిరతం మయా
కిం దాస్యతి మమ బ్రూహి— వటు ర్వన్యాశనో మృగః॥
తిర్యగ్జన్మా పరాధీనో- యోషితో బుద్ధి రీదృశీ
ఏతాదృశై ర్వ్రతై రస్మా న్న వంచయితు మర్హసి॥

తా॥ నాజండాపై కట్టుబడి యుండువాడు, వానరుడు, బ్రహ్మచారి, ఆకులలములు తిని బ్రతుకువాడు, మృగజాతివాడు, పరాధీన వర్తనుడు అయిన ఆ హనుమంతుడేమి ఈయగలడు? మీ స్త్రీజాతి బుద్ధి ఇంతియే. ఇటువంటి వ్రతములతో మమ్ముల మోసగించుచున్నావు.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా సాపి దుఃఖార్తా ప్రాహ తథ్యం ధనంజయం
భో రాజన్ వాసుదేవేన- మమాఖ్యాత మిదం వ్రతం
జగన్నాథేన కృష్ణేన- తదాచర్య మయా ధృతమ్॥

తా॥ అనగా నామె దుఃఖించి అర్జునునితో నిట్లనెను. ఓ రాజేంద్రా! ఈ వ్రతము జగన్నాథుడైన శ్రీకృష్ణునిచేత నాకు చెప్పబడినది. ఆ మహానీయుడు వాసుదేవుడు చెప్పినవ్రతము నాచరించి ఈతోరమును ధరించితిని.

శ్లో॥ దుశ్శీలే ఛద్మనా తుభ్యం- తేన హాస్యా త్సమీరితం
మ న్నిబద్ధస్య తస్యైవ- మదధీనస్య దాసవత్॥
పూజా తేన కథం ప్రోక్తా- దుష్టచిత్తేన విష్ణునా
పతివ్రతా న చ త్వం వై- పతివాక్యపరాయణా॥
త్యాజ్యం తత్తోరకం తే తు- వ్రతాంగం వ్రత మప్యత॥

తా॥ అనగా అర్జునుడు కోపించి ఓదుశ్శీలా, నీకు పరిహాసముగా ఈ వ్రతము చెప్పెనేకాని నిజముకాదు! ఆ దుష్టచిత్తుడగు కృష్ణుడు నాకు బద్ధుడై దాసునివలె నాయధీనుడుగానున్న హనుమంతుని పూజ నీకెందుకు చెప్పెను? భర్తృవాక్యమును వినని నీవు పతివ్రతవు కావు. అదినీకు వ్రతమైనను, వ్రతాంగకమైనను ఆ తోరమును తీసివేయవలసినది.

శ్లో॥ ఇతీరి తేయం సంత్రస్తా- సతీత్వా త్పతిదేవతా
త్యక్త్వా తు తోరకం తత్ర- న్యస్త ముద్యాపనా త్పురా॥

తా॥ అని పలుకుటచే భయమందినదై పతియే దైవముగా కల పతివ్రత యగు ద్రౌపది వ్రతఉద్యాపనకు ముందే ఆ తోరము నచ్చట వీడెను.

శ్లో॥ తత స్సకలసంపత్తి- ర్యథాగత మగా త్తథా
భవద్భి రీదృశం ప్రాప్త- మాయాసా ద్వన సేవనమ్॥
త్రయోదశ గ్రంథియుక్త- తోర స్యోల్లంఘనేన వై
భోక్తవ్యం తత్ఫలం సమ్యక్- వత్సరై శ్చ త్రయోదశైః॥

తా॥ అందువలననే ఓ ధర్మరాజా! మీయొక్క సకల సంపదలు వచ్చిన రీతినే పోయినవి. మీకిట్టి వనవాస క్లేశము సంభవించినది. పదుమూడుముడులు కల తోరమును త్యజించినందుకు ఫలముగా పదుమూడేడులిట్టి కష్టములనుభవింపవలసి యున్నది.

శ్లో॥ ఇ త్యేత త్సకలం శ్రుత్వా– కృష్ణా సస్మార తద్వ్రతం
సత్య మిత్యాహ సర్వేషాం– పతీనాం పురత స్తుహ॥

తా॥ ఇది యంతయు విని ద్రౌపది ఆ వ్రతవిషయమును జ్ఞాపకము చేసికొని భర్తలందఱి ఎదుట ఆ విషయము సత్యమని యప్పుడు చెప్పెను.

వ్యాస ఉవాచ–

శ్లో॥ అపరం శ్రోతు మిచ్ఛా చే– త్సేతిహాసం వదామి తే

తా॥ అంత వ్యాసుడు ఓ ధర్మరాజా! ఇంకను విననెంచినచో వేఱొక గాథ చెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ పురా హి రాఘవ స్సీతాం – ద్రష్టుకామ స్సలక్ష్మణః
ఋష్యమూక ముపాగమ్య – హనూమంతం దదర్శహ॥
ససుగ్రీవేణ తేనాసౌ రామ స్సఖ్యం చకార హ॥

తా॥ పూర్వము శ్రీరాముడు లక్ష్మణునితో కూడినవాడై సీతను వెదకుచు ఋష్యమూకపర్వతముచేరి హనుమంతుని చూచిరి. అంత రాముడు సుగ్రీవునితోను హనుమంతునితోను స్నేహము చేసెను.

హనుమానువాచ

శ్లో॥ రామ రామ మహాబాహో – య ద్వక్ష్యే శ్రుణు తద్వచః
భక్తస్య తవ మే రామకార్యాతురవ శేరితమ్॥
అహం పురా మఘవతా వజ్రేణ హనుతాడితః
తదా ప్రభృతి ఖ్యాతోఽస్మి హనుమా నితి భూతలే॥

తా॥ అట హనుమంతుడు రామునితో నిట్లనెను. ఓ శ్రీరామచంద్రా నీ భక్తుడనైనట్టియు, రామకార్యమున ప్రవేశపెట్టబడినట్టియు నా మాటను వినుము. పూర్వము దేవేంద్రుడు వజ్రాయుధముతో నాదవుడను కొట్టెను. అనాటినుండి భూతలమున హనుమంతుడనని పేరుగాంచితిని.

శ్లో॥ తదా మాం మూర్ఛితం దృష్ట్వా - పితా మే వాయు ర్బ్రవీత్
యతో విపాతితః పుత్ర — ఇతి క్రుద్ధ స్తిరోదధే।

తా॥ అప్పుడు మూర్ఛనందిన నన్ను చూచి నా తండ్రియగు వాయుదేవుడు 'ఏల నాకుమారుడు పడగొట్టబడినా' డని కోపమువహించి వాయువు వీచకుండ తిరోగమించెను.

శ్లో॥ తదా బ్రహ్మాదయో దేవా — స్సాక్షాదభ్యేయ వద న్తి వై

తా॥ ఆరీతిగా వాయువు లేక ప్రపంచము స్తంభించిపోపుటచే బ్రహ్మాదిదేవతలు ప్రత్యక్షమై ఈ రీతిగా పల్కిరి.

శ్లో॥ ఆంజనేయ ! చిరంజీవ - త్వ మప్రమేయ పరాక్రమః
అశేష రామకార్యాణి - సాధయ త్వం కపీశ్వర !॥
వాయుపుత్ర : ప్లవంగేశ - హనుమద్వ్రత నాయకం
త ద్య శ్చకార విపులం - భృశం ప్రియతమాద్భుతమ్॥
తస్య సర్వాణి కార్యాణి - సిద్ధ్యంతీతి వరం దదుః॥

తా॥ ఓ ఆంజనేయా ! నీవు చిరంజీవివగుము. అంతులేని పరాక్రమము నంది రామకార్యములన్నింటిని నెరవేర్చుము. ఓ వానరేశ్వరా ! వాయుపుత్రా! హనుమద్వ్రతమును నాయకుడవైన నిన్ను గొప్పగా ప్రతిష్ఠించి ఎవరు పూజింతురో వారి సర్వకార్యములు నెరవేరును. అని వరమిచ్చిరి.

శ్లో॥ కార్యార్థినా రాఘవేణ - కృత్య మి త్యబ్రవీచ్చ మాం
స్మృతంత ద్వై రామః వాక్యం - కురు స్వామిన్ మయేరితమ్॥

న మంతవ్యం వృథా నాథ! సత్యం మంతవ్య మీదృశం
రోచతే యది త్వచ్చిత్తే - తత్కురు ష్వార్థసిద్ధయే॥

తా॥ కార్యార్థియైన రాముడీవ్రతమును అచరింపదగినదనికూడ చెప్పెను. ఆ వాక్యములను ఇప్పుడు గుర్తు తెచ్చుకొనినాను, ఓ రామా! నీవామాటను తప్పక వినుము. వ్యర్థమగు ఆలోచన తగదు. దీనిని సత్యముగ నెంచుము. నీకు మనసున నచ్చినచో కార్యసిద్ధికై అ వ్రతము నాచరింపుము.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా సంస్థితే తస్మిన్ - తదా సంక్రమతే హఠాత్
ఆకాశవాణీ తత్రోచే - యదుక్తం సత్యమేవ తత్॥

తా॥ అని చెప్పి హనుమంతుడు మిన్నకుండగా ఇంతలో హఠాత్తుగా, ఆకాశవాణి 'ఈ చెప్పిన విషయము సత్యమే' అని పల్కెను.

శ్లో॥ ఇతి రామః ప్రసన్న శ్చ శ్రుత్వా గగనభాషితం
చికీర్షయా వ్రత స్యాస్య -హనుమన్త మథాబ్రవీత్॥

తా॥ అట్టి అకాశవాణిని విని రాముడు సంతసించి అవ్రతమాచరింప నెంచినవాడై హనుమంతునితో నిట్లు పల్కెను.

శ్లో॥ హనుమన్కో విధి స్తస్య, కదా కర్తవ్యమేవ తత్
బ్రూహీతి వచనం శ్రుత్వా - ప్రత్యువాచ మరుత్సుతః॥

తా॥ ఓ హనుమంతా! ఏ రకమైన విధి అ వ్రతమునకు కలదు? దాని నెప్పుడాచరింపవలెను? చెప్పుమనగా వాయునందనుడిట్లు చెప్పదొడగెను.

శ్లో॥ మార్గశీర్షే సితే పక్షే - త్రయోదశ్యాం జయప్రదే
త్రయోదశ గ్రంధియుతం తోరకం కలశే స్థితమ్॥
హరిద్రాభం తత స్తత్ర మా మావాహ్య ప్రపూజయేత్॥
పీతగన్ధం పీతపుష్పం పీతద్రవ్యం విశేషతః॥

తా। మార్గశిరమాసమున శుక్లపక్షమున జయప్రదమగు త్రయోదశి యందు పదమూడు ముళ్ళుగల తోరమును పసుపురంగుదానిని కలశము నందుంచి పిదప నాకావాహన మొనర్చి పూజ గావింపవలెను, పసుపు పచ్చని గంధము పుష్పములు అట్టివే ద్రవ్యములు విశేషించి ముఖ్యము యినవి.

శ్లో॥ నమోభగవతేవాయునన్దనా యేతి మంత్రతః
ఓంకార పూర్వతః పూజాం కుర్యా త్షోడశ యత్నతః
సోపచారం బ్రాహ్మణాయ దద్యా ద్వాయన ముత్తమం
త్రయోద శాపూప మాత్రం గోధూమాన్నం ప్రదాపయేత్
సదక్షిణం సతాంబూలం బ్రాహ్మణా న్భోజయే త్తతః॥

తా॥ ఓం నమో భగవతే వాయునందనాయ అను మంత్రము నుచ్చ రించుచునే పదమూడు ముళ్ళువేసి ఆ మంత్రముతోనే షోడశోపచార పూజ గావింపదగును. పిదప శ్రోత్రియుడగునానికి ఉపచారములొనర్చి ఉత్తమ మగు వాయనమును పదమూడు అప్పములతో నీయవలెను. గోధూమాన్న మును సమర్పింపవలెను. దక్షిణతోకూడ తాంబూలము నర్పించుచు సదా చార సంపన్నులకు అన్నదానమొనర్చవలెను.

శ్లో॥ ప్రారంభే త్వస్య కార్యాణి - సిద్ధ్యంత్యేవ న సంశయః
తావ త్కర్తవ్య మేతి ద్ద్వై - యత్నతశ్చ త్రయోదశ॥

తా। ఈ వ్రత ప్రారంభమందే కోరికలు నెరవేరును. దీనిని ప్రయత్నపూర్వకముగా పదుమూడేడులు ఆచరింపనగును.

శ్లో॥ ఉద్యాపనం యథా న్యాయం — కుర్యా త్కలశవస్త్రకైః
సంపూర్ణ మితి చే త్యుక్త - మిత్యుక్త్వా విరరామహ॥

తా॥ దీని యుద్యాపనము పదుమూడు కలశములు, పదుమూడు వస్త్రములు, పదుమూడు హనుమ త్ప్రతిమలతో పూర్తియగును. అని మిన్నకుండెను.

శ్లో॥ రామోఽపి సహసుగ్రీవ స్సానుజ స్త చ్చకార హ
కార్యసిద్ధి రభూ త్తస్య - సుగ్రీవ శ్చ విభీషణః
విభీషణోఽపి రామోక్తం - వ్రతం కృత్వా యథోదితం
తదా ప్రభృతి లోకేఽస్మి న్విశ్రుతం హనుమద్వ్రతమ్॥

తా॥ రాముడు సుగ్రీవునితోను సోదరునితోను కూడి ఆ వ్రతము నాచరించెను. దానిచే కార్యసిద్ధి చేకూరెను. సుగ్రీవుడును, విభీషణుడును రామోక్తమగు ఆవ్రతమును యథోచితముగా ఆచరించి సత్ఫలితమందిరి. అప్పటినుండి లోకమునందు హనుమద్వ్రతము ప్రసిద్ధమైనది.

శ్లో॥ భవే త్సహాయో హనుమాన్ - కృతే తస్మిన్వ్రతే శుభే
తస్మా త్త్వయాఽపి కర్తవ్యం - వ్రత మేవ న్నృపోత్తమ॥

తా॥ ఈ శుభప్రదమైన వ్రతము నాచరించుటవలన హనుమంతుని సహాయము చేకూరును. కాన ఓ ధర్మరాజా! నీవుకూడ ఈ వ్రతము నాచరింపదగును.

శ్లో॥ మాసానాం మార్గశీర్షోహ - మి త్యుక్తం స్వామినా స్వయం
తస్మా త్త్వమపి తత్కృత్వా - లబ్ధరాజ్యో భవిష్యసి॥

తా॥ మాసములందు మార్గశిరమాసమును నేనే అని శ్రీకృష్ణ భగవానుడే భగవద్గీతలో చెప్పెను. కావున నీవుకూడ అట్టిమాసమున వ్రతమాచరించిన రాజ్యమును పొందగలవు.

శ్లో॥ ఇత్యాకర్ణ్య వచ స్తస్య- సర్వేఽపి ముద మాయయుః
అథ సాయ మభూ త్తత్ర సూర్యే వారాశి మాగతే॥
నీత్వా రాత్రిం తతః ప్రాత రుత్థాయ చ స ధర్మజః
వ్యాసస్య పురత శ్చక్రే వ్రత మేత త్సవిస్తరమ్॥

తా॥ అను వ్యాసుని మాటలువిని అందరు సంతసించిరి. ఇంతలో సాయం సమయమై సూర్యుడస్తమించగా ఆ రాత్రి గడిపి ఉదయమేలేచి

ధర్మరాజు వేదవ్యాసుని సమ్ముఖముననే సవిస్తరముగా హనుమద్వ్రతము నాచరించెను.

శ్లో॥ ఉద్యాపనం తథా హోమం సఘృతం పాయసైశ్శుభైః
మూలమంత్రోక్త సూక్తేన వ్రతాంగ మకరోత్తథా॥

తా॥ ఆరీతిగా ధర్మరాజు హనుమద్వ్రత ఉద్యాపన మాచరించి ఆజ్యసిక్తమైన పాయసముచేత హనుమన్మూలమంత్రముతో హోమముచేసి వ్రతమును సంపూర్ణమొనర్చెను.

శ్లో॥ సాక్షాద్ధనుమతః పూజా పాంచాల్యా సహ కల్పితా
అథ సంవత్సరేఽతీతే - పాండవో రాజ్య మాయయౌ॥

తా॥ ధర్మపత్నియగు ద్రౌపదితో సాక్షాత్తుగా హనుమద్వ్రత మాచరించి సంవత్సరము గడువగనే రాజ్యమును పొందగల్గెను.

శ్లో॥ తస్మాత్కురుధ్వం మునయో - వ్రతానా ముత్తమం వ్రతం
ఇతి కృత్వా భవన్త శ్చ ప్రాప్తాభీష్ట మనోరథాః॥

కావున ఓ శౌనకాది మునులారా! వ్రతములన్నిట శ్రేష్టమైన హనుమద్వ్రతమును మీరు కూడ చేయుడు. అట్లు ఆచరించిన మీరుకూడ సఫల మనోరథులౌదురు అని సూతుడు చెప్పెను.

శ్లో॥ తేఽపి చక్రు ర్యథాన్యాయం -వ్రత మేత త్సుమంగళమ్

తా॥ అట్లు వ్రత మహాత్య్మమెరిగిన మునులందరు యథావిధిగా మంగళప్రదమగు హనుమద్వ్రతమాచరించిరి.

ఇతి శ్రీ హనుమద్వ్రత కథా యాం ప్రథమోఽధ్యాయః

అథద్వితీయోఽధ్యాయః

సూతః

శ్లో॥ శృణుధ్వ మృషయ స్సర్వే - కథా మన్యాం వదా మ్యహం
పరాశరేణ కథితాం మైత్రేయా యాత్ర పృచ్ఛతే॥

తా॥ సూతుడు శౌనకాది మహామునుల కిట్లనియె. ఓ మునులారా

శ్రీ పరాశరులు మైత్రేయునకు చెప్పిన దానిని వేఱొక కధను మీకు చెప్పు చుంటిని. వినవలసినది.

మైత్రేయః -

శ్లో॥ హనుమద్వ్రత మిత్యుక్తం-పూర్వాధ్యాయే త్వయా మునే
కేనవాదౌ పురాచీర్ణం-తత్ఫలం వద మే విధిమ్॥

తా॥ మైత్రేయుఁడు చెప్పుచున్నాడు. ఓ పరాశర మహామునీ ! మీచే వెనుకటి యధ్యాయమున హనుమద్వ్రతమని చెప్పఁబడినది. ఎవనిచేత పూర్వము దాని ఫలమందబడెను. ఆ విధము చెప్పఁగోరెదను.

శ్రీ పరాశరః -

శ్లో॥ అత్రానువర్ణయిష్యామి-కథాం పాప ప్రణాశినీమ్
యాం శ్రుత్వా మానవో నిత్యం-హనుమద్భక్తిమాన్ భవేత్॥

తా॥ పరాశరులు చెప్పుచున్నారు. దేనిని ప్రతిరోజు వినుట ద్వారా మానవుఁడు హనుమద్భక్తుఁడగునో యట్టి పాపనాశనకారియగు కథను వర్ణించెదను.

శ్లో॥ సోమదత్తో మహానాసీ-త్పురా సోమకులోద్భవః
రాజా పరమధర్మజ్ఞో-బంధుమా ననహంకృతిః॥

తా॥ పూర్వము చంద్రవంశము నం దుద్భవించినవాఁడు ధర్మము లన్నిటి నెఱిఁగినవాఁడు బంధుకోటితో కూడినవాఁడు అహంకార రహితుఁడు నగు రాజు సోమదత్తుఁడను మహనీయుఁడుండెను.

శ్లో॥ సత్యవాదీ సదామౌనీ-హ్యతిథేయో బహువ్రతః
సత్పూజాం ప్రకుర్వాణః- కిం ను శత్రుపరాక్రమైః॥

తా॥ అతఁడు సత్యము మాటాడువాఁడు, ఎల్లవేళల మౌనవ్రత నిష్ఠునివలె నుండి వాచాలత లేనివాఁడు, అతిధి పూజా నియమము మిక్కిలి కలవాఁడు, మంచివారిని పూజించువాఁడు, పరాక్రమవంతుఁడున్ను

శ్లో॥ బుభుజే భువ మవ్యగ్రః- స రత్నాకరమేఖలామ్
తేన సంపీడితా రాజ్ఞా-సమేతాః శత్రవః పరే ॥

తా॥ కలవరము లేనివాఁడై సముద్రమే మొలనూలుగాఁగల భూమిని పాలించెను. శత్రువులందఱను నాశనము చేయుచుండువాఁడు. అట్టి వారందఱు కూడి

శ్లో॥ మాహిష్మతీపురం యాతాః-తై రాహూతో రణేతు సః
అక్షౌహిణీ సహస్రైశ్చ-హ్యాయుతైః కరిణాం ఘటైః ॥

తా॥ మాహిష్మతీపురమున కేగిరి. సోమదత్తుడు వారిచే యుద్ధమున కాహ్వానింపబడెను. కొన్నివేల అక్షౌహిణులసేనతోను, పదివేలనక్షౌహిణీల సేనతోను ఏనుగుల సమూహముతోను కూడినవారితో రణరంగమున

శ్లో॥ అశ్వైః కాశ్మీరజై స్తైస్తు-లక్షకోటిసమన్వితైః
సంగ్రామస్తుముల స్తస్య-సోమదత్తస్య తై రభూత్ ॥

తా॥ లక్షకోటుల కాశ్మీర దేశీయములగు గుఱ్ఱములతో కూడిన వారితో నా సోమదత్తునకు సంకుల సమరమేర్పడెను,

శ్లో॥ శక్తి తోమర ఖడ్గైశ్చ బిండివాలై స్తదాశ్మభిః
యథా దైవాసురం యుద్ధం-తథాభూ త్కింను వర్ణ్యతే॥

తా॥ బల్లెము, చిల్లకోల, ఖడ్గములు, ఇనుప మొనలు గల భిండి వాలములను నాయుధములతోను, రాళ్ళతోను దేవదానవ సంగ్రామమువలె నా యుద్ధము జరిగెను. ఇంక నేమని వర్ణింపనగును?

శ్లో॥ పరైర్హత బలస్సంఖ్యే —నిశి సంగృహ్య దేవికామ్
ప్రియమంతః పురా త్తస్మా - త్ప్రాగా ద్గార్గ్యాశ్రమం ప్రతి

తా॥ శత్రువులచే జయింపబడినవాడై రాణి దేవికతో నంతః పురము నుండి గార్గ్య మహాముని యాశ్రమమున కేగెను.

శ్లో॥ తత్రైవ పంచమాసాంస్తు—స్థిత్వా శోకసమన్వితః
పంగుత్వమపి మూకత్వ—మంధత్వ మగమ న్నృపః ॥

తా॥ అక్కడనే శోకముతో కూడినవాఁడై అయిదు మాసములుం డెను. పిదప కుంటి, మూగ, గ్రుడ్డితనములఁ బొందెను.

శ్లో॥ రాజభ్రష్టం పతిం ధీరా–ప్రాప్తుకామం పునః ప్రియమ్
ప్రల పంతం మహాంపుత్రాన్–హతాన్ యుద్ధేషు దుర్లభాన్॥

తా॥ ధైర్యముకల యతని భార్య రాజ్యభ్రష్టుడైన. మరల కష్టమును పొందగోరెడు పతిని గూర్చి మిక్కిలి విచారించుచున్న వానిని గూర్చి యుద్ధమునందు చనిపోయిన బిడ్డల విషయమై దుర్లభములగు

శ్లో॥ శ్రియం రాజ్యం చ భోగం చ–సముద్దిశ్య పునః పునః
అశ్వాసయంతీ సా దేవీ – జగౌ శ్లోక చతుష్టయమ్॥

తా॥ సంపద, రాజ్యము, భోగముల విషయమై మాటిమాటికి నోదార్చునదై నాల్గు శ్లోకములను చెప్పెను.

శ్లో॥ ధైర్యం విపత్తౌ కర్తవ్యం సంపత్తౌ చ క్షమాపరా
వాచాలత్వం సభామధ్యే – తద్వైవ శాస్త్ర పురస్సరమ్॥

తా॥ ఆపదలందు ధైర్యము సంచిత సంపదలందు నోర్పు సభల యందు శాస్త్ర విషయముల బాగుగ మాటాడు గుణము కర్తవ్యము.

శ్లో॥ విక్రమం యుధి కర్తవ్యం – స్థిరత్వం స్త్రీ సమీపతః
ఐశ్వర్య చ తథా క్షాంతి – ర్భక్తిశ్చైశ్వత్తు భూసురే॥

తా॥ యుద్ధమునందు పరాక్రమము, స్త్రీలకడ నచంచలత, సంపద లేర్పడినప్పుడోర్పు బ్రాహ్మణునియందు భక్తియు గర్తవ్యము.

శ్లో॥ భవితవ్యం భవత్యేవ– నారికేళఫలాంబువత్
గంతవ్యం గచ్ఛతి సదా – గజభుక్త కపిత్థవత్

తా॥ కాదగినది యగుచునేయుండును. కాకమానదు. ఎట్లన కొబ్బరి కాయలో నీరు ఎవ్వరు పోయకున్నను సమయమున నేర్పడుచుండును కదా: పోయేది యెట్లును పోవును. ఎట్లన ఏనుగు వెలగపండును మ్రింగగా

దానిలో గుజ్జు హరించుకుపోయి శూన్యమగు డొల్ల తిరిగివచ్చును. కన్పడ కుండ లోనిది మాయమగును.

శ్లో॥ యద్భావి తద్భవత్యేవ— యదభావి న తద్భవేత్
ఇతి నిశ్చిత బుద్ధీనాం - నచింతా బాధతే క్వచిత్॥

తా॥ ఏదికానున్నదో అది కాకమానదు. కాదగినది కాదుకూడ. ఈ ఆలోచనను నిశ్చయించుకొనియున్న వారికి చింతయుండదు.

శ్లో॥ ఏవం మనీషిణః ప్రాహు- ర్నీతిశాస్త్రవిదో నృప
ముంచశోకం చ మోహం చ చింతాం దేహవినాశినీమ్

తా॥ ఈ రీతిగా నీతిశాస్త్రకోవిదులగు పండితులు చెప్పుదురు. కావున ఓ రాజా! నీవు శోకమును, పోయిన వానిపై ప్రేమను, దేహమును నాశనముచేయు చింతను వీడుము.

శ్లో॥ గార్గ్యాశ్రమోయం రాజేంద్ర - ప్రాపయిష్యే తదంతికమ్
స దాస్యతి ధర్మాత్మా సర్వా న్కామా న్సుదుర్లభాన్।

తా॥ రాజా ఇది గార్గ్యాశ్రమము. దాని సమీపమునకు ప్రవేశించు చున్నాము. ఆ ధర్మాత్ముడు దుర్లభములగు కోర్కెల నైతమీయగలడు,

శ్లో॥ సాంత్వయిత్వా తతో వీరం - నృపతిం రాష్ట్ర వర్జితమ్
ఆశక్తం గమనే దేవి — బిభ్రతీ నిజకందరే॥

తా॥ అని యూరడంచి పిదప రాష్ట్రము వీడిన వీరుడగు నశక్తుడై నడవలేని వానిని ఆతని భార్య గుహలయందు భరించుచు

శ్లో॥ ప్రాపయామాస ముదితా - గార్గ్యాశ్రమ మకల్మషమ్
పతిం తత్ర ప్రతిష్ఠాప్య, మునిం నత్వా పునః పునః

తా॥ పాపరహితమగు నాగార్గ్యాశ్రమమును ఆమె చేర్చెను. అతని నటనుంచి పలుమార్లు మునికి నమ్రురాలై

శ్లో॥ కంపమానా తదా సాధ్వీ పీనోన్నత పయోధరా
చంద్రాననా సుకేశీ చ బింబోష్ఠీ మంజుభాషిణీ॥

తా॥ అప్పుడు సాధ్వియైన బలిసి యున్నతములగు కుచములుకల, చంద్రునివంటి వెంట్రుకలుకల, దొండపండు వంటి పెదవికల మధుర ముగ మాటలాడగల,

శ్లో॥ కర్ణాంతనయనా బాలా – చంద్రి కామలినచ్ఛవిః
దేవికాదేవి మధ్యా సా – పంచవింశతి వార్షికా॥

తా॥ చెవులవఱకు వ్యాపించిన నేత్రములుకల వెన్నెలవలె స్వచ్ఛ మగు కాంతికల దేవికయను ఇరువదియైదేండ్ల ప్రాయముకల

శ్లో॥ కోమలాంగీతు సా దేవీ శ్యామలా చోత్పలేక్షణా
మునిం ప్రోవాచ ధర్మిష్టా పాహిపాహీతి మే పతిమ్॥

తా॥ కోమలములగు నవయవములు కలదియు, శ్యామలవర్ణము కలదియు కలువకటి వడకుచు ధర్మరతి కలదై మునిని 'రక్షింపుము పతిని రక్షింపు'మని వేడెను.

శ్లో॥ భగవ న్మతి నాసార్ధ మాగతా శత్రుపీడితా
రాజ్యభ్రష్టో హ్యయం రాజా త్వామేవ శరణం గతః

తా॥ మహానుభావా! శత్రువులచే పీడింపబడి పతితో కూడివచ్చితిని. ఈ రాజు రాజ్యమునుండి తొలగినవాడు. మిమ్మే శరణుపొందియున్న వాడున్ను.

శ్లో॥ మునిస్తత్ర చిరం ధ్యాత్వా ధ్యానమార్గేణ చక్షుషా
దృష్టవా న్సర్వ మేవైత ద్రాజ్ఞ స్తస్య మహాత్మనః

తా॥ మునియప్పుడు మిక్కిలి ధ్యానముచేసి ధ్యానమార్గ నేత్రముతో చూచి సమస్తమగు విషయమును తెలిసికొనెను.

శ్లో॥ ఉవాచ మునిశార్దూలో – రాజానం మహీషీసఖమ్॥

తా॥ మునిసత్తముడగు గర్గుడు రాణి ప్రియుడగు రాజునుగూర్చి యిట్లు చెప్పదొడగెను.

గర్గో వాచ

శ్లో॥ యువయోః కష్ట మత్యుగ్రం సర్వ్యాభావం సు దుస్సహమ్
యేనేద మీ దృశం ప్రాప్తం తద్వ్రపీమి హితేఽధునా
స్పకృద్వా ప్యు త్తమా విద్యానోపాస్తా విజయప్రదా॥

తా మీకేర్పడిన కష్టము చాలా గొప్పది. ఏమియు లేమిచే మిక్కిలి సహింపరానిది. దేనివలన నీ విధి యేర్పడినది చెప్పెదను. విజయము నీయగల ఉత్తమమంత్రమును నీవనుష్టించలేదు.

శ్లో॥ కృతానిన త్వయా వీర హ్యుత్తమాని వ్రతాన్యపి
తశ్మాత్త్వ మీదృశం ప్రాప్తో గతిం దురవభోధనామ్॥

తా॥ ఓ రాజా! నీచే నుత్తమమగు వ్రతములు చేయబడలేదు అందుచే నీవిట్టి భరింపరాని గతులబడితివి.

రాజా ఉవాచ

శ్లో॥ ఉపాసనాయ విద్యానా మశక్తోహం వ్రతేషు చ
యథాశక్త్యా కరిష్యామి తథాపి భగవన్మునే॥

తా॥ రాజు చెప్పుచుండె ఓ భగవంతుడగు గర్గమునీ! మంత్రోపాసన విషయమున, వ్రతమునందును నశక్తుడను. అయినను శక్తికొలది చేయగలను.

శ్లో॥ సర్వమంత్ర మహారాజ విద్యా మేకాం ఫలప్రదామ్
శ్రేష్టం వ్రతానాం సర్వేషా మేకం దీనాయా మే వద॥

తా॥ అన్ని మంత్రములకు మహారాజువంటి దానిని ఫలప్రదమగు నట్టి దానిని అన్ని వ్రతములకంటె శ్రేష్టమైన ఒక మంత్రమును దీనుడ నగు నాకు చెప్పుడు.

శ్లో॥ వాత్సల్యవంత స్సర్వేషు-యూయం దీనేషు సర్వదా
యద్యపి మయి కారుణ్యం-కురుశిష్యో స్మ్యనుగ్రహమ్॥

తా॥ తమరు అందఱియందును వాత్సల్యముకలవారు ఎల్లప్పుడు దీనులయెడ ప్రేమకలవారు. నాయందును ఆరీతి కరుణ గలవారై యున్నను నేను మీకు శిష్యుడనైతిని. అనుగ్రహింపుడు.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తస్తేన రాజ్ఞాథ-వృద్ధగార్గ్యో మహామునిః
క్షణం ధ్యాత్వా నృపం ప్రాహ-శ్రూయతా మిహ పుత్రక॥

తా॥ ఈ రీతిగా రాజుచేఁ జెప్పఁబడగా కీర్తిమంతుఁడగు నా వృద్ధగార్గ్యుఁడు క్షణము ధ్యానించి రాజుతో కుమారా! వినుము.

శ్లో॥ రాజ న్సకలవిద్యానాం-సారభూతో హనూమతః
పంచవక్త్రాఖ్య విద్యా స్తి-తాం దదామి నృపోత్తమ॥

తా॥ ఓ రాజా! సమస్త విద్యలకు సారభూతమైన హనుమత్పంచ వక్త్రి విద్యయనుపేర నొక విద్యకలదు నృపశ్రేష్ఠా! దాని నిచ్చెదను.

శ్లో॥ సద్యో దురితరాశిఘ్నీ-సకలార్తి నివారిణీ
అనాయసేన జయదా-సామ్రాజ్య ఫలదాయినీ॥

తా॥ అది వెంటనే పాపములన్నింటిని పోగొట్టునది. సమస్తములగు బాధలను నివారించునది సులభముగా జయము నిచ్చునట్టిది, సామ్రాజ్య మును నిచ్చునది.

శ్లో॥ తాం జపస్వ మహాబాహో-జయసిద్ధి ర్భవిష్యతి
అన్యచ్చ తవ వక్ష్యామి - వ్రతం శ్రీహనుమత్ప్రభోః॥

తా॥ ఓదీర్ఘభుజుఁడా దానిని జపింపుము. వెంటనే జయసిద్ధి కల్గును. హనుమత్ప్రభువుని వ్రతముఁదెల్పెద వినుము.

శ్లో॥ సద్యస్సమస్తఫలదం-సతతం విజయప్రదమ్
వైశాఖే దశమీ కృష్ణ-అమావాస్యా తతఃపరమ్॥

తా॥ అది వెంటనే సప్తసముద్రముల పర్యంతమైన ప్రయోజనముల నిచ్చునది. యెల్లప్పుడు విజయ మిచ్చునది. వైశాఖమాస కృష్ణపక్ష దశమినాడు లేదా ఆపై అమావాస్యనాడైన

శ్లో॥ మాఘాది పంచమాసేషు-ఏకస్మిన్ శుక్ల పక్షకే
మందవాసర ఆద్యస్య-తారం మృగశిరోఽభిదమ్।

తా॥ మాఘమాసము మొదలు ఐదుమాసములందు శుక్లపక్షమున మొదటి శనివారమునకాని మృగశిరా నక్షత్రమునకాని

శ్లో॥ శ్రావణే పౌర్ణమీ చైవ కార్తికే ద్వాదశీ తథా
మార్గశీర్షే తథా శుక్లే - సంప్రోక్తా చ త్రయోదశీ॥

తా॥ శ్రావణ మాసమున పౌర్ణమి యందుగాని, కార్తీకమాస శుద్ధద్వాదశియందు అట్లే మార్గశిర శుద్ధ త్రయోదశియందుగాని ఈ వ్రత మాచరింపఁబడ్డబడినది.

శ్లో॥ ఏతేషు దివసే ష్వేక-దివసే వ్రత మాచరేత్
భక్తిమాంశ్చే త్సర్వదినే ష్విదం వ్రత మథాచరేత్॥

తా॥ పైవానిలో నొకరోజు వ్రతమాచరింపవలెను. భక్తిమంతుండైన యెడల నన్నిరోజులందు నీ వ్రత మాచరింపవచ్చును.

శ్లో॥ ఏకస్మి న్తోరకం బద్ధ్వా - పూజామాత్రం తతఃపరమ్
కుర్యా చ్ఛ్రీవాయుపుత్రస్య - దివసే ష్వపరే ష్వథ॥

తా॥ వ్రతారంభమునందే తోరమును కట్టుకొని పిదప పూజ నాచరింపనగును. హనుమత్పూజను మిగిలినరోజులందును ఆచరింపవచ్చును. తోరము మాత్రము మార్చనవసరములేదు.

శ్లో॥ బ్రాహ్మే ముహూర్తే సాయం వా-మధ్యాహ్నే ప్రాతరేవ వా
పూజయే దంజనాసూనుం-గురో రాజ్ఞాపురస్సరమ్ ॥

తా॥ ముందుగా గురువననుమతి పొందినవాఁడై బ్రాహ్మీ ముహూర్తమునందు అనగా తెల్లవారుఝాము వేదాధ్యయనము చేయువేళ అనగా

సూర్యోదయమునకు ముప్పావుగంట ముందుగాని, సాయంత్రముకాని మధ్యాహ్నముగాని, యుదయముకాని హనుమంతునిఁ బూజింప నగును.

శ్లో॥ స్వర్గ రాజిత తామ్రేషు-భూర్జే వా స్థండి లేంభసి
క్షౌమే వా పూజయే ద్ధీమాన్యంత్రే వా ప్రతిమాసు వా॥

తా॥ బంగారము, వెండి, రాగి మొదలగు యంత్రములయందుఁ గాని భూర్జపత్రమునందుగాని, పిండితో వేసిన యంత్రమందుగాని ఉదక పూరితమగు కలశ మందుఁగాని, పట్టుగుడ్డయందుగాని, ప్రతిమలయందుఁ గాని ఆవాహన మొనర్చి పూజింపనగును.

శ్లో॥ త్రయోదశ గ్రంథియుక్తం-ధృత్వా తోరక ముత్తమమ్
త్రయోదశ ఘృతపూప వాయనం తత్ర దాపయోత్॥

తా॥ పదుమూఁడు ముడులఁగూడిన తోరమును ధరించవలెను. పదమూడుఁ నేతియప్పములు వాయనమీయ వలెను.

శ్లో॥ గురుం సంపూజ్య విత్తాద్యై-ర్విత్తశాఠ్య వివర్జితః
విత్తశాఠ్యకృతం కర్మ-పుణ్యం తన్నిష్ఫలం భవేత్॥

తా॥ ధనాదికముచే లోపముచేయక గురువును పూజింపవలెను. విత్తలోభముతో పూజించుట నిరర్థకమే.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణై స్సహ భుంజీయా-ద్యథాశక్తి సమాహితః
త్రయోదశ చ వర్షాణి-సిద్ధికామ స్సమాచరేత్॥

తా॥ శక్తిననుసరించి బ్రాహ్మణ సమారాధనము గావించి వారితో భోజనము చేయనగును. సిద్ధిని కోరిన వాడై పదమూఁడేండ్లిట్లు చేయనగును. సకల కార్యసిద్ధులు సమకూడును.

శ్లో॥ అనేన సకలా ఞ్ఛత్రూ-న్దుర్ధర్షా సమరై రపి
విజిత్య సుమహద్రాజ్యం-చిరకాల మవాప్స్యసి॥

తా॥ దీనిచే జయింప దుర్లభులగు శత్రువుల నందఱను, దేవతల

నైనను జయించి చిరకాలము గొప్పరాజ్యము లభించినవాఁడవై యుందువు.

శ్లో॥ భవిత్రీ పూర్వసంపత్తి—స్తవ శ్రీః కీర్తిసంయుతా

తా॥ నీ వెనుకటి సంపద, కీర్తి, పుత్రులు అన్నియు కల్గును

శ్లో॥ ఇ త్యుక్తో గార్గ్యమునినా సోమదత్తో మహీపతిః
పత్న్యాసార్థం మహావిద్యాం పంచవక్త్రహనూమతః

తా॥ ఈ రీతిగా గార్గ్యమహామునిచే – సోమదత్తుడు పంచవక్త్ర హనూమత్సంబంధమగు మహావిద్యను భార్యా సహితుఁడై చెప్పబడినవాడై

శ్లో॥ గురో స్సమీపే కృత్వాథ–వసన్ తద్వ్రత ముత్తమమ్
సంప్రాప్య సద్య శ్చాయుష్మాన్–కందర్పసమ రూపవాన్॥

తా॥ గురు సమీపముననేయుండి యాయుత్తమ వ్రతము నొనర్చిన వాఁడై వెంటనే యాయుష్మంతుడు, మన్మధ సమానమగు రూపము కలవాఁడు నగు నతఁడు.

శ్లో॥ హనూమతః ప్రసాదేన ఖడ్గసిద్ధి మవాప్తవాన్
శత్రు న్సమస్తారిగణా–నేకాహ్నై వ విజిత్య చ॥

తా॥ హనుమదనుగ్రహముచే ఖడ్గసిద్ధినందిన వాఁడాయెను. అటు పిమ్మట ఒక్క పగటియందే సమస్త శత్రువులను జయించి

శ్లో॥ స్వరాజ్యం పాలయామాస–గార్గ్యం కృత్వా పురోహితమ్
స్వర్ణ కోటి సహస్రాణి–తస్మా ద్గార్గ్యో మహామునిః

తా॥ గార్గ్య మహామునిని పురోహితునిగాఁ చేసికొని తన రాజ్యము ను పాలింపజొచ్చెను. అందుచే గార్గ్య మహాముని కోటి సహస్రముల బంగారునాణెములు

శ్లో॥ సంప్రాప్త వర్ష సాహస్రం–సత్రయాగ మథాకరోత్
శత్రద్వేపవలీం ధాత్రీం–గార్గ్యానుగ్రహముతో నృపః॥

తా॥ పొంది వేయి సంవత్సరములు సత్రయాగము చేసెను. గార్గ్యానుగ్రహమువలన రాజగు సోమదత్తుడు సప్తద్వీపవతియగు భూమిని

శ్లో॥ పాలయామాస ధర్మాత్మా, త్రింశ ద్వర్ష సహస్రకమ్
అష్టాన్ పుత్రా నవాప్యాథ-జ్యేష్టం రాజ్యేఽభిషిచ్య చ॥

తా॥ మూడువందల సంవత్సరములు ధర్మాత్ముఁడై పాలించెను. ఎనమండుగురు పుత్రులనుఁబడిసినవాడై పెద్దకొడుకుని రాజ్యాభిషిక్తునిచేసి

శ్లో॥ బ్రహ్మలోక మవా ప్యాంతే-పత్న్యాసహ మహాయశాః
హనుమతో వ్రత స్యైవం-ప్రభావో మునిపుంగవ॥

తా॥ చివరకు నాకీర్తివంతుఁడు భార్యతోఁగూడిన వాఁడై బ్రహ్మలోకమందెను. మునిశ్రేష్టుడవగు మైత్రేయా! హనుమంతుని వ్రతము యొక్క ప్రభావమిట్లుండును.

శ్లో॥ శ్రుతోవా పఠితో య్యైశ్చ - సర్వదా విజయప్రదః

తా॥ ఈ వ్రతమును విన్నను, పఠించినను ఎల్లప్పుడు విజయము నిచ్చును.

ఇతి శ్రీహనుమద్వ్రత కథాయాం సోమదత్త చరిత్ర కథనం
నామ ద్వితీయోఽధ్యాయం

అథతృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశరః—

శ్లో॥ అత్రార్థే సంప్రవక్ష్యామి- పూర్వవృత్తాంత మద్భుతం
విభీషణసుత శ్రీమా న్నీలోనామ మహాబలః
సర్వవిద్యాసు నిష్ణాతో- నిత్యం ధర్మపరాయణః॥

తా॥ శ్రీ పరాశర మహర్షి చెప్పుచున్నారు, ఓ మైత్రేయమునీ! ఈ విషయంలో అద్భుతమగు ఒక పూర్వవృత్తాంతమును చెప్పెదను

వినుము. విభీషణుని కుమారుడు నీలుడనువాడు మహా బలవంతుడు, విద్యలన్నిటిని నేర్చినవాడు, నిత్యము దర్మ పరాయణుడున్ను.

శ్లో॥ స ఏకదా మహారాజం- విభీషణ మరిందమం
ఉవాచ భగవ న్నస్మిన్- పురే లక్ష్మీ రచంచలా॥

తా॥ ఆ నీలు డొకనాడు శత్రునాశకుడగు విభీషణ మహారాజును చూచి ఇట్లు పల్కెను. ఓ ప్రభూ! ఈ లంకా పట్టణమున సంపద స్థిర ముగా నున్నది.

శ్లో॥ త్వదధీనం మహారాజ్య - మిదం లంకాపురస్యతే
ధనధాన్యాకులం సర్వ-మపి భోగసమన్వితమ్॥

తా మీ యాధీనమందున్న యీ లంకారాజ్యము ధనధాన్య సమృద్ధమై అన్ని భోగములతో కూడియున్నది.

శ్లో॥ అనర్ఘ ముక్తారత్నాద్యై- ర్దివ్య జాంబూనదాదికైః
ఇదం పురం చ రాష్ట్రం చ- సుఖసంప త్సమన్వితమ్॥

తా॥ ఎనలేని ముత్యములు, మున్నగువానితోను, సువర్ణాదికముతోను వీ పట్టణము, రాజ్యమంతయుగూడ సుఖసంపదలతో నున్నది.

శ్లో॥ తథాపి పుర్యాం రాష్ట్రే వా- తవ రాజగృహేపి వా
చింతామణిః కామధేనుః- కల్పవృక్షో నదృశ్యతే

తా॥ అయినప్పటికి లంకాపట్టణమునఁగాని రాష్ట్రమందుకాని తమ రాజగృహమందుఁగాని చింతామణి, కామధేనువు, కల్పవృక్షము మాత్రము కాన్పించుటలేదు.

శ్లో॥ సాక్షాత్త్వం జానకీనాథ- చరణాంభోజ సేవయా
సంప్రాప్య మహదైశ్వర్యం- మహారాజోసి సువ్రత!

తా॥ సద్వ్రతనిష్ఠా గరిష్ఠుఁడా; నీవు సాక్షాత్తు జానకీ పతియగు శ్రీరామచంద్రుని పాదసేవచే గొప్పసంపదను పొంది మహారాజు వైతివి.

శ్లో॥ చింతామణ్యాదయో భోగా- న సంప్రాప్తాః కథం త్వయాది
యద్యాజ్ఞా దీయతే మహ్యం- మానేష్యే తత్ప్రియం పునః॥

తా॥ చింతామణి మొదలగు భోగములను నీ వెందులకు పొంద లేదు? నా కాజ్ఞనిచ్చినయెడల నా మూడింటిని తీసుకొని రాగలను.

విభీషణ ఉవాచ -

శ్లో॥ శ్రీరామ చరణాంభోజ- మకరంద సుధారసే
భృంగాయతే మమ మన- స్సతతం నీలబాలక॥

తా॥ విభీషణుఁడు పల్కెను- ఓ కుమారా! నీల! శ్రీరామ చంద్రుని పాదమనెడు పద్మమునందలి తేనెకై నా మనస్సు తుమ్మెదగానై తిరుగుచుండును:

శ్లో॥ బ్రహ్మానంద రసాంభోధే- మగ్నోఽహం తత్ప్రసాదతః
తత్ప్రసాదా న్మయా ప్రాప్తం- మహదైశ్వర్య మక్షయమ్॥

తా॥ అతని యనుగ్రహముచే బ్రహ్మానందమను సముద్రమున మునిగియున్నాను శ్రీ రాముని యనుగ్రహముచేతనే నాకు నాశముకాని గొప్ప ఐశ్వర్యము లభించినది.

శ్లో॥ దీర్ఘాయుష్యం చ సామ్రాజ్యం- దుర్లభం యత్సురైరపి
చింతామణిః కల్పతరుః- కామధేను స్స ఏవ మే॥

తా॥ అంతియకాక దీర్ఘాయువు, దైవతలకైనసాధ్యముకాని సామ్రాజ్యము లభించినవి. నా కా రాముఁడే చింతామణి, అతఁడే కల్పతరువు. కామధేనువు కూడ.

శ్లో॥ ఏకాంశేనాపి వైకుంఠే- హరేశ్చరణకింకరః
ఏకాంశేన మయా ప్రాప్తం- పరమైశ్వర్య మక్షయమ్॥

తా॥ ఒక్కయంశవలన నాచే నక్షయమగు మహైశ్వర్యము పొందబడినది. ఒక్క అంశచే వైకుంఠమునందు హరికి చరణదాసుఁడనుకూడ నైతిని.

శ్లో॥ శ్రీ జానకీశ కృపయా- శక్రాద్యా లోకపాలకాః
మద్వశే సంస్థితా దేవాః- కిము మర్త్యా మహీతలే॥

తా॥ శ్రీ జానకీపతి దయవలన దేవేంద్రాది దిక్పాలు రందఱు నాకు వశులై యున్నారు. ఇక భూలోక వాసులగు మానవులఁ గూర్చి చెప్పనేల?

శ్లో॥ కిమల్పసారై ర్మే నీల- చింతామణ్యాదికై రపి
ఇత్యుక్త్వాస మహారాజో- నీలం ధర్మపరాయణః॥

తా॥ ఇక నల్పప్రయోజనముకల చింతామణ్యాదులతో నా కేమి కలదు పుత్రకాః నీలః అని ధర్మపరాయణుడగు విభీషణుఁడు నీలునితో ననెను.

శ్లో॥ అథాస్యాపి యశోభూయా- దితి ధ్యాత్వాఽబ్రవీత్పునః
చింతామణిః కల్పతరుః- కామధేను స్సురాలయే॥

తా॥ అటు పిమ్మట తన పుత్రునకు కీర్తి రావలనని యోచించిన వాఁడై మరల పల్కెను. దేవలోకమున చింతామణి, కల్పతరువు కామధేనువు కూడ.

శ్లో॥ అమరై రేవ భుజ్యంతే- దివ్యరత్నాని సర్వదా॥

తా॥ ఎల్లప్పుడు దేవతల చేతనే యనుభవింపబడుచున్నవి.

శ్లో॥ అకృత్వాచార్యశుశ్రూషా మనుపాస్య చ దేవతాః
భోక్తుం న శక్యతే దివ్య రత్నజాతం మహీతలే॥

తా॥ అ దివ్యరత్న జాతయ గురుశుశ్రూష చేయక, దేవతల నుపాసించక అనుభవించుటకీ భూలోకమున శక్యము కాదు.-

శ్లో॥ తవాపేక్షాస్తిచే ద్దివ్య రత్నజాతేషు పుత్రక
కురు ష్వాచార్య శుశ్రూషాం స తే శ్రేయః ప్రదాస్యతి॥

తా॥ కుమారా! దివ్యరత్నములయెడల నీకు కోరిక యున్నయెడల గురుశుశ్రూషను చేయుము. అతఁడే నీకు శ్రేయము లీయఁగలడు.

శ్లో॥ ఇత్థం విభీషణే నోక్తో- నీలః పుత్రో మహాత్మనా
ఆజ్ఞాం ప్రగృహ్య శిరసా- పితరం ప్రణిపత్యచ ॥

తా॥ ఈ రీతిగా పుత్రుఁడగు నీలుఁడు మహాత్ముఁడగు విభీషణునిచేఁ జెప్పబడినవాఁడై ఆజ్ఞను శిరసావహించి తండ్రికి నమస్కరించి

శ్లో॥ జగామ భార్గవం శుక్రం- సేవార్థం గురు మాదరాత్
పాదసంవాహనాద్యైశ్చదీప్త రత్నాదికార్పణైః ॥

తా॥ గురువగు శుక్రాచార్యుని సేవింప నాదరముతో నేగెను. పాదము లొత్తుట వంటివానిచేతను, ప్రకాశమానములగు రత్నాదుల నర్పించుట చేతను

శ్లో॥ భార్గవం తోషయామాస- దశ ద్వాదశ వత్సరాన్
సంతుష్ట త్వే కదా తస్య- భార్గవ స్తపసాంనిధిః ॥

తా॥ పది పండ్రెండేండ్లు శుక్రాచార్యుని సంతోష పెట్టెను. సేవకు సంతోషించినవాడై తపోనిధియగు భార్గవుఁడొకప్పుడు

శ్లో॥ కిమభీష్టం కరోమితి- నీలం ప్రాహ మహామతిః
సోఽపి విజ్ఞాపయామాస స్వాభీష్టం సర్వ మద్భుతమ్ ॥

తా॥ నీలుని నీ కోరిక యేమియో చెప్పుమని యా మహానుభావుఁ డడిగెను. అతఁడు కూడ అద్భుతమగు తన కోర్కెను విన్నవించెను.

శ్లో॥ సుప్రీతో భార్గవః ప్రాహ — తతో నీలం మహాసురమ్
రాజ్ఞీం సకల విద్యానాం - సద్య స్సిద్ధి విధాయినీమ్॥

తా॥ అందుకు ప్రీతుఁడై రాక్షస జాతివాఁడగు నీలునితోభార్గవుఁ డిట్లుచెప్పెను. అన్ని విద్యలకు మహారాణియన దగిన వెంటనే సిద్ధించునట్టి

శ్లో॥ ఉపదేక్ష్యామి తే విద్యాం - వ్రతం చాను త్తమం భువి
యేన తే దివ్యరత్నానాం ప్రాప్తి శ్శుక్రాదికైరపి

తా॥ విద్యను, శ్రేష్ఠమగు వ్రతమును ఉపదేశించుచున్నాను. అది ఎట్టిదన దేనిచేత నీకు దివ్యరత్నములు ప్రాప్తించునో. మఱియు దేవేంద్రాదులకైన

శ్లో॥అజేయత్వ మవధ్యత్వం — దీర్ఘాయుష్య మనుత్తమమ్
కించ తే కీర్తి రచలా - జగతి స్థాస్యతి ధ్రువమ్॥

తా॥ జయింపనలవికాని, చంపశక్యముకాని గుణములను శ్రేష్ఠ మగు దీర్ఘాయువును నగునో, నీ కీర్తి స్థిరమై జగత్తున నిలవగలవో అట్టి దానిని

శ్లో॥ నక్షత్రం మృగశీర్షాఖ్యం-శ్వో నక్షత్రోత్తమం శుభమ్
కురు శ్రీరామదూతస్య — పంచవక్త్ర హనూమతః

తా॥ రేపు నక్షత్రము మృగశిర. మృగశీర్ష నక్షత్ర మీ విద్యకు యోగ్యమైనది. కావున శ్రీరామునకు:దూతయగు పంచవక్త్రహనుమంతు నకు సంబంధించిన

శ్లో॥ వ్రతం సమస్తఫలదం-సద్య స్సిద్ధి విధాయకమ్
ఇత్యుక్త్వోపాదిశ ద్విద్యాం - ఆంజనేయస్యమారుతేః॥

శ్లో॥ వ్రతము సమస్త ప్రయోజనముల నొసంగునది, వెంటనే సిద్ధించునది కూడ కాన నాచరింపుము అని ఆంజనేయ సంబంధమగు విద్య నుపదేశించెను.

శ్లో కారయామాస హనుమ - ద్వ్రతం పరమశోభనమ్
వ్రతాంతే భార్గవగురుం — రత్నై రర్ఘైశ్చ పుష్కలైః
పూజయిత్వా మహావిద్యాం - జపన్నాస్తే సమాహితః

తా॥ పరమశోభనమగు హనుమద్వ్రతము కూడ చేయించెను. నీలుడు వ్రతాంతమున గురుఁడగు భార్గవుని రత్నధనాదులతో నుచిత రీతిని బూజించి యాతడొసఁగిన మహావిద్యను జపించుచు నుండెను

శ్లో॥ తతః శ్రీరామచంద్రస్య - సచివానా మథాగ్రణీః
ప్రాదురాసీ త్త్రయంత్రింశ - త్కోట్యర్బుదగ ణై ర్వృతః॥

తా॥ ఇట్లు జపించినంతట శ్రీరామచంద్రుని దాసులలో ముఖ్యుఁడగు హనుమంతుఁడు ముప్పదిమూడు కోట్ల యర్బుదముల సేవకా గణముతో (అర్బుదమనఁగా వేయికోట్లు) ప్రత్యక్షమయ్యెను

శ్లో॥ తం దృష్ట్వా సహ సోత్థాయ-ప్రాంజలిః పురతః స్థితః
తుష్టావ నీలో ధర్మాత్మా -స్తోత్రైః పవననందనమ్॥

తా॥ అట్లు ప్రత్యక్షమైన యా హను మఁ జూచి వెంటనే లేచి ఎదురుగనున్నవాఁడై దోసిలొగ్గి యా నీలుఁడు వాయుసుతుఁడగు నా పరా త్పరు నాంజనేయుని ధర్మాత్ముఁడై ఈ రీతిగ స్తోత్రము చేసెను.

నీలకృత ఆంజనేయస్తోత్రమ్

ఓం జయ జయ। శ్రీ ఆంజనేయ। కేసరీప్రియనందన। వాయు కుమార। ఈశ్వరపుత్ర। పార్వతీగర్భసంభూత। వానర నాయక। సకల వేదశాస్త్రపారగ। సంజీవి పర్వతోత్పాటన। లక్ష్మణ ప్రాణరక్షక। గుహ ప్రాణదాయక। సీతా దుఃఖ నివారణ। ధాన్యమాలీ శాపవిమోచన। దుర్దండీ బంధవిమోచన। నీలమేఘ రాజ్యదాయక। సుగ్రీవ రాజ్యదాయక। భీమసేనా గ్రజ। ధనంజయ ధ్వజవాహన। కాలనేమిసంహార। మైరావణమర్ధన। వృత్రా సురభంజన। స ప్త మంత్రిసుతధ్వంసన। ఇంద్రజిద్వధకారణ। అక్షకుమార సంహార। లంఖిణీ భంజన। రావణమర్దన। కుంభకర్ణవధపరాయణ। జంబు మాలి నిషూదన। వాలినిబర్హణ। రాక్షసకుల దాహన। అశోకవనవిధారణ। లంకాదాహక। శతముఖవధకారణ। సప్తసాగరవాల సేతుబంధన। నిరాకార నిర్గుణ సగుణస్వరూప। హేమవర్ణ పీతాంబర ధర। సువర్చలా ప్రాణ నాయక। త్రయత్త్రింశత్కోట్యర్బుద రుద్రగణపోషక। భక్తపాలనచతుర। కనకకుండలాభరణ। రత్న కిరీటహార నూపుర శోభిత। రామభక్తితత్పర।

హేమరంభావన విహార। వక్షతాంకిత మేఘవాహక। నీలమేఘశ్యామ।సూక్ష్మ కాయః। మహాకాయ। బాలసూర్యగ్రసన। ఋష్యమూకగిరి నివాసక। మేరు పీఠకార్చన। ద్వాత్రింశదాయుధధర। చిత్రవర్ణ। విచిత్రసృష్టి నిర్మాణకర్త। అనంతనాష। దశావతార। అఘటన ఘటనాసమర్థ। అనంత బ్రహ్మాన్। నాయకః। దుర్జన సంహార। సజనరక్షక। దేవేంద్రవందిత। సకలలోకారాధ్య। సత్యసంకల్ప। భక్త సంకల్పపూరక। అతిసుకుమార దేహ। అకర్దమ వినోదలేపన। కోటిమన్మథాకార। రణకేళిమర్దన। విజృంభమాణ సకలలోక కుక్షింభర। సప్తకోటి మహామంత్ర తంత్రస్వరూప। భూతప్రేత పిశాచ శాకినీ ఢాకినీ విధ్వంసన। శివలింగ ప్రతిష్టాపనకారణ। దుష్కర్మ విమోచన। దౌర్భాగ్య నాశన। జ్వరాది సకలలోపహార। భుక్తి ముక్తిదాయక। కపటనాటకసూత్రధారీ: తలావినోదాంకిత: కల్యాణపరిపూర్ణ। మంగళప్రద గానలోల। గానప్రియ। అష్టాంగయోగనిష్ఠ। సకలవిద్యాపారీణ। ఆది మధ్యాంతరహిత। యజ్ఞకర్త। యజ్ఞభోక్త। షన్మతవైభవసానుభూతిచతుర। సకలలోకాతీత। విశ్వంభర। విశ్వమూర్తే। విశ్వాకార। దయాస్వరూప। దాస జన హృదయకమలవిహార। మనోవేగగమన। భావజ్ఞనిపుణ। ఋషిగణగేయ భక్తమనోరథదాయక। భక్తవత్సల। దీనపోషక। దీనమందార। సర్వస్వతంత్ర శరణాగతరక్షక। ఆర్తత్రాణపరాయణ। ఏక అసహాయవీర। హనుమాన్। విజయీభవ। దిగ్విజయీభవ। దిగ్విజయీభవ।

శ్లో॥ అథస్తోత్రేణ సంతుష్టో - భక్త్యా నీలకృతేన చ
ఉవాచవచనం నీలం - హనుమా న్వాయనందనః

తా॥ అటుపిమ్మట నీలునిచే చేయబడిన భక్తిపూర్ణమగు స్తోత్ర ముచే సంతసించినవాడై వాయునందనుడగు హనుమంతుడిట్లనెను.

శ్లో॥ అగ్రగణ్యోఽసి భక్తానాం మమ నీల సదాభవాన్
విభీషణ స్తవపితా - సఖా మమ మహామతే॥

తా॥ ఓ నీలా: నీవు నా భక్తులందరిలోను ఎల్లప్పుడు నగ్రగణ్యుఁడగు వాడవైతివి. ఓ బుద్ధిమంతుడా; సీతంద్రియగు విభీషణుడు కూడ నాకు మిత్రుడే

శ్లో॥ జ్ఞాతంమయాతవాభీష్టం - తద్దదామి న సంశయః
శ్వో మహేంద్రపురం గత్వా - జిత్వాతి భువనేశ్వరమ్॥

తా॥ నీ కోర్కె నెఱిఁగితివి. నిస్సందేహముగా దానినీయగలను. రేపు అమరావతికేగి ఇంద్రుని జయించి

శ్లో॥ చింతామణ్యాదికం దివ్య - రత్నజాత మవాప్స్యసి॥

తా॥ చింతామణి మున్నగు దివ్యరత్నములు పొందగలవు.

శ్లో॥ రూప శీల వయో భాగ్య — సహితా వరసుందరీ
రత్నభూతా సురస్త్రీణాం — సా చాపి ప్రాప్స్యతే త్వయా॥

తా॥ ఇంకనూ దేవతా స్త్రీలలో రత్నమువంటి అందము. శీలము యుక్తవయస్సు సౌభాగ్యముకల వన సుందరిని కూడ పొందగలవు.

శ్లో॥ అగత్య తేంతికం పశ్చా - చ్చతుర్వ క్త్రిః పితామహః
అప్రార్థిత మభీష్టం చ — ప్రదాస్యతి మహామతే॥

తా॥ విజ్ఞుడా ఆ వెనుక పితామహుండగు బ్రహ్మదేవుడు కూడ నీ సమీపమునకు వచ్చి నీవు కోరకున్నను వరము నీయగలడు.

శ్లో॥ మద్విద్యాం ప్రజపే ద్యస్తు — మద్వ్రతం కురుతే భువి
భవా న్యథా తద్వై వాసౌ - సద్య స్సిద్ధి మవాప్స్యతి॥

తా॥ ఎవడైతే లోకమున నా మంత్రమును జపించి నా వ్రతము నాచరించునో అట్టివాడు నీవలె వెంటనే ఫలితమును పొందును.

శ్లో॥ పురుషోత్తమ సంస్థానం - త్వన్నామ్నా ఖ్యాతి మేష్యతి
మృగశీర్షాఖ్య నక్షత్రం -భవనం తే భవిష్యతి

తా॥ నీపేరుమీద నీ చోటికి పురుషోత్తమ క్షేత్రమని కీర్తి కల్గును. నీకు మృగశీర్షా నక్షత్రము నిలయము కాగలదు.

శ్లో॥ మమత్వం దక్షిణే భాగే - స్థితిం ప్రాప్య మహామతే
సర్వే మనోరథాః శ్రేష్ఠా - ప్రాప్యంతే మత్ప్రసాదతః

తా॥ బుద్ధిమంతుడా నీకు నా దక్షిణభాగము నీ స్థితి యేర్పడును. నా యనుగ్రహముచే నీ కన్ని గొప్ప గొప్ప కోర్కెలు నెరవేరగలవు.

శ్లో ఇత్యుక్త్వా భగవన్దేవః - శ్రీరామ ప్రియ కింకరః
అంతర్ధధే రుద్రగణై - స్సురర్షి భి రభీష్టదః

తా॥ భగవంతుడు దేవదేవుడు శ్రీరామునకు ప్రియ సేవకుడగు హనుమంతుడు పైరీతిగాబలికి కోర్కెలనిడు నాతడు రుద్రగణముల తోను దేవర్షులతోను అంతర్ధానమొందెను.

శ్లో॥ విభీషణసుత శ్శ్రీమా- నవా ప్తసక లేప్సితః
భార్గవస్య గురోః పాదౌ - భూయోభూయః ప్రణమ్య చ
లంకా మాగత్య పితరౌ వ వందే వినయాన్వితః

తా॥ సకలాభీష్టములనందిన విభీషణసుతుడు శ్రీమంతుడగు నీలుడు గురువగు శుక్రాచార్యుని పాదములకు మరల మరల ప్రణమిల్లి లంకకు వచ్చి వినయముతో కూడినవాడై తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించెను. సుఖముగా జీవించుచుండెను.

ఇతి శ్రీ హనుమద్వ్రతకథాయంనీలచరిత్ర కథనం
నామ తృతీయోఽధ్యాయ

శ్రీపరాశరః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశరః -

శ్లో॥ తతో నీల శ్శౌర్యశీలః - సర్వరక్షో హితం కరః
ఫలితోరు తపోవృత్తి - ర్మన స్యేవ మతర్కయత్

తా॥ శ్రీ పరాశరులవారు చెప్పుచున్నారు. ఓ మైత్రేయా! అనంతరము శౌర్యసంపదలుకలవాడు, రాక్షలగణమునకు మేలుచేయువాడు, తపః

ఫలమందిన వాడు అగు నీలుడు మనస్సునందిట్లు ఆలోచించెను.

శ్లో॥ వితథం బలినా శ్శౌర్యం - శత్రుభీతి మకుర్వతః
కులధర్మ స్సురా న్జిత్వా కీర్త్యుత్పాదన మేవ నః॥

తా॥ శత్రువులను భయపెట్టని పరాక్రమము వ్యర్థము. మాకుల ధర్మము దేవతలను జయించి కీర్తినందుటే

శ్లో॥ విచిం త్యేత్య సురాధీశో - దండయాత్రాం వితత్య చ
దూత మేకం సమాహూయ - బభాషే పరభీకరః

తా॥ అని అసురనాయకుడు, శత్రుభీకరుడు అయిన నీలుడు తలంచి దండయాత్రకు నిశ్చయించి ఒక్కదూతను పిలిచి ఇట్లు పల్కెను.

శ్లో॥ గచ్ఛ దూతామరావాసం - మద్వాచో వద వజ్రిణే
మమ జ్యేష్ఠపితృవ్య శ్చ రావణో రణకర్కశః॥

తా। ఓ దూతా ! అమరావతికేగి ఇంద్రునితో నా మాటగా చెప్పుము నా పెదతండ్రియగు రావణుఁడు యుద్ధమునకతోరుఁడు.

శ్లో॥ పురా యోద్ధుం త్వ మాహూత-స్తేన క్రోధసుసంయుతః
యువయో రభవ ద్యుద్ధం-భూరి మాయాస్త్రసాయకైః ॥

తా। పూర్వము వానిచే యుద్ధమునకు పిలువ బడిన వాఁడవై. క్రోధముూనితివి నీవు. అప్పుడు గొప్ప మాయాస్త్రములతో మీకు యుద్ధము జరిగెను.

శ్లో॥ భవ న్త మగ్రజో వీర్యా-న్మేఘనాద స్తదా ఖలు
ఆనయ చ్ఛ తదా లంకాం-తతో భ్యేత్య పితామహః ॥

తా॥ అప్పుడు నా సోదరుఁడగు మేఘనాధుఁడు నిన్ను లంకకుఁ గొనివచ్చెగదా। అప్పుడు బ్రహ్మ సమీపించి

శ్లో॥ విను తేంద్రజి దిత్యాఖ్యాం-తస్మై దత్త్వా మనోరథాన్
ప్రయయా మోచయిత్వా త్వాం-వేత్తి సర్వ మిదం భవాన్॥

తా॥ ఇంద్రజిత్ అనుపేరుతో పొగిడి అతనికి అన్ని వరముల నిచ్చి నిన్ను విడిపించి వెడలెకదా। ఇదియంతయు గురుతేకదా।

శ్లో॥ తస్మా ద్యోద్ధుం న తే శక్తి ర్దేహి దేవ భవా న్మమ
చింతామణ్యాదికం దివ్య-రత్నజాత మనుత్తమమ్ ॥

తా॥ కావున యుద్ధముచేయ నీకు శక్తి లేదు కాన నింద్రుఁడా। నీవు చింతామణి మొదలగు శ్రేష్ఠమగు దివ్య రత్నములను నాకిమ్ము

శ్లో॥ కామధేనుం చ దేహీతి-దూత స్త్వత్ప్రహితో యయౌ

తా 'కామధేనువును కూడా నిమ్ము' అని చెప్పగా దూత వెడలెను.

శ్లో॥ అథ గత్వాఽమరావాసం-దదర్శ చ శచీపతిమ్
మహాద్రిపక్ష విచ్ఛేదన క్షమం బిభ్రతం పవిమ్॥

తా॥ అటుపిమ్మట స్వర్గపురికేగి శచీ దేవి భర్త యగు దూత దేవేంద్రుని చూచెను. అతఁడెట్టివాడవిన కొండల రెక్కనూడ్చుటయందు సమర్థమగు వజ్రాయుధము ధరించినవాఁడు.

శ్లో॥ పులోమజాలస ద్వామ-పార్శ్వం నిర్జర సేవితమ్
గంధర్వోద్గీతం-బృహస్పతి కృతాశిషమ్॥

తా॥ శచీదేవితోఁడ ప్రకాశించు వామభాగము కల వాఁడును అనగా నెడమవైపున శచీదేవి యున్నవాఁడును దేవతలచే సేవింపబడు వాడును, గంధర్వాప్సరో గీతములచే కీర్తింపబడువాఁడును, బృహస్పతిచే నీయ బడిన యాశిషములు కలవాఁడును.

శ్లో॥ పశ్యంత మప్సరో లాస్యం-భ్రాజమానం సభాంతరే
తతో నీలాసురే ణోక్తం-కథాయామాస గర్వతః॥

తా॥ అతఁడు అప్సరాంగనల నృత్యము తిలకించుచు సభా మధ్యమున విరాజిల్లు చుండెను. అంతట దూత గర్వముగా నీలునిచే చెప్పబడి నది పలుకజొచ్చెను.

శ్లో॥ శ్రుత్వా దూతేరితం వాక్యం-కోపా దూచేశతక్రతుః
బల పాకాది జంభాద్యా-మ త్కరాశనినా హతాః॥

తా॥ దూతచేఁ జెప్పబడిన వాక్యమును విని దేవేంద్రుఁడు కోపముతో నిట్లుపల్కెను. ఓయీ! బలుఁడుఁ పాకాసురుఁడు, జంభాసురుడు మున్నగువాఁరు నాచేతి యందలి వజ్రాయుధముచే జంపబడిరి,

శ్లో॥ పాతాళే చ భయచ్ఛన్నాః-కేచి త్తేష్వయ మాసురః
దైత్యేషు కేన వా తుల్య-స్ప్వంరఁభాతిశయోజ్వలమ్॥

తా॥ వారిలో కొందఱు రాక్షసులు పాతాళ లోకమున దాగి భయముతో నుండిరి. అట్టి రాక్షసులలో నెవరితో నాతఁడు సమానుడు? ఆటోపాతిశయముతో ప్రకాశించునట్టి

శ్లో॥ వజ్రం దధానం మా మత్ర-ప్రపశ్యతు పురందరమ్

తా॥ వజ్రాయుధమును ధరించిన దేవేంద్రుడనగు నన్ను యుద్ధరంగమునజూడగలడు.

శ్లో శతకోటి ప్రహారస్య-శతకోటి సూరారయః
న శక్తా స్సహనే యుద్దే-కిదృశో మే పురోఽసురః॥

తా॥ వజ్రాయుధపు దెబ్బకు యుద్ధమున వందకోట్ల రాక్షసులకు సహించ శక్యముకాదు. ఇక నీలుడన నెట్టివాడు?

శ్లో॥ ఉక్త్వాదూతం ససంరంభ-మవాదీ త్పార్శ్వవర్తినమ్
దూతస్య హింసా నోకార్యా-త దస్య కరబంధనమ్॥

తా॥ అని సంరంభమున బల్కిన వాడై తన ప్రక్క నున్న వానితో నింద్రుడు దూతను హింసించరాదు. కావున వీని చేతులను బంధించి

శ్లో॥ కృత్వా వితనుత క్షిప్రం-శిఖాచ్ఛేద మహంకృత
శ్రుత్వా చ తే తథాచక్రు-స్స చ ఖేదం పరం గత ః॥

తా॥ వెంటనే ఈ యహంకారికి శిఖ తెగ వేసి 'వీరుడు' అనెను. అది విని వారట్లే చేసిరి. ఆ దూత మిక్కిలి దుఃఖించెను.

శ్లో॥ ఆతుర స్తత్క్షణం గత్వా-ప్రచఖ్యౌ నీలరక్షసే
సచాపి కుపితో ఘోరం-భేరీ నినద భిన్నదిక్॥

తా॥ వెంటనే ఆ క్షణమే వెళ్ళి దూత యాతురతతో నీలునితో జెప్పెను. అతండును కోపగించినవాడై భేరీ నినాదములతో దిక్కులన్నింటిని ఛేదించుచు

శ్లో॥ రథకేతూత్థ పవన-జాల క్షుభ్య న్నదీజలః
కరస్ఫురిత కౌక్షేయ-రుచిచ్ఛన్న జనేక్షణః॥

తా॥ రథముల టెక్కెములచే నెగయు గాలులచే క్షోభచెందు నదీ జలములు కల్గి, సేన చేతులందలి కత్తుల కాంతిచే జనుల కనులగప్పు వాడై

శ్లో॥ సేనాంగ చరణాఘాత-చూర్ణీకృత గిరిస్థలః
ససైన్యః ప్రస్థల ద్దైన్యశ్శతమన్యు ముపాద్రవత్॥

తా॥ కాల్బలపు పాదఘట్టనచే పొడిపొడి చేయబడిన కొండ ప్రదేశములు కలవాడై సేనతో కూడి దీనత వీడిధైర్యముగా నింద్రుని చేరెను

శ్లో॥ గత్వా విలయకాలోత్థ-మేఘ స్తనిత భీకరమ్
అట్టహాసం చకా రోచ్చై-ర్వివ్యథు ర్ది గదీశ్వరాః
ససైన్యా స్సహసా గత్వా-పరివవ్రు ర్బలాంతకమ్॥

తా॥ ప్రళయకాల మేఘగర్జనతో సమమగు భయంకరమగు నట్టహాసము చేయ దిక్పాలకు లందరు కలతబడి వెంటనే సేనతోగూడినవారై వెడలి ఇంద్రుని చుట్టూ చేరిరి.

శ్లో॥ తైస్సమేతః స్ఫుర త్తీవ్ర-ధార వజ్ర లస త్కరః
జగా మ యోధన భువం-జిష్ణుః పార్శ్వగతామరః॥

తా॥ వారితో కూడినవాడై, ఒప్పెడు గొప్పపదునుగల వజ్రాయుధముచే ప్రకాశించు చేయికలవాడై, దేవతలు ప్రక్కనగూడ జయశీలుడగు నింద్రుడు యుద్ధభూమికి వెడలెను.

శ్లో॥ అథాదితేయ దైత్యానాం-బభూ వాయోధనం మహత్
జగతాం భయదం భూరి-సింహనాద సమాకులమ్॥

తా॥ అటు పిమ్మట దేవతలకు రాక్షసులకు జగత్తునకు మిక్కిలి భయము కల్గించు, భీకర సింహనాదములతో కూడిన గొప్ప యుద్ధము జరిగెను.

శ్లో॥ తారాః పేతు రథక్షీణా-వార్ధయ శ్శితగు ర్భ్రమన్
యయౌ ది ష్ట్వపథా త్సూర్య-శ్చచాల చ వసుంధరా॥

తా॥ అప్పుడు నక్షత్రములు నేలబడెను. సముద్రము లింకెను. చంద్రుఁడు భ్రమసెను. సూర్యుడు మార్గము వీడి పయనించెను. భూమి స్సంచలించెను.

శ్లో॥ పవుర్మహానిలా నేముః-ఫణీంద్రస్య ఫణాజవాత్
ఏవం ప్రవృత్తే తుములే-సంయుగే సుర రక్షసామ్॥

తా॥ ఆదిశేషుని పడగలు వేగముతో మహావాయువుల వ్యాపింపజేసినవి. ఇట్లు దేవదానవులకు సంకుల సమర మేర్పడగా

శ్లో॥ నిర్మాయ మాయా మసురా-స్సురా న్మగ్నాని వాంబుధౌ
విధాయ మోహితా న్సర్వా-న్సింహనాదా న్ప్రచక్రముః

తా॥ రాక్షసులు మాయను నిర్మించి దేవతలను సముద్రమున ముంచినట్లు మాయలో ముంచి వారు మాయామోహితులుకాగా సింహనాదము లొనర్చిరి.

శ్లో॥ అశక్తాః స్తాతు మమరాః-పలాయంత దిశో భయాత్
మఘవా స్వీక్ష్య సకలా-నమరా నోక్పదీపితః॥

తా॥ నిలబడు శక్తిలేనివారై దేవతలు భయముతో నలువైపులకుఁ బరుగిడుఁజొచ్చిరి. అట్టి దేవతల నందరును చూచి ఇంద్రుడు కోపముతో కూడినవాడై

శ్లో॥ ఘోరారి భేరి రవణ-మారుహ్య ధవళం గజం
ప్రత్యర్థి మర్మ దళనం-కులిశం పాణినా దధత్॥

తా॥ భయంకరమగు శత్రుభేరీ శబ్దముల విని తన తెల్లని యేనుగగు నైరావతము నెక్కినవాడై శత్రుకీలకమును భేదించగల వజ్రాయుధమును చేతఁబూని

శ్లో॥ దైత్యానాంగణ హుంకారై - రహంకారం విజృంభయన్
జంభారి రభ్యయా న్నీలం - రయద్దానవనాయకమ్॥

తా॥ రాక్షస సమూహముయొక్క హుంకారములచే నహంకారమును విజృంభింపజేయుచు వేగముగా రాక్షస నాయకుడగు నీలు నెదుర్కొనెను.

శ్లో॥ అబ్రవీచ్చ సమాసాద్య - రాక్షసాధిపతిం రుషా
మ దాత్మ సంభవో వాలీ త్వ త్పితృ భ్రాతరం పురా

తా॥ సమీపించినవాడై కోపముతో రాక్షసనాయకుని గూర్చి యిట్లు పల్కెను. నా కుమారుడగు వాలి పూర్వము నీ తండ్రి సోదరుడగు రావణుని

శ్లో॥ లాంగూలరోమ్ణా తం బద్ధ్వా - రావణం వారిరాశిషు
మజ్జయామాస తత్సర్వం - పితృవ్యాన్న శ్రుతం కిము॥

తా॥ తోక వెంట్రుకలచే తనే బంధించి సముద్రములందు ముంచెత్తెను. ఆ వృత్తాంతము నీ పెదతండ్రి నుండి వినలేదా?

నీల ఉవాచ:-

శ్లో॥ శక్రఃత్వా మగ్రహీ ద్యుద్దే- మేఘనాధో మదగ్రజః
స్వగృహం చానయ ద్బద్ధ్వా - చేంద్రజి ద్బిరుదాంకితః॥

తా॥ నీలుడు పల్కెను. ఇంద్రుడా నా సోదరుడు మేఘనాధుడు యుద్ధమున నిన్ను బంధించి యింటికి కొనివచ్చి ఇంద్రజిత్ అను బిరుద మందెను.

శ్లో॥ ఏత ల్లోకత్రయం వేత్తి - తథా ఇంద్ర న లజ్జసే
బల పౌరుష సంఖ్యానో భవన్యపి సముద్ధతః

తా॥ ఈ విషయము ముల్లోకము లెఱుఁగును. బల పౌరుషాదు లున్నను పూనుకొని యోడితివి. అందుకు సిగ్గు పడుటలేదా? అంత బల పౌరుషములు కల్గియు

శ్లో॥ జారో గౌతమజాయాయా-సంగత్యై కుక్కుటీ భవాన్
అకార్షీః ఖలు తే లోకే-విదితం శక్రపౌరుషమ్॥

తా॥ జారుడవగు నీవు గౌతముని భార్యను సంగమించఁ గోడి వైతివికదా! ఇంద్రుఁడా నీ పౌరుషము లోక విదితమే.

శ్లో॥ ఇతి సోల్లుంఠనా నుక్త్వా-సజ్యం కృత్వా స కార్ముకం
నీలో విధాయ ధనుషా-బాణా న్ప్రాయుంక్త వాసవే॥

తా॥ అని పరిహాసములఁబల్కి ధనుస్సు నాయత్తము చేసి నీలుడు ఇంద్రునిపై బాణముల వైచెను.

శ్లో॥ సచ్ఛిత్వా తా నశద్బాణై-ర్ధను శ్చిచ్ఛేద రక్షసః
సోఽ న్యం గృహీతవాం శ్చాపం-బహూ థేం ద్రోభినచ్ఛతమ్

తా॥ ఆ బాణములన్నిటి నింద్రుఁడు క్షణములో ఛేదించిన వాఁడై నీలుని వింటిని కూడ విరుగవైచెను అతఁడు మఱియొక వింటినిగొని వాని నింద్రుఁడనేక రీతుల గొట్టెను.

శ్లో॥ నీలోఽథ చంద్రహాసేన-దంభోళిం కుంఠితం వ్యధాత్
తత శ్శచీపతిః కోపా-దవరుహ్య గజా త్స్వృణిమ్॥

తా॥ అటు పిమ్మట నీలుఁడు చంద్రహాసముతో వజ్రాయుధమును ముక్కై వోవునట్లు కొట్టెను. అంతట ఇంద్రుఁడు కోపముతో నైరావతము నుండి దిగి అంకుశమును

శ్లో॥ గృహిత్వా తేన దేవారి–మాజఘాన ఘనధ్వనిః
గదా మాదాయ స తదా–బభం జాంకుశ మాసురః॥

తా॥ తీసికొని దానితో మేఘధ్వనికల ఇంద్రుఁడు రాక్షసుఁడగు నీలునిగొట్టెను. అప్పుడాతఁడు గదను తీసుకొని అంకుశమును త్రుంచెను.

శ్లో॥ శక్రం గృహీత్వా ఖడ్గేన–నీలో హంతుం సముద్యతః
విదిత్వ తక్ష ణా దేత్య–విధి ర్మా సాహసం కురు॥

తా॥ పిదప దేవేంద్రుఁబట్టి కత్తితో జంప నీలుడు సమకట్టిన వాఁడు కాగా నెఱిఁగి యా క్షణముననే బ్రహ్మదేవుఁడువచ్చి 'నీల! సాహ సించవద్దు'

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా తత్కరం రుద్ధ్వా–తరసాత మవోచత
నీల నీలాపతే ర్భక్తో–జనక స్తే విభీషణః॥

తా॥ అని పల్కి వానిచేతనాపి వెంటనే వానితో నిట్లనెను. ఓ నీలుఁడా! నీ తండ్రియగు విభీషణుఁడు విష్ణుదేవునకు భక్తుడు.

శ్లో॥ ముకుందస్యాగ్రజ శ్చాయం–మహేంద్రః శ్రుణు మే వచః
మైత్రీం విధాయ విపులాం–త్వ మనేన పవింత్యజ॥

తా॥ ఈ ఇంద్రుఁడా విష్ణువున కగ్రజుఁడు. కాన నా మాటవినుము. ఈతనితో మిక్కిలి స్నేహముచేసి వజ్రాయుధము వీడుము.

శ్లో॥ చింతామణిం కల్పతరుం–కామధేను మహం చ తే
ప్రదాస్యే దేవరాజేన–మైత్రీయుక్త స్సదా భవ॥

తా॥ చింతామణిని, కల్పవృక్షమును, కామధేనువును నీకు నేని చ్చెదను ఎల్లప్పుడు దేవేంద్రునితో స్నేహము కలవాడవై యుండుము.

శ్లో॥ అన్యచ్చ శ్రుణు వక్ష్యామి-విభీషణవరాత్మజః
పూర్వం హిమాచలే తీవ్రం-చచా రాత్రి ర్మహ త్తపః॥

తా॥ విభీషణుని యు త్తమ పుత్రుడా! వేఱొకటి చెప్పుచున్నాము. వినుము. పూర్వము మహాతపస్సంపన్నుడగు నత్రి మహాముని హిమాచల పర్వతమున మిక్కిలి సంచరించెను.

శ్లో॥ తన్నేత్రా దుదభూ చ్చైకం-దివ్యం తేజ స్తపోమయం
తద్వై వృక్షేషు బహుధా-జజ్వరం మారుతః స్వయమ్॥

తా॥ అతని నేత్రముల నుండి యొక తపోమయమగు దివ్యతేజస్సు వెలువడెను. అదియె వృక్షములందు బెక్కు రీతుల వ్యాపించెను. అట్టి దానిని స్వయముగా వాయువు

శ్లో॥ రాశిద్వయం చకారాధ-చంద్ర స్తత్రైకరాశితః
సౌందర్యైకనిధి ర్జజ్ఞే-ద్వితీయా ద్రాశిత స్తతః॥

తా॥ రెండు రాశులుగా జేసెను. అందొక రాశినుండి సౌందర్య నిధియగు చంద్రుడుద్భవించెను. పిమ్మట రెండవ రాశినుండి

శ్లో॥ త్రిలోకకన్యకా శ్రేష్ఠా-కన్యా చ వనసుందరీ
ఓషదీశ స్తతో జాత-శ్శంభో ర్మూర్ధని భూషణమ్

తా॥ ముల్లోకములందలి కన్యకలకంటె శ్రేష్ఠమగు వనసుందరీ కన్య యుద్భవించెను. అటు పిమ్మట చంద్రుడు శివుని శిరోభూషణ మయ్యెను.

శ్లో॥ మధునావర్ధయత్తాం తు-కన్యకాం వనసుందరీమ్
దుహితృత్వం గతైతస్య-ప్రాప్య సంపూర్ణ యౌవనమ్॥

తా॥ అతనిచే నీ వనసుందరీ కన్య మధువుచే పెంచెను. అట్టి యామె కూతుతనమునంది సంపూర్ణమగు యౌవనం నంది

శ్లో॥ అతులేన చకోరాక్షీ-సౌందర్యేణ విరాజతే
తాం చ దేవీం ప్రదాస్యామి-చింతామణ్యాదిభి స్సహ॥

తా॥ సాటిలేని సౌందర్యముతో, ప్రకాశించు చున్నది. ఆమెను కూడఁ చింతామణ్యాదులతో నీకీయగలను.

శ్లో॥ భవతోపాసితా విద్యా-సర్వసింహాసనేశ్వరీ
శ్రీరామ సచివాగ్రస్య-సాక్షా చ్ఛ్రీహనుమత్ప్రభోః॥

తా॥ నీచే సమస్త విద్యలకు రాజ్ఞియనదగు రామభక్త శ్రేష్ఠుఁడగు శ్రీ హనుమత్ప్రభువుని మంత్ర ముపాసింపబడినది.

శ్లో॥ వ్రతం కృతం హనుమతో-నక్షత్రే మృగశీర్షకే
అస్మదాదిభి రభ్యర్చ్య-స్తేనాసి సుమహామతే॥

తా॥ ఆ హనుమద్వ్రతము మృగశీర్షా నక్షత్రమునఁ జేయబడినది. అందుచే నో బుద్ధిమంతుడా! మా బోంట్ల చేతను నీవర్చింపదగిన వాఁడ వైతివి.

శ్లో॥ రహస్య మన్య ద్వక్ష్యామి-సద్య స్సకలసిద్ధిదమ్
మయా నోక్త మితఃపూర్వం-యస్యకస్యాపి సువ్రత॥

తా॥ సువ్రతుడవగు నీలుడా! వెంటనే సకలము సిద్ధించు రహస్య మగు వేఱొకదానిని చెప్పుచున్నాను. ఇది యింతకు పూర్వమెవ్వరికిని నాచే జెప్పబడలేదు.

శ్లో॥ మాఘే శ్రీ రుద్రదైవత్యే-ఫాల్గునేఽదితిదైవతే
చైత్రే పుష్యేఽ ర్క-నక్షత్రే-పూజయే ద్ధనుమత్ప్రభుమ్॥

తా॥ మాఘమాసమున రుద్రదేవతాకమగు నార్ద్రా నక్షత్రమునను, ఫాల్గునమాసమున నదితి యధిష్ఠాన దేవతాగాగల పునర్వసు నక్షత్ర మందు చైత్రమాసమున పుష్యమి నక్షత్రమున-పుష్యమీ నక్షత్రాధి దేవత బృహస్పతి అందే సవితృ దేవతాకమగు హస్త నక్షత్రమునను హనుమత్ప్రభువుని పూజసల్పవలెను.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠమా స్యథవా కుర్యా-ద్వ్రతం నక్షత్రపంచకే
పూర్వోక్తస్యైవ తోరస్య-పూజాం కుర్యా ద్దినేదినే॥

తా॥ లేకున్న జ్యేష్ఠమాసమునందు పై మృగశిర, ఆర్ద్ర, పున ర్వసు, పుష్యమి, హస్త అను నక్షత్ర పంచకమందును నీ వ్రతము సేయనగును. పై వ్రత సంబంధి తోరమునే దినదినము బూజింప నగును.

శ్లో॥ ఏతభుక్తో హ్యథశ్శాయీ-బ్రహ్మచారీ జితేంద్రియః
జపే దష్టోత్తర శతం-పంచవక్త్ర, మహామనుమ్॥

తా॥ ఒక్కపూటే తినుట, నేలపై పరుండుట ఇంద్రియజయుడై బ్రహ్మచర్యనిష్ఠ నుండుటతో పంచవక్త్ర హనుమన్మహా మంత్రమును నూట యెనిమిది పర్యాయములు జపించనగును.

శ్లో॥ యంకంచిదపి తన్మంత్రం-జపే త్సర్వదినే ష్వపి
విప్రేభ్యః పంచసంఖ్యేభ్యో-దద్యా ద్వాయన ముత్తమమ్॥

తా॥ ఎంతయైన నా మంత్రము ప్రతిదినము జపించవలెను. ఐదు గురు బ్రాహ్మణులకు చక్కగా దానిమీయవలెను.

శ్లో॥ అపూపపంచకం నీల-ఫలపంచక సంయుతమ్
ఆచార్యం పూజయే త్పశ్చా-ద్విత్తశాఠ్య వివర్జితః॥

తా॥ నీలుడా! అ వాయనమును ఐదైదు అప్పములతోను, ఐదైదు పండ్లతోను ఈయవలెను. పిచప ధన లోపము చేయక గురువును పూజించ వలెను.

శ్లో॥ పూజయే ద్వటుకా న్పంచ-బ్రాహ్మణానపి భోజయేత్
అస్మిన్ర్వతే కృతే సాక్షా-ద్ధనూమత్కథయాఽన్వితే॥

తా॥ ఐదుగురు బ్రహ్మచారులను పూజించి తగినంత బ్రాహ్మణ సమారాధన చేయవలెను. సాక్షాత్తు హనుమంతుని కథతో కూడఁజేయు నీ వ్రతమువలన

శ్లో॥ ఆయురారోగ్య మతులం-ధనధాన్యాది సంపదః
విజయః పుత్రపౌత్రాశ్చ-సౌభాగ్య మమలం శుభమ్॥

తా॥ ఎనలేని యాయురారోగ్య ధనధాన్యాది సంపద లేర్పడును విజయము సిద్ధించును. పుత్రపౌత్రాదులుకల్గి మంగళకరమగు సౌభాగ్యము చేకూరును.

శ్లో॥ కిము క్తేనాథ బహునా-సర్వసిద్ధి ర్భవిష్యతి
రస్మా త్త్వం కురు యత్నేన-వ్రత మేత దను త్తమమ్।

తా॥ ఇంకఁ బెక్కుమాటలేల? దీని వలన సర్వము సిద్ధించును. కావున నీవు జాగరూకుఁడవై శ్రేష్ఠమగు నీ వ్రతము నాచరింపుము.

శ్లో॥ భవిష్యతి మహాసిద్ధి-స్సతతం విజయప్రదా
శతవర్ష సహస్రాణి-భుక్త్వా భోగా న్మనోరథాన్॥

తా। ఎల్లప్పుడు విజయము చేకూర్చు మహాసిద్ధి యేర్పడఁగలదు. అనేకవేల వందల సంవత్సరములు వలయుఁ గోర్కెలను, భోగములను ననుభవించి

శ్లో॥ ఏకాంశేనాపి వైకుంఠే-భగవ త్కింకరాగ్రణీః
నీలాద్రిరితి విఖ్యాతం-క్షేత్రం శ్రీపురుషోత్తమమ్॥

తా॥ ఒక్క యంశతో వైకుంఠమునందు భగవత్కింకరులలో శ్రేష్ఠుఁడవౌదువు వేఱొకయంశతో నీ 'నీలాద్రియ'ని జగద్విఖ్యాతిఁగన్న పురుషోత్తమ క్షేత్రమున

శ్లో॥ జగన్నాథప్రియో భూత్వా-చైకాంశేన మహీతలే
దర్శనా న్ముక్తిదో నౄణాం-సుందర్యాసహ సంతతమ్॥

తా॥ భూలోకమున విష్ణు ప్రియుఁడవై ఎల్లప్పుడు వనసుందరీ సమేతుఁడవై చూచుటచేతనే ముక్తి నిచ్చుచూ నుందువు.

శ్లో॥ కీర్తిస్తే లోకవిఖ్యాతా-భవిష్యతి న సంశయః॥

తా॥ నీకు జగత్ప్రసిద్ధమగు కీర్తి రాగలదు.

శ్లో॥ ఇత్థం బహువరా న్లబ్ధ్వా నీలో రత్నాదిభి స్సహ
భుక్త్వా భోగా న్మహాయోగీ - భగవత్కింకరో ఽభవత్॥

తా॥ ఈ రీతిగా నీలుడు రత్నాదులతో బాటు అనేక వరములను ఐహికభోగములన్నిటి ననుభవించి మహాయోగియై హనుమత్సేవకు డయ్యెను.

ఇతి హనుమద్వ్రత కథాయాం నీలచరిత్ర కథనం
నామ చతుర్థోధ్యాయః

అథపంచమోఽధ్యాయః ఫలశ్రుతిః

శ్రీపరాశరః-

శ్లో॥ హనూమతో వ్రత స్యాఽయం - ప్రభావో మునిపుంగవ
శ్రుతో వా పఠితో మైత్రే సర్వదా విజయప్రదః

తా॥ శ్రీపరాశరులవారు చెప్పుచున్నారు. ఓ మైత్రేయా! హనుమద్వ్రత ప్రభావమిట్టిది. ఈ వ్రత మహాత్మ్యమును పఠించినను వినినను జయమును పొందుదురు.

శ్లో॥ అథాన్య త్సంప్రవక్ష్యామి సర్వవ్రత ఫలప్రదం
వ్రతం హనుమతో గోప్యం - సద్యో విజయసిద్ధిదమ్

తా॥ సర్వవ్రతఫలమునిచ్చెడు ఇంకొక విశేషమును చెప్పుచున్నాను. హనుమద్వ్రతము వెంటనే విజయము నొసంగునట్టిది. రహస్యముగ నుంచదగినట్టిదియు,

శ్లో॥ ఆదిత్య హస్తానక్షత్రే- పూర్వవ త్పూజయే ద్విభుం
ఫలాశీ వా హవిష్యాశీ క్షీరాహారో ఽథవామునే!
పూర్వోక్తాం ముద్రికాం స్పృష్ట్వా - మను మేకశతం జపేత్

తా॥ ఆదివారము హస్తానక్షత్రముతో కూడియుండగా వెనుకటి వలెనే హనుమంతుని పూజింపవలెను. ఆనాడు

ఓ మైత్రేయమహామునీ పండ్లనుగాని హవిస్సునుగాని పాలనుగాని యాహారముగగొనుచు వెనుక తెలిపిన ముద్రిక ధరించి పండమూర్తి మంత్ర మును జపించవలెను.

శ్లో॥ తోరంతు గ్రథితం ధృత్వా - యద్వా యజ్ఞోపవీతకే
కృత్వా శౌచాది సంస్పర్శ - రహితం సాధకోత్తమః॥

తా॥ తోరమును కట్టుకొని ధరించి లేదా జందెమున నుంచుకొని సాధకుడగువాడు ఆశౌచాది-స్పర్శలేనివాడై

శ్లో॥ ఆదిత్య హస్తా నక్షత్రే ముద్రికాం పూజయే త్సదా
వర్షే సమాప్తే తోరం తు ధారయే దన్య దుత్తమం

తా॥ సవితృ దేవతాకమగు హస్తానక్షత్రమందెప్పుడు ముద్రికను పూజించవలెను. సంవత్సరము పూర్తికాగా వేరొక కొత్తతోరమును ధరించవలెను.

శ్లో। స్వర్ణవేష్టిత పూర్వోక్త - ముద్రికైకైవ సంతతమ్
అస్పృష్టాధారయే ద్యస్తు – అశౌచ్యైస్సతతం నరః

తా। వెనుక చెప్పిన బంగారముతో చుట్టబడిన ముద్రిక నొకట-టినినే ధరించవలెను.

శ్లో॥ హస్తార్కే కురుతే యస్తు - వ్రత మేత దనుత్తమమ్
పరేద్యుర్వాయనం దద్యా - ద్గురుం సమ్పూజ్యయత్నతః

తా॥ ఆదివారమునవచ్చు సవితృ దేవతాకమగు హస్తా నక్షత్రమున నీ వ్రతమును చేయువాడు ప్రయత్నపూర్వకముగ గురువునర్చించి వాయనమీయనగును. అట్లిచ్చినవాడు

శ్లో॥ హనుమత్కథయా యుక్త - స్సతతం విజయీభవేత్
ధన ధాన్యాకులాం లక్ష్మీం- పుత్ర పౌత్రయుతా మపి॥

తా॥ హనుమత్కథ జెప్పుకున్నవాడై యెల్లప్పుడు విజయము నందువాడగును. ధనధాన్య సమృద్ధి పుత్రపౌత్రాదికమును

శ్లో॥ అవాప్య శక్ర సంకాశో – నృపాన్నారీన్న రాధికాన్
దాస భూతా న్కరోత్యేవ – ప్రాణైరపి ధనై రపి॥

తా॥ పొంది దేవేంద్ర సమముగ నున్నవాడై రాజులను స్త్రీలను నరాధిపులందఱి దమ ప్రాణధనములతో సహా దాసులగ చేసికొనును.

శ్లో॥ ధీర్ఘమాయుష్య మారోగ్యం – వాక్సిద్ధిం విపులా మపి
అవాప్య మహతీ మృద్ధిం – భుక్త్వా భోగా న్మనోరథాన్॥

తా॥ దీర్ఘాయువును ఆరోగ్యమును గొప్ప వాక్సిద్ధిని గొప్ప సమృద్ధి నంది సకలభోగములననుభవించి కోర్కెలనన్నిటిం బొంది

శ్లో॥ అంతే శ్రీతారకం బ్రహ్మన్ లబ్ధ్వా ముక్తోభవే న్నరః
అష్టాక్షరేణ వా కుర్యా – ద్యేనకేనాపి వా మునే

తా॥ చివఱకు పరమున తారక బ్రహ్మమునంది ముక్తుడగును. ఓ మైత్రేయ మహాముని ఈ హనుమద్వ్రతమును అష్టాక్షరీ మంత్రముతో చేయనగును.

శ్లో॥ మంత్రరాజేన వా కుర్యా – ద్యేనకేనాపి వా మునే
పురా పార్థో మహాబాహు – రర్జునః కృష్ణ సారధిః

తా॥ ఏ శ్రేష్ఠమగు హనుమన్మంత్రముతో నయినంజేయనగును. పూర్వము శ్రీకృష్ణుడు రథసారధిగా గల మహా బాహుండగు నర్జునుడు

శ్లో॥ హస్తాదిత్యవ్రతం కృత్వా – ప్రజ ప్యాష్టాక్షరం మనుమ్॥
అతుల్యం బలమాసాద్య – విజయం ప్రాప్త సంతతమ్॥

తా॥ హస్తాదిత్య వ్రతమాచరించి–యష్టాక్షర మంత్రమును జపించి సాటిలేని బలమునంది యెల్లప్పుడు విజయమును పొందెను.

శ్లో॥ నక్షత్ర పంచకే కృత్వా హనుమతః వరం
భీమసేనో మహాబహూ – ర్జితవా న్సకలా నరిన్॥

తా– భీమసేనుడు మృగశిర ఆర్ద్ర పునర్వసు పుష్యమి హస్తల యైదు నక్షత్రములందు హనుమద్వ్రతముచేసి సమస్తములగు శత్రువుల జయించెను.

శ్లో॥ కేవాన పూజయంతీహ – ప్రత్యక్ష వరదాయకమ్
అర్చయంతి హనూమంతం బ్రహ్మ విష్ణు శివా అపి

తా॥ ప్రత్యక్షముగనే వరప్రదాతయగు నా మహనీయుని బూజింప నిది యెవరు! ఆ హనుమంతుని బ్రహ్మ విష్ణు శివాదులు సైతము నర్చించుచునారు.

శ్లో॥ హనుమత్సదృశం దైవం - నాస్తి నాస్త్యేవ భూతలే
అనేనైవ ప్రమాణేన జయసిద్ధికరమ్ పరమ్

తా॥ హనుమంతునితో సమానమగు దెవతమీ భూతలమునకు లేనే లేదు. ఈ ప్రమాణమే హనుమద్వ్రతమే శ్రేష్టమగు జయసిద్ధినిడునది యని తెల్పెను.

శ్లో॥ తస్మి స్సంపూజితే భాను ర్బ్రహ్మ గౌరి మహేశ్వరః
శ్రీ జానకీపతి సాక్షా దాదినారాయణః ప్రభుః।

తా॥ శ్రీ హనుమంతుడు పూజింపబడుటవలన సూర్యుడు, బ్రహ్మ గౌరి, మహేశ్వరుడు జానకీపతియగు శ్రీరాముడు సర్వ సమర్థుడగు సాక్షాన్నారాయణుడు,

శ్లో॥ ఈశ శక్రాది దిక్పాలాః కుమారో గణనాయకః
బ్రహ్మర్షయో వశిష్ఠాద్యా స్సనకాద్యశ్చ యోగినః

తా॥ ఈశాన, దేవేంద్రాది దిక్పాలురు కుమారస్వామి వినాయకుడు వసిష్టాది బ్రహ్మర్షులు సనకాది యోగులు.

శ్లో॥ పితరో వసవో రుద్రాః - పూజితాస్స్యుర్న సంశయః

తా పితరులు అష్టవసువులు ఏకాదశ రుద్రులు అందఱు పూజింప బడుదురు. అనగా హనుమత్పూజ చేసిన పై వారందరిని పూజించినట్లే.

శ్లో॥ హనూమంతం మహాత్మానాం జయకామః ప్రపూజయేత్
తస్మా త్సర్వప్రయత్నేన శ్రీరామ ప్రియకింకరమ్

తా॥ అందుచే జయమును కోరువాడు మహాత్ముడు శ్రీరామ ప్రియ సేవకుడగు హనుమంతుని సప్రయత్నుడై పూజింపనగును.

శ్లో॥ య ఇదం శృణుయా న్నిత్యం శ్రావయేద్వా సమాహితః
స లబ్ధ్వా సకలాభీష్టాన్ బ్రహ్మలోకే మహీయతే

తా॥ ఎవ్వడు నిత్యము దీనిని వినునో లేక శ్రద్ధతో వినిపించునో అతడు సమస్తములగు కోర్కెలపొంది బ్రహ్మలోకము నందును.

శో॥ చంద్రహీనా యథా రాత్రి ర్ధనహీనో యథా నృపః
వృథా ప్రబంధో హనుమ న్నామహీన స్తపోధన॥
తా॥ చంద్రుడులేనిరాత్రి ధనములేనిరోజువలె ఓ మైత్రేయా! హనుమన్నామములేని ప్రబందము వ్యర్థమగును. అని మైత్రేయునకు పరాశరుడు చెప్పెనని సూతుడు శౌనకాది మహర్షులకు చెప్పెను.
శో॥ మైత్రేయ నీల విజయ ధ్వ జదత్త గాల
మైం దాంగదాంశ్చ విజయం భరతం సుషేణం
హారీత కస్యప సుపుష్కర సోమదత్తాన్
పుణ్యాం స్మరామి హనుమత్పదపద్మ భక్తాన్
ఇతిశ్రీ హనుమద్వ్రతకథాయాం ఫలశ్రుతి ర్నామ
పంచమోఽధ్యాయః

పునః పూజా

అచమ్య — పూర్వోక్తఏవం గుణవిశేషణ విశిష్టాయం శ్రీ సువర్చలా సమేత హనుమద్దేవతాముద్దిశ్య శ్రీ సువర్చలా హనుమద్దేవతా ప్రీత్యర్థం శ్రీ సువర్చలా హనుమత్పునః పూజాం కరిష్యే.
అని క్లుప్తముగా పునః పూజనంతనాచరించవలెను. నమస్కార పంచకము నర్పించి
శ్లో॥ యస్యస్మృత్యాచ నామోక్త్యాతపః పూజాక్రియాదిషు
న్యూనం సంపూర్ణతాంయాతి సద్యోవందేత మచ్యుతం
మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం కపీశ్వర!
యత్పూజితం మయాదేవ పరిపూర్ణంతదస్తుతే
అనయాషోడశోపచారాది హనుమద్వ్రత పూజయా భగవాన్ శ్రీ సువర్చలా హనుమాన్ సుప్రీతో సుప్రసన్నో వరదోభవదు. ఏతత్ఫలం శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు.
అని అక్షతలతో నీరువిడచిపెట్టవలెను. శ్రీ సువర్చలా హనుమత్ప్రసాదంశిరసాగృహ్ణామి' అని స్వామి పాదముల చెంతనున్న అక్షతలను శిరస్సున వేసికొనవలెను.

వాయన దానము

వాయన మిచ్చుటకు శ్రోత్రియుడు, యోగ్యుడు అగు బ్రాహ్మణు నాహ్వానించి వానికి ఆంజనేయ మంత్రముచే లఘువుగ పూజించి పదమూడు అప్పములను వాయన మీయవలెను.

మంత్రము:- శ్లో॥ దదాతి ప్రతిగృహ్ణాతు- హనుమానేవ స స్స్వయం
వ్రతస్యాస్య చ పూర్త్యర్థం-ప్రతిగృహ్ణాతు వాయనమ్,

అని వాయనమిచ్చి కథాశ్రవణమొనర్చిన పిదప తీర్థప్రసాదములు స్వీకరించి పూజ్యులు ఇష్టులు నయినవారితో భోజన మొనర్చవలెను,

ఉద్వాసనం:- యజ్ఞేనయజ్ఞ మయజంత దేవాః, తానిధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్, తేహనాకం మహిమాన స్సచంతే యత్ర పూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః.

హనుమద్వ్రతోద్యాపన విధానం

ఇది పదమూడేండ్ల వ్రతం. మొదటి సంవత్సరమైనా చివరి సంవత్సరమైనా మధ్యలో ఏవత్సరమైనను ఉద్యాపన చేసికొనవచ్చును. ఉద్యాపనకు ముందురోజునే పూర్వోక్తమగు పంపాకలశ, అంజనేయ కలశములను ప్రతిష్ఠించి పదమూడు కలశములుపెట్టి వానికి పదమూడు నూతన వస్త్రములుచుట్టి కొబ్బరికాయలుపెట్టి యథా శాస్త్రముగా పూజించి అనంతర దినపున ప్రథమ యామముననే అనుష్ఠించిన మంత్రముతో హోమపూర్వకముగా పూర్ణాహుతియు గావింపవలెను. గోదాన, దశదాన షోడశదానాదికము నొనర్చవలెను.

"స్వస్తిప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తామ్
న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీంమహీశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం
లోకాస్స మస్తా స్సుఖినోభవంతు॥

—;ఇతి హనుమద్వ్రతమ్:—

॥ఇతిశమ్॥

దాతలు

ఒక భక్తుడు ఒంగోలు	రు. 58/-
శ్రీ కూచిభొట్ల రామమూర్తి, కరీంనగర్	రు. 40/-
శ్రీ భాగవతుల శ్రీనివాసాచార్యులు, ఒంగోలు	రు. 20/-
శ్రీమతి కందికొండ వరలక్ష్మమ్మ, విజయవాడ	రు. 10/-